

בטאון כנימי היו"ל ע"י

איגוד בוגרי ישיבת "כסא רחמים"

ספרדית תכב"ץ ומוסדותיה

תשרי - חשון - כסלו

התשע"ה

15 - 14

כתר מליוכה

הדרת
מלך 8
חלוחו המוסלא
של חקן סליטא

מפנקסו
של מרן
קאסיס חתוב S8
יומניו של חקן סליטא

שנה טובה
ומבורכת

אבני הכתר

דבר המערכת	3
מלכם בראשם	4
מלכות הרחמים	6
הדרת מלך	8
מאיר עיני חכמים	14
אסף המזכיר	16
מקראי קודש	24
דתי המלך	32
מוסר מלכים	38
הוגה באותיותיו	50
נקודת אור	56
מפנקסו של מרן	58
נתפס ברשת	72
הלכות קטנות	74
כסא רחמים שלי	80
חדשות	86
סניף מלוכה	100
חדש באוצר	105
משובצים	108
שהשמחה במעוננו	110

בשער: תמונת הגשר החדש

איגוד בוגרי ישיבת "כסא רחמים" ספרדית תכב"ץ ומוסדותיה

עורך אחראי: הרב אביתר כהן
ניהול הפקה: הרב עובדיה מאזוז
הגהה: הרב יהונתן ש. מאזוז, הרב אלעד עשוש

כותבים ומשתתפים: הרב מצליח עמוס מאזוז, הרב אדיר כהן, הרב עובדיה חן, הרב יהושע כהן, הרב מרדכי מאזוז, הרב משה חדאד, הרב רחמים מימון

ביקורת: הרב רפאל מאזוז
מזכירת המערכת: נ. ורדי
תמונות: הרב יאיר. מ.

גרפיקה ועימוד: שזהם
הדפסה: אביבית הפקות -

054-6740977

המען למכתבים:

ת.ד. 2750 מיקוד: 51127

לציין עבור כתר מלוכה

טל': 0504158562

פקס: 03-6774060

דוא"ל: keter.meloca@gmail.com

הבטאון יוצא לע"נ החכם השלם שייף עייל שייף נפיק ועסיק באורייתא תדירא, הרה"ג שנזדכך ביסורים רבים ר' יען חדאד זצוק"ל ת.נ.צ.ב.ה.א.

הנר כבה ואורו מאיר!

עוד רגע קט, ומלאו י"ב חודש מאז כבה הנר המערבי, נר ישראל, הגואל ההלכתי והרוחני שקיבץ את גלויות ישראל סביב שלחנו של מרן הש"ע, רבנו הגדול רשכבה"ג מרן רבי עובדיה יוסף זצוק"ל.

את חסרונו הגדול של הרועה האמיץ חשנו היטב על בשרנו כבר בתקופה הקצרה שחלפה, ברוחני ובגשמי. נסתלקה ממנו זכותו המגינה, איבדנו את מנהיגנו הגיבור שלחם את מלחמתנו, ואת העדרותו כולם כואבים.

קבעו אמנם רבותינו כי גזרה על המת שישתכח מן הלב לאחר י"ב חודש. והנה ה"מתגעגעים" טרי ומבעבע בקרבנו כביום הסתלקותו, צדיקים במיתתם קרויים חיים, ומימלא אינם משתכחים, וכלשון הגמ' במו"ק (דף כ"ד ע"א) "רבנן דכל שעתא מדכרי שמעתתיהו, כשעת חימום דמי".

תורתו העניפה והמקיפה, לא סרה ולא תסור משלחנו, יום אנו נפגשים בה בספק בהלכות ברכות, וביישוב קושיא בהלכות שבת, דיני שביעית, ובביאור הלכה עמומה בהלכות טהרה החמורות. בכל מכל כל הוא המורה, הוא יורה דעה, הוא יבין שמועה.

נרו אמנם כבה מעיננו, אך אורו הבהיר לא יחשך לעולם. כמה עצום וכביר הוא הרגע בו החליט לעלות

את משנתו על הדיו והדפתרא, ומבעית לחשוב אילו דחק את שאיפתו והותיר את גדולתו בליבו.

תהי לנו דרכו אשר סלל בעמל וביגיעה "דרך המלך" ובה נתקרב אל קצה פעולותיו.

יהי זכרו אור!

מלכם בראשם

מנינים ממשנתו של
מרן מייסד הישיבה זצוק"ל

ביאורים ערבים ונפלאים על פרקי אבות, המתובלים בהגיגי מוסר, שנאמרו מפ"ק של מרן מייסד הישיבה זצוק"ל, רעיונות אלו נאמרו בשיעורים שמסר בין מנחה לערבית, ונכתבו ע"י בראשי פרקים, והורחבו עתה ע"י נכדיו הי"ו.

רבי ישמעאל פנו אומר, החושך עצמו מן הדין, פורק ממונו איבה וגזל ושבועת שוא. והגס לבו בהוראה, שוטה רשע וגס רוח (אבות פ"ד משנה ט') שני פירושים נאמרו במשנה זו. יש מפרשים כי רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר בעל דין החושך עצמו מן הדין, דהיינו שפורע חובותיו מעצמו, ואינו

מחכה עד שייתבע בב"ד ויכריחוהו לשלם, וכמ"ש חז"ל כל דיינא דמפקין מיניה ממונא בדינא לאו דיינא הוא (ב"ב דף נ"ח ע"ב ועיין בתוס' שם ד"ה כל). ובוזה שמשלם מיד הריהו מקדש את ה' ומכבד תורתו. ופורק ממנו איבה שעל ידי שאין מטריח את חברו לתובעו לב"ד, לא תהיה לו איבה משום אדם. וגם גזל שאינו טוען טענות שקר בביה"ד ע"מ לגזול את חברו. ושבועת שוא שאינו כופר בממונו חברו, וממילא אינו מתחייב בשבועה. מאידך הגס לבו בהוראה שאינו חושש לכל זה, ואינו משלם מה שחייב, וגם אינו חושש שיתבעוהו בב"ד כי סמוך לבו בטוח בעצמו שיודע הוא שהדין עמו ופטור מלשלם, ומה יוכיחו לו הדיינים שאינו יודע. הרי זה שוטה שהרי באמת אינו יודע הדין. רשע שהרי רוצה לעשוק ולגזול את חברו. וגס רוח שחושב שיכול להטעות את הדיינים שיסכימו עמו.

אך יש מפרשים כי ר' ישמעאל בא להזהיר את הדיין! ואמר

החושך עצמו מן הדין כי אף אמנם שמצוות עשה היא לדון, והדין הוא אחד משלשה דברים שהעולם עומד עליהם כמו ששינונו בסוף פרק ראשון, מ"מ מצוה על הדיין לבצוע, דהיינו לפשר בין הצדדים ולפייסם, שיגיעו אל עמק השווה ולא יעמידו דבריהם על שורת הדין [וכמבואר בש"ע ח"מ סימן י"ב ס"ב]. ולכן לא אמר התנא "מי שאינו דן", אלא "החושך עצמו מן הדין" ומביא לידי פשרה. עוד אפשר שאמנם הוא אינו דן אלא משלחם למי שגדול ממנו, ובוזה גם שורת הדין במקומה עומדת, וגם הוא אינו נכנס במריבתם, וזה רמז התנא בלשונו הזהב: "החושך עצמו מן הדין", ושולחם לגדולים ממנו בחכמה ובמנין.

עוד נתכוון התנא ללמד לנו מוסר השכל, כי מן הראוי לאדם לברוח מלהתמנות, וכמבואר בש"ע חושן משפט (סי' ח' ס"ג) "דרך חכמים הראשונים בורחים מלהתמנות ודוחקים עצמם הרבה שלא לישב בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמוהו, ושאים ימנעו עצמם מהדין, תתקלקל השורה, ואף על פי כן לא היו יושבין בדין

עד שהיו מכבידים עליהם העם והזקנים, ומפצירים בהם". ואין צורך לומר שלא יהיה הדיין הולך מגביר לגביר, ולעשות שלשלת של שלוחים "עוד זה מדבר וזה בא ויאמר"... על מנת לשכנעם שיבחרו בו לדיין, ותהי המשרה על שכמו. כי באמת קמי שמיא גליא, אם ראוי הוא לכהן כדיין - הרי שְׁיָבֵחַר גם אם יברח וישתמט מהדיינות, אך אם יתמנה ע"י בקשותיו ופיוסיו מאת ראשי הקהל הבוחרים - הרי גם אם ראוי הוא לזה בסופו של דבר יהיה מוכרח להחניף למי שמינה אותו.

מצד שני על ממנה הדיינים ישנו איסור לא תעשה "לא תכירו פנים במשפט!" שלא יכיר הממונה פני דיין אחד על חברו, לאמר 'פלוני עשיר הוא או קרובי, אושיבנו דיין'. וכמו שפסק מרן בש"ע שם (ס"א) "כל המעמיד דיין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה, ואינו ראוי להיות דיין, אע"פ שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות, הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה!" "אמרו חכמים: לא תעשון אתי אלהי כסף - אלוה הבא בשביל כסף וזהב, זה הדיין שמינוהו מפני עושרו בלבד (הרמב"ם פ"ג מהלכות סנהדרין ה"ח). ויתרה מזו כתב מרן שם בהמשך הסעיף: "וכל דיין המתמנה בשביל כסף או זהב, אסור לעמוד לפניו, ולא עוד אלא שמצוה להקל ולזלזל בו!" "אמרו חכמים שהטלית שמתעטף בה תהי בעיניך כמרדעת של חמור!" (הרמב"ם שם).

מדברים אלו נכיר מעלת התורה וקדושתה, כמה הקפידה התורה על הדיינים שיהיו הגונים וראויים לדון וכמ"ש: "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים, ככל התורה הזאת אשר אנכי נותן לפניכם היום" (דברים ד', ח'). וכשאדם יכיר ערך התורה, תכנס בלבו התשוקה והחפץ בה, ואז אפילו יהיה חלילה שוגה באיזה דברים, ואינו נוהג כראוי, כשעוסק בתורה בעמל ובחשק, המאור שבה מחזירו למוטב.

ונחזור למשנה, דיין זה החושך עצמו מן הדין **פורק ממנו איבה**, מן היוצא חייב בדין, וגם היוצא זכאי לפעמים ישנאנו אם לא קיבל כפי מה שחשב שמגיע לו. וגזל, אם טועה בדין ומחייב את הזכאי, והחמירו בזה חז"ל מאד, ואמרו: "כל דיין שנטל ממון מזה ונתנו לזה שלא כדין, הקב"ה נוטל ממנו נפשות". ב"מ. (ש"ע ח"מ סי' ח' ס"ב). **ושבועת שוא**, אם משביעם שלא לצורך.

והגס **לבו בהוראה**, הממהר לדון, בלי עיון מתון כראוי, הפך אזהרת אנשי כנה"ג "הוו מתונים בדין", הרי זה **שוטה** שאלמלא כן איך מלאו לבו לדון במהירות, ולא תאמר פטור הוא כשוטה שאינו בר עונשין, על כן אמר התנא כי הוא גם **רשע**, שהשטות שלו באה לו מרשעותו, ונוסף ע"ז הרי הוא **גס רוח** - גבה רוח, שזחה דעתו עליו להורות בלא מיתון, ובטוח בחכמתו שלא יטעה.

ויש מפרשים ששלשת דברים אלו הם כנגד מה שהזכיר ברישא על "החושך עצמו מן הדין" שפורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא, אמר עתה על **הגס לבו בהוראה**, כי הוא **שוטה**, שאינו חושש להרבות לו איבה מאחרים, על לא דבר. **ורשע**, שאינו חושש לגזל. **וגס רוח**, שהעולם כולו נזדעזע כשאמר הקב"ה "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא", ואשר שבועה ירא מורה בדעתו כי שכניה למעלה מראשו, והוא מלא פחד רתת וזיע לישבע מאימת השכינה. אולם הגס לבו בהוראה וגורם לאחרים לישבע לשוא, מורה הוא כי רוחו **גסה** ובהמית, ואינה מרגשת ומזדעזעת מחומר העוון.

מלכות הרחמים

פרקי הדרכה
בשיטת הלימוד המיוחדת
של מרן אבי הישיבה

ראשונים כמלאכים

כבר נודע מה שאמרו רבותינו "אם ראשונים כמלאכים אנחנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנחנו כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר".

לכן חשוב לנו לדעת ערכם ולהתבונן ולדקדק בדבריהם הדק היטב היטב הדק. ומנגד זה להכיר מיעוט ערכנו. ואף שיש לנו רשות לשאת ולתת בדבריהם ולנסות להבין דברי קדשם, מכל מקום ודאי שאין לנו רשות לסתור דבריהם מכח מה שקשה לנו על דבריהם, כי מה נדע אנו ולא ידעו הם. ובודאי שאין לנו את הרשות ואת הכח להכניס ראשנו בין ההרים הגדולים לומר מי צודק יותר ממי. ואיזהו חכם המכיר את מקומו.

ואף כשרואים שנחלקו באיזה דבר, ואחד מקשה על חברו מסוגיא ערוכה, אין זה שחס ושלום נעלם מעיני אחד מהראשונים אותה סוגיא. אלא ביאור הדבר כפי שהסביר רבינו לתלמידיו¹, שלכל אחד ואחד מן הראשונים היתה שיטה ואספקלריא מיוחדת בכל הש"ס, שבה מקיף מתחילת התלמוד ועד סופו. ולכן אי אפשר לומר שנעלם מהראשונים מקור או סוגיא בש"ס, ואם זה אמת, הוא פלא גדול. ומי יגלה עפר מעיני רבינו הגדול זצ"ל בראותנו בדורנו זה מידי פעם מאמרים מכמה מצעירי הצאן, אולי מחוסר ידיעה, בהם כותבים להשיג על הראשונים כמלאכים מכח סוגיות ערוכות, וסותרים דבריהם כאילו היו חבריהם³.

ואפילו מרן הקדוש ז"ל שהיה סמוך לתקופת הראשונים לא הכריע בין הראשונים מכח קושיות על דבריהם, אלא רק הכריע על פי רוב עמודי ההוראה וכיוצא כמבואר בהקדמת ספרו בית יוסף. וכל שכן אנן בדין בדורנו דור אחרוני האחרונים שאין לנו רשות להרהר ולערער דברי רבותינו הראשונים כמלאכים.

1. שבת (דף ק"ב ע"ב).

2. כפי שהובא בשמו בשו"ת איש מצליח חלק א' תחילת כרך ב' (שבחי הגהמ"ח אות כ"ז).

3. וע"ע בשו"ת ויען הכהן ח"א (פתיחה עמוד כ"ד).

ברכות מאלופות
נשגור לכבוד ידידנו
חתנא דבי נשיאה
הרה"ג רבי ליאור הכהן שליט"א
ראש ישיבת "אור המאיר" אלעד
לרגל הכנס בנו היקר
אבישי בן-ציון נ"י
לנועם עול המצוות
יה"ר שיזכה לגדול בתורה וירא"ש ופדות
טובות, ויהיה נטיעה דומה לשרשים, גזע
אראלים ותרשישים, מתוך בריאות ונחת
להוריו וכל בני המשפחה.
המערכת

קול ששון וקול שמחה
ברכת מזל טוב חמה ולבבית נשגור
לכבוד מעלת ידידנו הבקי בכל חדרי
תורה, פה מפיק מרגליות,
דורש כתרי אותיות,
הרה"ג רבי משה חורב שליט"א
בוחר בקיאות ביש"ג,
ובמכון "זכרו תורת משה"
לרגל נשואי בנו
החתן הפואר הי"ו עב"ג ת"פ
יה"ר שיזכו לבנות את ביתם על אדני
התורה והיראה מתוך שמחה ונחת אושר
ועושר וכל טוב. אמן.
המערכת

ברכת סימן טוב נשגור
לכבוד מעלת חתנא דבי נשיאה,
איש ההלכה, רב פעלים מקבציאל,
הפלמד בני יהודה קס'ת, בכתובת שו"ת
כדרך רבוה"ק. הלא זה הו"ד
הרה"ג רבי יוסף פרץ שליט"א
בני ברק
מחבר הספרים "יוסף לקח"
לרגל הולדת בניו התאומים נ"י
יה"ר שיזכה לגדלם לתורה לחופה
ולמעשים טובים
לתפארת המשפחה החשובה. אמן.
המערכת

ברכות לראש משביר
ברגשי גיל ורננה, נביע ברכה נאמנה,
לכבוד ידידנו הדגול מעו"פ, נפש עמל
עמלה לו, הלא זה הו"ד
הרה"ג רבי אליהו סעדון שליט"א
לרגל מינויו לכהן פאר
כראש כולל בבית המדרש החשוב
"יחזו דעת" בירושלים
נברכו בברכת "דרך צלחה" בתפקידו הרם,
וירבה השי"ת, גבולו בתלמידים, יפוצו
מעינותיו חוצה, ברחובות פלגי מים.
אכ"ר.
המערכת

הללויה כי לא עזבו!

חלומו המופלא של מרן שליט"א | שירת
המלאכים | מהירות עיונו של מרן הגר"ע יוסף
| לא מספיק להרצות לתלמידים, יש לתת
לתלמיד להתבונן מעצמו | כל אלה שעזבו את
התורה לא נשאר מהם פליט ושריד | 'הללויה
כי לא עזבו' - הוא שומר על עם ישראל, על בני
הישיבות בכלל, ועל בני הישיבה בפרט | ללמוד
"להוכיח" את המבטא הנכון | ולא העיקר מה
יקראו לך האנשים, העיקר מה שאתה!

ללמוד אחד מהשני

ביום י"ג ניסן תשע"ד, מלאו לי 69 שנים. בשנה האחרונה עברתי המון צרות בעוה"ר. "והסר ממנו יגון ואנחה" - שנת ס"ט זה שנת יגון (בגימטריא). **ואנחה** גימטריא 70 שנה, נקווה שבשנה הבאה בעזרת ה' לא תהיינה אנחות.

והנה בליל י"ד בניסן אחרי יום ההולדת, חלמתי חלום נפלא, ספק בחלום ספק בהקיץ. יש שיר ששרים אותו בג'רבא, "הללויה כי לא עזב", יש לו מנגינה מאד יפה, חיבר אותו **הגאון רבי מקיקץ שלי** ע"ה. והרבה זמן לא שמעתי אותו, רק מידי פעם, פעם בחודש בבית של ר' חי חורי שיהיה בריא. כדאי לכם שיבוא יום אחד ותקליטו אותו, יקרא לכם כמה פיזטים של ג'רבא וזה שווה כל הפיזטים שאומרים בסעודה שלישית, כל הפיזטים שאתם אומרים כולם קמחא טחינא, מקסימום "יה אכסוף נועם שבת", נו יש שמה משקל?! יש שם חרוז?! לא! האשכנזים מחפשים לראות בכם משהו מיוחד, רוצים ללמוד מכם, אל תחשבו שהם בזים לכם, הם לא בזים, הם מכבדים אתכם, הם רוצים ללמוד, יש לכם משהו חדש, בואו נפרה ונרבה כדגים, כל אחד מפרה את חברו, כל אחד מעביר לחברו משהו, ומה עשו הספרדים בארץ ישראל לקחו כל אוצרות אבותיהם - זרקו לפח, ואומרים: אנחנו ליטאים גמורים, למה?! אתה לא ליטאי! אתה תימני, ואתה חלאבי, ואתה... ואתה..., אם אתה לומד מהליטאים משהו, אה"נ. אבל לך אין כלום? שום דבר? מה קרה?! איפה כל הידע? איפה כל החכמה? איפה כל הסדר?

לא להתעכב יותר מידי בעיון

איך הרב עובדיה ע"ה בגיל 18, מישוהו אמר לו, פא לשיבת חברון, בלילה אסור ללמוד בפורת יוסף (בעיר העתיקה) מפחד הגויים, ישנה ישיבה, בא לשם ראה עולם חדש, הבחור הזה בקי בתלתא סדרי, הבחור הזה בקי בתרי סדרי, בחור זה בקי בארבעה סדרי, קנא מהם, התחיל ללמוד הרבה,

היה לומד חמש מאות דף לשנה, אבל לא זה הענין, העיקר שהוא למד! ביומנים שלו - בספר חדש, שמו "המנהיג", הביא קטע שלם - כתב: "חבל שבזבזתי זמני בפורת יוסף", למה חבל? כי בפורת יוסף כנראה למדו יותר מידי לאט, 'משנה', גמר משנה, 'קרא רש"י', גמר רש"י, 'תחזור על המשנה', גמר משנה, שוב תחזור על רש"י, תדייק פה, תדייק שם, "האשה נקנית - לבעלה" (רש"י בקידושין דף ב' ע"א). למה כתב "לבעלה"? אלא למי? לפוליס... חבל על הזמן! גמרת משנה תדייק ברש"י, ותמשיך הלאה!

אם אתה לא יודע מה הוקשה לו, לא הבנת כלום!

הרב ע"ה, רוצה שכל שיעור ילמדו דף שלם גמרא! זה לא שיעור עיון, זה שיעור של בקיאות! שיעור של דף יומי, גמרא, רש"י, ותוס', ללמוד אותם בשיעור של שעתיים. כמה יכול להיות שיעור, שלוש שעות?! אי אפשר ללמוד - דף גמרא, עם רש"י תוס' ומהרש"א! מהרש"א לא מדבר, אפשר לומר "מהרש"א אמר... ואני כוונתי לדעת מהרש"א", תודה רבה שכוונת לדעת מהרש"א, אבל האם ידעת, מה מהרש"א התכוון במלה הזאת? מהרש"א מתחיל להרצות, "רצונו לומר כך וכך..." מה קשה לו? כלום?! שום דבר?! אם אתה לא יודע מה הוקשה לו, לא הבנת כלום! אם אתה לא יודע רש"י למה כתב, לא הבנת כלום! אם אתה לא יודע כל מלה ומלה בתוס' למה נכתבה, לא הבנת כלום! מי יכול לומר לך מה הוקשה לו, רק כשרב עומד עליך שתסביר, "למה רש"י כתב כך", ו"למה אמר כך", אדם יקרא במהירות לא יבין, אלא אם כן הוא יהיה חכם שלמד את הקטע הזה מאה פעמים.

התלמיד צריך להתבונן, צריך לעיין

בברכות דף ח', הגמ' אומרת מנין שאין הקב"ה מואס תפילתן של רבים? שנאמר: "הן אל כביר ולא ימאס". רש"י אומר: "הן אל כביר לא ימאס, אינו

האחרון - 281. גמר אותם ב - 540 דקות, זאת אומרת, כל שתי דקות גמר עמוד, שפירושו גמרא רש"י תוספות, יש מהירות כזאת בדורנו? אין מהירות כזאת! רק הגאון מוילנא היה עושה משהו מעין זה, אולי יותר מזה.

אבל כשלומדים עם תלמידים זה אחרת, צריך ללמוד יותר לאט, אז ב"פורת יוסף" הגזימו, וישיבת חברון יכול להיות שלא עמדו על זה, העיקר מה אמר הרמב"ם, מה אמר הרשב"א, מה אמר הריטב"א... לא כך לומדים! תן לו דיבור רמב"ן קשה, תשבור את הראש תסביר לי מה הוקשה לרמב"ן, תסביר לי למה אמר כך, למה התבטא כך, מה התכוון בכך, זה עיון! כך לומדים עיון. אלו שלא למדו כך, צמחו אברכים שלא מבינים כלום, שואלים שאלות של חוסר הבנה, משום שאינם לומדים עיון מהו! או לומדים פלפול, או לומדים בקיאות, והבקיאות כבר יש להם מחשב... מח שב... המח של הבן אדם הלך, נגמר, צריכים ללמוד!

בתשע שנים אלו זכיתי להוציא כמה ספרים

בכל אופן, אז אני אמרתי, תשע שנים אלה הוספתי על אבא ועל רבו ועל תלמידו. רבו של אבא - מורנו הגאון רבי חויתה זצ"ל - חי 58, אבא חי 59, ותלמידו, כלומר, מו"ר בעל "ויאמר יצחק" חי 60. נ"ח, נ"ט, ס'. למה ה' נתן לי תשע שנים נוספות מלאות צער, יסורים, יגון, מנתוח לנתוח, מבעיה לבעיה. אח"כ פתאום אמרתי, אני כפוי טובה?! איך אני עושה דבר כזה, הרי בגיל 60 כתבתי את ההקדמה הראשונה של "לא תשיך", איך מתחילה ההקדמה, "רב יוסף כאשר הגיע לגיל ששים עשה סעודה לרבנו, אמר נפקי לי מכרת", הגעתי לגיל ששים עברתי כרת. וברוך ד' זיכה אותי הקב"ה בשנים האלה שמלאים יסורים, הוצאתי כמה ספרים, "סנסן ליאר", "ארים נסי" על יבמות וגיטין, ערכת שוב פעם את "נוכח השלחן", "דרכי העיון"

מואס תפילתם של רבים". מה הוסיף רש"י? למה רש"י מדלג את הוי"ו, הפסוק אומר: "אל כביר ולא ימאס", ורש"י כותב: "הן אל כביר לא ימאס"! תשאל את כולם, כל אלה שתפגוש אותם בדרך, יהיה ראש ישיבה, מגיד שיעור, או אברך, יגידו: סתם, מה אתה מדקדק על ו', באמת, היינו הך, חסר ו', כך צריך להיות, עזוב אותי... לא! זה לא חסר ו', רש"י הוקשה לו קושיא עצומה, "הן אל כביר ולא ימאס", לא ימאס את מה? איפה כתוב 'תפילת רבים'? "לא ימאס"! "לא ימאס" - את השקדנים, 'לא ימאס' - את הלמדנים, 'לא ימאס' - עושי המצוות, 'לא ימאס' - בעלי זכות, איפה כתוב תפילתם של רבים? לכן רש"י אמר, הגמ' דורשת אחרת, לא כמו שאנחנו חושבים בפסוק: "הן אל כביר, ולא ימאס". לא כך, אלא "הן אל - כביר לא ימאס", 'כביר' - ציבור גדול - 'לא ימאס'! לכן רש"י דילג את הו', זו לא סתם טעות סופר, רש"י דילג את הו' בכוונה, הן אל - הקב"ה - כביר לא ימאס. ואם תגיד הרי הפסוק אמר בו? יש לנו ואוי"ן יתירות, רש"י אומר את זה בפרשת וישלח (ל"ו, כ"ד) "ואלה בני צבעון ואיה וענה", מה זה "ואיה"? "בני צבעון - איה וענה". יש אדם קוראים לו "ואיה"?! ויקרא שמו בישמעאל ואיה? מה עושה הוי"ו הזאת? זו וי"ו יתירה! והביא דוגמא מתהלים (ע"ו, ז') "מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס", מה זה "ורכב", מה הו' הזאת? "נרדם רכב וסוס" כך היה צריך להיות, אלא יש ואוי"ן יתירות, גם פה וא"ו יתירה. זו חכמה של רש"י. "הן אל כביר לא ימאס, תפילת רבים". המלה "כביר", פירושה הרבה, לא ימאס אותם. כך צריך להבין את רש"י! אז אם אתה לומד אותו מהר מהר, או שאתה שופך את זה לתלמידים, עשית משהו? לא עשית כלום! התלמיד צריך להתבונן, צריך לעיין.

מרון הגר"ע יוסף זצ"ל היה מיוחד, היה טס, פעם טס לאמריקה תשע שעות גמר מסכת חולין, כמה דקות יש בתשע שעות? (60X9=540) כמה דפים יש במסכת חולין - קמ"ב. נוריד את הדף הראשון דף השער, הרי 140 דפים כפולי עמודים, ועוד העמוד

מהדורא שלישית, "מקור נאמן", "אסף המזכיר",
ויש עוד, ה' יתן לי כח.

הללויה כי לא עזב

אבל בליל ארבעה עשר בניסן אני רואה כמו
שירה של מלאכים, בשלש בבוקר, אף פעם לא
חלמתי דבר כזה, לא שירה ממש, אני ישן, אבל לא
ישן ממש, אני ער, ככה, "אני ישנה ולבי ער", הם
שרים: "הללויה! הללויה, כי לא עזב, הללויה".

התורה מחזיקה אותנו, התורה נותנת לנו כח

"הללויה כי לא עזב" - שלא עזב אותנו, שלושת
אלפים שנה ויותר, והתורה מחזיקה אותנו! התורה
נותנת לנו כח, כל אלה שעזבו את התורה לא נשאר
מהם פליט ושריד! היו צדוקים - הלכו. היו קראים -
הלכו. היו בייתוסים - הלכו. היו כופרים - הלכו. היו
משכילים - הלכו. היו רפורמים - הלכו. לא נשאר
מהם כלום, שום דבר! יש שומרונים, כותים - לא
נשאר כלום, קבוצה של שומרונים באיזה מקום, אולי
מונים אלף איש מקסימום. אלה שהם חילונים לגמרי
- היום הם יהודים חצי חצי, הדור הבא כבר נגמר, לא
נשאר מאומה. עשו חשבון, תשעים אחוז הולכים
ומתבוללים בין האומות בחו"ל, זה אם לא נצרף את
החרדים, אבל אם נכניס את החרדים בחשבון, יהיה
רק שמונים אחוז, כמה התבוללות יש בין החרדים
- אפס אחוז, ואחרים מתבוללים יותר מדי, על כל
עשרה יהודים - תשעה נטמעים באומות! לוקח גויה
והבנים גוים, נגמר! או להפך, אמנם הבן יהודי על
פי ההלכה, אבל מי יודע שהוא יהודי על פי ההלכה,
אף אחד לא יודע, אבא שלו גוי אז חושב שהוא ג"כ
גוי, נחשב כגוי גמור, היה בן כזה שנפל בקרב, ועל
ידו מישהו פרימדיק יהודי שרצה לטפל בו, אבל
הוא נפטר, אמר עליו קדיש. ואחר כך כשהביא
אותו לקבורה והלך לצ'פלין, כלומר איש דת מטעם
אמריקה, גם הוא אמר עליו קדיש. ואבא שלו פעם

בא לבית הכנסת הוא לא ידע מה זה קדיש, אבל
עכשיו שמע את זה, אמר, אני מודה לכם מאד, כי
היה מישהו שאמר קדיש למנוחת הנשמה של הבן
שלו, עכשיו שמעתי זה בבית הכנסת. אתם אנשים
נעלים! אנשים בעלי אצילות! בעלי שאר רוח! אותו
יהודי שהביא אותו לבית הכנסת הוא אדם מפורסם
ומכובד, אמר לו: איך זה? ענה לו האב: האמא של
החיל, דהיינו אשתו, היא בת לאם יהודיה, למעשה
אשתו יהודיה, והבן יהודי, וזכה שאמרו עליו קדיש.
אבל כמה התבוללות יש שם, כל מי שעזב את התורה
לא נשאר ממנו כלום.

"לא עזב" - אותנו גם בדור יתום זה

הללויה כי לא עזב אותנו - בדור יתום שכה, של
מחלוקות, של מריבות, של ויכוחים, של חסרון דעת,
שהיו הספרדים כמעט מתבזבזים לחלוטין, לא שוים
כלום. הביאו יהודים מג'רבא אמרו להם: תשמעו,
בחוץ לארץ אתם צריכים לשמור שבת, צריכים
לאכול כשר - שלא תטמעו באומות, אבל כאן בא"י
כולנו יהודים - אז מותר, הכל מותר... פעם מישהו
ראה לפני כמה שנים אשה זקנה ג'רבאית, מבשלת
בשבת! מה קרה לך? סיפרה שכך אמרו לה: בא"י
מותר לבשל בשבת, מותר להדליק בשבת, מותר
לחלל שבת, מותר להיות גויים גמורים... יותר מזה,
כשמגיע סילבסטר של הארורים, כותבים בעיתונים
שלהם, "אתה רוצה להרגיש 'גוי אמיתי'... משהו
נפלא, תלך למדינה פלוגית, ושם תשתכר ותשתגע,
ותכנס לכנסיה ותתבולל כאות נפשך, ואז ממש
תרגיש 'רוח ונשמה קדושה' של גוי אמיתי"... אפילו
הכי "לא עזב"! נתן לנו תלמידי חכמים גדולים בתורה!
גדולים ביראת שמים! גדולים במידות!

"לא עזב" - הוא שומר את בני הישיבות

ואני שומע את השירה הזאת כמו שירה נפלאה,
שירת מלאכים וחוזר, וחוזר, ואני מרגיש שזה לא

של רבי בנימין מינץ מאגודת ישראל, נדמה לי שהיה הסופר של אגו"י לפני כמה שנים, אמר לו, תגיד לי אתה מעדות המזרח, הנוסח - אה"נ, פה הנוסח אחר, אתה צריך להגיד כמו כולם. אבל למה אתה לא מבטא ח' וע'?" אתם יש לכם את זה, למה אתה לא מבטא? צריכים לעמוד על כך! צריכים ללמוד, צריכים לדעת, לא רק ללמוד לבטא, זה לא חכמה! ללמוד, שכאשר יתקיפו אותך, תהיה לך תשובה, 'דע מה שתשיב', זו המסורת וזה המקור! ויש לפעמים שהמסורת שלהם נכונה ואתה חייב לקבל אותה, אתה חייב להיות אמיתי, חייב להיות אמיתי! כשאדם לומד תורה ככה, כל העולם לא יעמוד נגדו!

'מרן עקרת הבית'

אחד מכתירים אותו "מרן", כל העולם רוצים שיכתירו אותם בשם 'מרנן ורבנן', אתם יודעים מי זה "מרן" האמיתי? הגברת, עקרת הבית, היא "מרן" האמיתית! שהרי כל אחד ואחד בליל שבת אומר לאשתו - 'סברי מרנן', אומרת לו 'לחיים!' כן, אני מרן, "מרן הגברת הנכבדה מרת פלונית תליט"א"... זה העיקר? לקרוא מרן? הכל הבל הבלים, הכל שטויות, הכל הבלים. תהיה בן אדם! תהיה ת"ח אמיתי! תהיה מחפש אמת! זה מה שנדרש ממך, הקב"ה אוהב אמת, "הגיד לך אדם מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלקיך". מה זה שווה מה יקראו לך האנשים? העיקר מה שאתה, אם אתה ת"ח, אם אתה ישר, "אוהב את המישרים, אוהב את התוכחות, מודה על האמת". אשרי אדם שיודע שהתארים לא שווים כלום, ופרנסה שלך תמצא בקלות. יש לנו בחור שנוסע בעז"ה ללונדון, שם יהיה חזן ורב, ימסור שיעורים, יקבל הרבה יותר ממה שנותנים כאן, הפרוטות של משרד האוצר.

התורה שלנו, המסורת שלנו, משלי, האזהרות, והתהלים, כל מלה ומלה שווה זהב, אתה לומד את התורה, אתה חי בה! תלמוד כל המדעים שבעולם לא תרגיש חיים, לא תרגיש רעננות רק בלימוד תורה.

חלום זה בהקיץ, פתאום אני עושה חשבון, כי לא - גימטריא מאזוז. כי לא עזב - גימטריא נאמן (עה"כ). "הללויה כי לא עזב הללויה" - 312 זה השם שלי! תגיד תודה להקב"ה, תשע שנים אלה שקבלת אותם, עם כמה ייסורים, ואתה שואל למה קבלת אותם, מה שלא קבל אבא, מה שלא קבל רבו, מה שלא קבל הרב שלך, עשית בהם משהו? עשית בהם! 'הללויה כי לא עזב' - אותך, שהוא שומר עליך, הוא שומר גם על בני הישיבה, הוא שומר גם על כל אלה שלומדים תורה לאמיתיה - שילמדו אמת, שלא ילמדו שיבושים, שלא יתרפסו בפני אחרים, שיכבדו את עצמם - שיכבדו את המסורת, שיכבדו את האחרים, שיהיו בני אדם.

לא רק ללמוד לבטא נכון, אלא גם לדעת להוכיח זאת

לו היו לפני מאה שנה בא"י תלמידי חכמים שיודעים קצת דקדוק, כשהיו אומרים להם טסד"י, יגידו להם רבותי זה לא טסד"י זה צד"י! מי אמר לכם? תראה להם את הרמב"ם באגרותיו כותב, בצרפת "פרנצא", בצ'. תראה להם רש"י בעובדיה (א', כ') כותב צרפת "פרנצא" בצ'! היום אף אחד לא כותב 'פרנצא' בצ', יכתוב "פראנסה" בס', כולם כותבים כך. תראה להם את הגמ' חולין (דף נ"ב ע"א) "חימצי" - "חומוס", זה החומוס שהיום כותבים אותו בס', לקיים מה שנאמר: "ותמלא הארץ חמס", אל תקרי 'חמס' אלא 'חומוס', ובגמ' ובכל הספרים כתוב 'חמצי' בצ', כך ביטאו את הצ'. זאת הצ' המקורית! אז למה אנחנו מתביישים בזה? למה אני צריך להתחנך, רבותי, שליחה, אני לדאבוני באתי מעדות המזרח ואני מתבייש... 'מחילה מכבודך, מחילה מכבוד תורתו, אחרי נשיקת עפרות רגליו, אני אומר צאד"י ותסלח לי... מה תסלח לי? אני לא אסלח לך! למה אתה מתבייש?

היה חזן אחד ספרדי, התפלל בנדבורנא חדרה ולא ביטא לא ע' ולא ח', והיה אחד שם שמו מינץ, הבן

1. וע"ע ביצחק ירנן ח"ד ס' ח', ט', מה שהאריך בזה עוד מן שליט"א

שמיעת שיעורים חפי
מון ראש הישיבה שליט"א,
מורנו הרב צמח מאזוז שליט"א
ועוד..

24 שעות ביממה

055-70,22,800

בעלות שיחה רגילה

מאיר עיני חכמים

הארות והערות, פסקי הלכה, קריאות קודש, מאת מאיר עינינו מרן ראש הישיבה שליט"א
שביבים מתוך המאמר הבהיר "אשוו זביניכו",
הנדפס בסוף ספר "עט הזמיר" (וכעת נדפס בתוספת נופך באו"ת תמוז תשע"ד)

וכן הסכימו גדולי הדור בזמנם, ראה בשו"ת יביע ואומר חלק עשירי (חיו"ד ס"ס ל"ח) שהביא עשרה גאונים שסמכו על היתר מכירה בזמנו, ועל צבאם הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא ע"ש. ואח"כ נהגו בזה רבני יפו וירושלים, עד שעלה הגאון חזון איש ז"ל לארץ בשנת תרצ"ג ושאל מה עם השמטה? השיבוהו שכבר נשתכחה מצות השמטה בזה"ז. ואז אזר כגבר חלציו, ומחדרו הקטן הפיץ מאמרים הלכתיים ומוסריים להחזיר עטרה ליושנה, וחפץ ה' בידו הצליח. על זה נאמר (יחזקאל ל"ג כ"ד) "אחד היה אברהם וירש את הארץ"... ובכל זאת מעולם לא שמענו שכתב החזו"א לרבנים הראשיים בא"י שיבטלו את "היתר המכירה" (כמו שכתב לרב הרצוג זצ"ל שלא לייבא בשר שור הבר "שאבו" שאין בו מסורת לאשכנזים, אף שמעיקר הדין היתר גמור הוא, כי יש בו שני סימנים מעלה גרה ומפריס פרסה. וכן כתב לו שלא לקבוע "יום השואה" כי בדור זה אנו מלוכלכים בחטאתינו ופשעינו וכו', אף שאין זה מובן כלל, וכמ"ש הרה"ג ר' יום טוב שווארץ זצ"ל בספרו עינים לראות. עש"ב. והרב הרצוג סבר וקביל, ושמע להחזו"א בשניהם). והיינו טעמא שאם יבטלו את היתר המכירה ייכשלו רוב העם באיסור ירקות ופירות מן הערבים. (אות ח').

לעומת הרבנים האוסרים יש פי כמה וכמה מתירים

וכבר כתב הגאון החסיד המקובל ר' עובדיה

הסוחרים בשמטה עושים הפך כוונת התורה

ומעתה מה נאמר ומה נדבר במה שקורה בערים חרדיות שלנו בשנת השמטה, שאותן ירקות עצמן שהיו בחנות בערב ראש השנה במחיר 3 ₪ הק"ג, נמכרים ביום צום גדליה במחיר 12 ₪. והם לא סוג א' ולא סוג ב' ולא סוג ג' (שכבר יבשו וקמלו) אלא סוג ד', ומעלים מחיריהם פי ארבעה! בטענה "זו שנת שמטה", והם עושים הפך מכוונת התורה, שהתורה אומרת "והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך", והם אוכלים את האביונים, משוד עניים מאנקת אביונים (וע' במגלה דף י"ז סע"ב ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית, כנגד מפקיעי שערים, דכתיב שבור זרוע רשע). התורה אמרה "שש שנים תזרע שדך וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ". והם עושים להפך: כל השנים יושבים בטלים ועיקר הספרות והמסחר בשנת השמטה. (אות ג').

בענין היתר מכירה

הנה זה 120 שנה (משנת התרמ"ט) הנהיגו בא"י לחקלאים "היתר מכירה", שימכרו קרקעותיהם לגוי ע"י הרבנות בשנת השמיטה, וישאירו פנה אחת בשדה שלא תיחרש ולא תזרע זכר למצות שמטה (והמקור לזה משו"ת שמחה לאיש לגאון הראש"ל ר' יעקב שאול אלישר זצ"ל, ולמד זה מדין שיור בעירוב בש"ע א"ח סי' שצ"ב. ע"ש).

ה' וישלחנו ה' לשחתה (תשס"ט לפ"ק). רחמנא ליצלן. (שם).

הרב קוק והחזו"א

קנצי לכלין, שני גאוני הדור הקודם הגרא"י קוק והחזו"א זצ"ל לש"ש נתכוונו (אברהם אברהם לא פסיק טעמא בגוייהו). הראשון נתכוון להציל את היישוב החדש ממכשול שלא יוכלו לעמוד בו. והשני נתכוון להחיות מצוות שמטה, שלא יאמרו "המשכילים" אי אפשר לעמוד בחוקי התורה במאה העשרים. שניהם שמרו שמטה כהלכתה ואפילו עודדו את שומרי השמטה. והחזו"א קרא לרב קוק באגרותיו "מרן", והתייחס אליו בכבוד רב. (אות ח"י, ובעמ' שי"א הובא צילום כת"ק של החזו"א אל הגרא"י קוק. ע"ש).

הדאיה זצ"ל בתשובה מיום כ"ו בחשון התשי"ח למוהרח"ך זצ"ל, שהוא סומך על היתר מכירה, מכיון שאלה שאינם מוכרים עושים סחורה בפירות שביעית ואומרים שאין זה אלא בעד הוצאות ההובלה וכדומה ואין לי אמון בהם (הו"ד בס' נפש חיה למהרכ"ץ מערכת השי"ן אות כ'). וידוע לנו שגם מוהרח"ך זצ"ל ותלמידיו סמכו על היתר המכירה. ולעומת הרבנים האוסרים יש פי כמה וכמה מתירים לסמוך על המכירה, ועבדי עובדא בנפשייהו. וכל מי שטוען שנשתנו הזמנים למעליותא משנת התרמ"ט עד היום, ושהיום א"ץ יותר להיתר מכירה, הוא חי בעולם הדמיון, יערב לו ויבושם לו. (אות יו"ד).

"היתר מכירה לחומרא" אף לחרדים

והנה מצד אחד יישר כוחם [של המשגיחים] שהם מוסרים את עצמם על קיום מצות שמטה, ומאידיך כמה פעמים יש רמאות מצד הגויים שמביאים מ"תנובה" ועושים עצמם כאילו נלקטו משדותיהם, לכן התיקון להיתר מכירה מציל עכ"פ מכל האיסורים, כולל איסור סחורה בפירות שביעית. ולדעתי היה ראוי שגם הרבנים החרדים יעשו היתר מכירה לחומרא, שאם רימו אותם הגויים (כידוע שאין הגוי נאמן כלל לא להיתר ולא לאיסור, רק במסל"ת לענני עגונה) או נסתחרו המוכרים בפירות שביעית, תהיה הצלה פורתא. (אות י"ג, וע"ע בסוף ההערה לאות י"ז).

איסור הפקעת שערים

ועכ"פ אסור לייקר את המחירים יותר מדאי ובפרט בפירות האילן של אוצר ב"ד, ומי יודע מה סיבת עצירת הגשמים הנוראה בשנה זו עד חודש שבט (אומרים שששים שנה לא היתה כזאת) אם לא באה בעוון האברכים הצועקים ללחם ואין, כי הכל ביוקר העופות והפירות והירקות, ועל זה נאמר (בראשית י"ט י"ג) כי גדלה צעקתם את פני

ברכות פאליפות נשגר
לכבוד ידידנו הדגול רב פעלים
לתורה ולתעודה

הרה"ג רבי דוד גדעון
פאזוז שליט"א

יו"ר מכון

"אורות הנאפ"ן" בני ברק
לרגל הכנס בנו היקר פנחס משה
נ"י לנועם עול המצוות
יה"ר שיזכה לגדול בתורה וירא"ש
ומדות טובות, ויהיה נטיעה דופה
לשרשים, גזע אראלים ותרשישים,
פתוך בריאות ונחת להוריו וכל
בני המשפחה.

המערכת

כתר מלוכה

מזמור לאסף מיבעי ליה!

כל אימת שיוצא ספר מכבשוננו של מרן ראש הישיבה שליט"א, אותו יום - יום חג הוא! חג כפול חגגנו כשזכינו לאורו של הספר הבהיר "אסף המזכיר" בערבו של חג הפסח | הספר הכולל אוצר בלום של מערכות בשלל נושאים שונים, בלול בכל טוב: מכללים בגמרא ובפוסקים, עבוד בחידושים מקוריים וענייני לשון, עד לחידות פתגמים, טעמי המצוות ופרפראות לחכמה | אספנו בחופנינו כמה מרגליות: איך על ידי גילוי מדעי מתבארת יפה לשון ברכת "המוציא"? | איזו קושיא יישב הרופא הסיני למרן שליט"א? | מהו החידוש שהתחדש למרן שליט"א בחזיון לילה? | מה הקשר בין פיטמת האתרוג לחור בקוטב הצפוני? | וגם: ההתלבטות האם להוציא את כתבי הפרי חדש מקברו, תגובת מרן הגר"ע יוסף על ההצעה, וכיצד הזכרעה לבסוף ההחלטה | הצעה לא ממצה לספר שידו בכל ויד כל בו

"תמרה זו אין בה פסולת, אלא תמרים לאכילה, לולבין להילול, חריות לסינוך, סיבים לחבלים, סנסינים לכברה, שפעת קורות לקרות בהן את הבית" (בראשית רבה מ"א).

כדברים האלה ניתן לומר על הספר החדש, שהכל יש בו, ואין לך אדם שלא ימצא בו טעם. וכפי שכתב מרן בהקדמתו: "באופן שכל הקורא בספרי הקטן הלזה, ימצא בו מכל אבקת רוכל. "ההולכים בו ימצאו ענפי הדס / כופר ושושן ועצי צמרת" (ר' שלמה בן גבירול במחברת הדקדוק).

במקורו נכתב הספר כשהנושאים שבו אינם בנויים לפי סדר מסוים, רק לפי א-ב, כדרך ספרי המערכות שנכתבים בעיקרם לצורך המחבר עצמו, "למען אמצא בקלות כל ענין מסוים לפי סדר א"ב" (מתוך

ההקדמה), אבל לאחר מעשה, אפשר לומר כי יחודיותו נמצאת דוקא בגיוונו. בהיותו בלול בכל טוב, גם מי שנושא אחד אינו מעניין אותו, ימשיך לערך הבא שמדבר על נושא אחר לגמרי, וירווח נחת.

כל אדם קטון כגדול ימצא בספר את שאהבה נפשו. תלמידי חכמים מעיינים, ימצאו בו ערכים העוסקים במערכות עיוניות בסוגיות הגמרא. מאידך, מורי הוראה, ימצאו בין בתריו חידושי הלכה חשובים. בערך "גבול" למשל, מביא מרן שאלה שנשאל "באחד שגר באשקלון, ורוצה לעבור לבית-אל על יד ירושלים, והיא מוקפת ערבים, וצריכים ללכת לשמירה בכל לילה לפי התור, ולפעמים מגיע תורו בשבת, אם יש בזה משום חילול שבת בעקירת דירתו למקום כזה?". מרן מסיק שאין בכך חשש מכמה טעמים, ואדרבא מצוה קעביד לגור בעיר הסמוכה לספר. אחד הנימוקים להיתר מעניין מאוד: "דאל"כ יהיה אסור לעלות לא"י בזמננו, מפני הצבא שגורם לחילול שבת בימי מלחמה וכיוצא".

מטבע הדברים, חובבי הדקדוק והלשון עשויים למצוא בספר ענין רב, ולשקוע בו שעות רבות, באשר טמונים בספר יסודות וכללים חדשים בחכמה זו. מפליא לראות פעם אחר פעם שבאמצעות ידיעה רחבה בחכמת הדקדוק, ניתן ליישב קושיות ותמיהות שרבים נלאו למצוא בהן הפתח. כולם מכירים את המדרש פליאה "אין מניחין תפלין אלא בשבת". פיענוחים רבים ושונים ניתנו לו. אולם מרן פותר את הפלא בדרך פשוטה: "ברכת להניח תפלין הה"א בקמץ והנו"ן רפויה כדעת מרן, אבל בפתח ובדגש ביאורו לעזוב התפלין ולהשאירם בכיסם". **פשוט וגאוני!**

ובל יפקד מושבם של אוהבי הרמזים, שישמחו למצוא בספר ציצים ופרחים שחותם המקוריות טבוע בהם. הנה אחד ל'מטעמת' הטעונה ברכה: ידועה הסגולה של חז"ל לזכירה, לחזור על לימודו 101 פעמים. והנה ההפרש שבין פעל **זכר** לפעל **שכח** הוא 101, כי בכל פעם שחוזר על לימודו מחסר מנין אחד מן השכחה, עד שלבסוף מתבטלת השכחה לגמרי ונעשה זוכר הכל, ולכן כשתחסר מן שכח ק"א ישאר זכר.

אפילו יודעי ח"ן, ימצאו בו כמה רזין טמירין בקיצור נמרץ. בהקדמה לספר מתייחס מרן לסגנון חידושים אלו שאינם מצויים בשאר ספריו, וכותב דברים מפתיעים שרב הנסתר בהם על הגלוי: "וכן אם ימצאו חידושים בספר ע"ד רמזי הקבלה, אל יחשדני הקורא שאני מכת המקובלים, כי זה ממעט הדבש אשר רדיתי מגוית האר"י בילדותי בגיל 7-8, מספרי בן איש חי ולשון חכמים ונהורא השלם וסידור הרש"ש וזולתם. **אבל מיום שעמדתי על דעתי, אני מתפלל בפשטות גמורה כתינוק הזה... ומי יודע אם לא כל היסורין שסבלתי בעוה"ר משנת התשל"ד עד היום היו בגלל לימוד קבלה בילדות. ודי בזה".**

גם אנשים שלא זכו עדיין להיות מחובשי בית המדרש, גם הם לא קופחו בספר. יכולים הם למצוא בספר ידיעות רבות. כמו למשל, איך על ידי גילויים של מדענים בתקופות האחרונות, נחשפים חידושים פלאיים בדברי חז"ל. פנינה כזו ניתן למצוא בערך "ארץ". מרן שליט"א מביא שבשנת התרס"ו גילה חוקר בשם אהרונסון שאם-החטה מקורה בא"י, וניסו באמריקה לזרוע כמה סוגי חטה, וכולם לא עמדו בפני מחלות שונות מלבד החטה של א"י. כמאה שנה לפני גילוי זה כתב מרן החיד"א בספרו "שיורי ברכה" (א"ח סי' ר"ג)

שבמטבע ברכות תיבת "ארץ" רומזת לא"י ותיבת "אדמה" לכל העולם. לפי זה מסביר מרן הסבר נפלא שדקדקו חז"ל לכתוב בברכת הלחם "המוציא לחם מן הארץ", היינו ארץ ישראל.

ותתפלאו לשמוע, אפילו המתעניינים ברפואה טבעית, ימצאו בספר ערכים שיוסיפו להם ידיעות בתחום. בצעד בלתי שגרתי, מופיעים בין הערכים כמה "סגולות ורפואות פשוטות ששמעתי או נסיתי ועלו כהוגן ב"ה" (מתוך ההקדמה). ואנו למדנו, כי כאשר יודעים על משהו שעשוי להועיל לעוד אנשים, יש למצוא מקום לפרסמו, משום "אל תמנע טוב מבעליו". אם כן, גם אנו לא נמנע טוב, ונביא מהספר דוגמא אחת לרפואה: בערך "הצטננות": "תרופה בדוקה ומנוסה להצטננות - לבשל תפוחי אדמה ולאוכלם בעודם חמים קצת עם פלפל שחור". ואיך אפשר בלי רמז קולע כדי לזכור את המתכון: "ועשיתי סימן כי שפעת בהיפוך תעפ"ש. נוטריקון תפודים עם פלפל שחור".

דרך הלשון

אשד החידושים שהספר מביא בכנפיו, גדול מאוד. בכל ענין ובכל תחום ניתן ליהנות ממנו, כמון הזה שכל טעם שאתה רוצה לטעום בו אתה טועם. במסגרת זו, נסתפק בכמה ניצוצין וזיקוקין דנורא.

כדרכו של מרן שליט"א, ענייני לשון תופסים בספרו נוכחות מורגשת. וגם כאן, בכל פעם מחדש ניתן להתפעל כיצד ניתן למוסס קושיות עצומות בעזרת ידיעה בדרך הלשון של התורה או דרך הלשון של רבותינו. הנה שתי דוגמאות יפות מתוך הספר:

הכל מכירים את הקושיא על ההגדה: מדוע בסיום הקטע "השתא הכא" שנכתב בארמית, פתאום עובר המגיד ללשון הקדש ומסיים "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", היה לו לומר "לשתא דאתיא..."? נאמרו על כך כמה תירוצים מפולפלים, אולם בערך "השתא הכא", מציע מרן שליט"א יישוב גאוני בפשטותו: קטע זה הפותח את ההגדה נכתב בארמית כדי שיבינו את הנאמר כל יושבי השלחן, כולל הנשים ועמי הארץ שלא הבינו לשון הקדש, אבל את המשפט "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" לא היה צורך לכתוב בארמית, מאחר שהיה רגיל ושגור בפי העם. דוגמא לסוג כתיבה כזה מביא מרן מנוסח הגט שכולו בארמית, ואילו תחילתו בלשון הקדש: בשני בשבת בחודש פלוני בשנה פלונית וכו', ויש בו עוד כמה מלים כגון והרי את מותרת לכל אדם וכו' כדת משה וישראל, שהם בלשון הקדש, מפני שגירותן בלשון.

דוגמא נוספת לכך שכאשר מכירים דרך הלשון, הרבה קושיות מתבטלות מעיקרן, מצאנו בערך "אבות מלאכות וכו'". על דברי המשנה "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת", מדקדק התו"ט (שבת פ"ז מ"ב) מדוע לא שונה התנא את המספר כמו שהוא שלשים ותשע? מרן מביא כמה תירוצים עמוקים בזה, אך לפני כן הוא מיישב לפי פשוטו, שכך דרך הלשון להזכיר מספר עגול, כמו "מאה חסר אחת" (ניזר דף י"ט ע"ב).

גם על ידי הכרת ההבדל בין סוגי הלשונות בלשון הקדש, ניתן ליישב קושיות רבות. למשל, בערך "גוי"

מביא מרן שנשאל על ברכת שלא עשני גוי, שהרי גם ישראל נקראו "גוי", ככתוב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דה"א י"ז כ"א) וכיו"ב? ובאמת מציין מרן שבגלל זה נהג הרב שדי חמד לומר "שלא עשני גוי כגוי הארצות". אולם מרן משיב בפשטות שלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד. בלשון תורה גוי פירושו "עם", ואילו חז"ל קורין כן לאדם פרטי שאינו יהודי. ונוסח הברכות נתקן בלשון חכמים כמו להניח תפלין ולא לקשור טוטפת, המחזיר שכינתו ולא המשיב, וכיו"ב טובא.

אגב, בערך "ילידי הענק" מספר מרן שחיבר בילדותו קונטרס בשם "ילידי הענק", ובו 356 מלים בעלי הוראות כפולות ויותר [ע"ד ספר הענק לר' משה אבן עזרא]. למשל: גָּנָה לשון גנאי, או מלשון אל גנת אגוז ירדתי (שה"ש ו' י"א). ואידי דזוטר, בסוף מערכת היו"ד הוא מביא את כל הקונטרס.

האתרוג וכדור הארץ

אתה מדפדף בספר הלוך ושוב, ומתפעם בעיקר מן המקוריות והפשטות. לעתים חושבים שמה כבר ניתן עוד לחדש בתורה, אך הספר נותן עידוד שיש ויש. בין בתרי הערכים, אפשר לחפור ולמצוא מרגליות של ממש, חידושים מסעירים שעין לא שזפתם עוד, ולא נגע בהם אדם מעולם.

פעמים שחכמות מסוימות משמשות בידיו של מורנו הגאון המחבר כרקחות וטבחות לחכמת התורה, והוא מיישב ומבאר על ידם דברים בצורה מקורית. בודאי תרצו דוגמא... אז בבקשה: בערך "אתרוג" הוא מביא בשם הקדמונים שהאתרוג דומה לכדור הארץ, ופקיחי עינא יכולים להכיר בכל שנה באתרוג באיזו נקודה מכדור הארץ יהיו. ולפ"ז מבאר מרן "שהפיטמת כנגד הקוטב הצפוני שהוא למעלה, והעוקץ כנגד הקוטב הדרומי שהוא למטה. ובזה מובן שרוב האתרוגים הכשרים בא"י חסרים פיטמת והכשירום הפוסקים, אבל חסר עוקצו פסול. כי בקוטב הצפוני יש חור גדול של אלפי קילומטרים כידוע... אבל העוקץ כנגד קוטב דרומי שהוא שלם. ובזה מובן ג"כ שיש כמה חומרות מחוטמו של האתרוג ולמעלה, כי שם מקום א"י שהיא ל"ב מעלות צפונה דהיינו בגובה קרוב לשליש האתרוג, והבן. וא"י נקראת יפה נוף משוש כל הארץ (תהלים מ"ח ג'), ולכן משם ולמעלה צריך הידור יותר".

מקור נאמ"ן

הספר כולל בין השאר, כללים, פתגמים, מאה ועשרים חידות, וגם מקורות לכל מיני ביטויים שמקורם לא ידוע. כמה כאלה הם ממש בגדר חידוש. הביטוי "שס"ה גידים" מוכר מאוד, אך המעיין בספר ימצא להפתעתו שהביטוי לא נזכר בש"ס. אם כן מה המקור לזה? "בתרגום יונתן (בראשית א' כ"ז), וכן בזהר בכמה מקומות". ומוסיף מרן: "ותמיד נשאלתי שיש בגוף האדם אלפי גידין, עד ששמעתי מרופא סיני מפורסם ד"ר לו מאוסטרליה (בשנת התשנ"ח) שיש שס"ה נקודות בגוף האדם שדרךן זורם הדם. ואמרת כמה גדולים דברי חכמים".

גם מטעמי המצוות ניתן לטעום בספר מיוחד זה. טעם נאה תפס את עינינו בערך "דוד" (ב'): למה אסרה התורה לאיש לשאת את דודתו והתירה לאשה להנשא לדודה (והיא גם מצוה כמ"ש רז"ל ביבמות דף ס"ב סוף ע"ב)? "לפי שאם האיש נושא את דודתו יהיה מוכנע לה וזה הפך הטבע והתורה, דכתיב והוא ימשל בך (בראשית ג' ט"ז), אבל אם תנשא לדודה אדרבה תכבדנו יותר. ועוד טעם שע"פ רוב הדודה מבוגרת יותר, וזה נגד הטבע שהאשה צריכה להיות צעירה מהאיש כמו שמצינו בשרה ורבקה ורחל ולאה. וגם שהיא מזדקנת מהר לפני האיש".

בין קפלי הערכים הרבים, מסתתרים להם תוך כדי דיבור גם מעט הברקות הלציות ודברי צחות תורניים, בבחינת "מיעוט שחוק" (כפירוש התפארת ישראל). מכוננת אמת אינה מועילה לשקרנים מומחים שאינם מתרגשים מהשקר שמוציאים מפייהם, והגלוי רושם תמיד קוים ישרים ולא ניכר כלל. מרן מוצא לזה רמז בדרך צחות בדברי ירמיה הנביא ע"ה: "למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו" (ט' ד'), שנלאו השופטים לבחון אותם בגלוי שקר לראות אם יעו ויעוותו הקו הישר, כי למדו לשונם דבר שקר, ולכן נלאו השופטים להעוות. כך גם בערך "לא יגהק ולא יפהק" (ש"ע א"ח סי' צ"ז ס"א): "יש לומר בדרך צחות שלא להשתמש הרבה בתואר הגה"ק כמ"ש האשכנזים, וזהו לא יגהק, כי מריבוי התוארים נתמעטו המתוארים כידוע".

בין בהקייץ בין בחלום

אנו מתקשים לחדש חידושים בהקייץ, גם כאשר אנו ממוקדים מול הגמרא, לכן מפתיע למצוא בספר חידוש מקורי שהתחדש למורנו הגאון המחבר לא פחות ולא יותר... בחלום. ומהו החידוש? גדעון השופט נקרא כן, על שם שגדע את האשרה של אביו, כמ"ש ואת האשרה אשר עליו תכרות (שופטים ו' כ"ה). וזהו גדעון גַדְע־עֹזָן או גַדְעֹן מלשון גודו אילנא וקציצו ענפוהי. דניאל ד' י"א). ומסיים מרן: "כן נגלה לי בחזיון לילה כ"ג אלול התשל"ח". יותר מסקרן המלים הבאות שהוא מוסיף: "ועוד טעם אחר, ולא רציתי לכותבו".

מעיון בספר מסתבר שדרכו של מרן לציין את המקום והעיתוי שבו נפל החידוש במוחו, כאשר מדובר בעיתוי חריג. בחידוש על ברכת הלבנה, הוא מסיים "זה חידשתי בברכת הלבנה בביה"ח בלינסון (בחדש חשון התשמ"ו) בשכבי במחלקה כירורגית פלסטית". ואילו בחידוש על "ותתפלל חנה", הוא מסיים: "כן חידשתי בס"ד בשמיעת ההפטרה יום א' דר"ה התשמ"מ". היותר מענין, בערך "חוי הכלבי" שר"י, הוא מביא רמז קולע בפסוק ומסיים: "כך עלה בפי ביום י"ג סיון התשמ"ג בקומי בשחרית לפנות בקר, והוא כעין נבואה קטנה".

ניתן להפוך בספר עוד ועוד, ולא תשבע עין מלראות, הפוך בה והפוך בה דכולא בה, אך כאן עמד קנה במקומו, ועוד חזון למועד.

1. מצינו לכמה מגדולי הדורות שכתבו חידושים שהתחדשו להם על משכבם בלילות. הגדיל לעשות הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל שחיבר ספר שלם מחידושים שהתחדשו לו בחלום, וקראו בשם "רסיסי לילה". והוא עצמו ביאר בזה הכתוב "הגית בו זמם ולילה" (יהושע א'), והרי האדם אינו יכול להתקיים ללא שינה? וביאר שעל האדם לעמול ביום בשקידה גדולה, וכך ממילא יהגה בתורה בלילה בחלום (הו"ד בספר שלהבת יוסף ח'). ויש בזה כמה סיפורים ידועים על מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל.

בסוד שיח שרפי קודש

לראשונה, נחשפים בספר גילויים מרתקים מכלי ראשון מדברים העומדים ברומו של עולם, כמו ההתלבטות הקשה (בערך "הרב פרי חדש"), האם להוציא מקברו של הפרי חדש את ספרו על הלכות שבת שנגנז עמו בטעות. מרן מציג את השתלשלות העניינים, ואת הצדדים: "היינו על קברו ז"ל בהר הזיתים יום ט' חשון התשמ"ח, ודברתי למי שהיה אתי שאולי כדאי לעשות שאלת חלום להוציא מקברו פר"ח הלכות שבת שנגנזו אתו בטעות כמ"ש החיד"א בשם הגדולים. ואמרתי כי לא לחינם כתב זה החיד"א אלא שאולי יתעוררו להוציא זה. ואע"פ שמסתמא כבר בלו בקבר (זה כשלוש מאות שנה), מ"מ יתכן שהקוברים עטפו אותם בעטיפה טובה ועוד ניתן להציל".

במקום שאלת חלום, החליט מרן לעשות שאלת חכם: "והסכמנו לשאול שאלת חכם. והיינו בו ביום אצל הגר"ע שליט"א, ואמר שלא כדאי ואין זה כבודו של הפר"ח ז"ל, ומי יודע אם לא עילת העילות וסיבת הסיבות סיבב לכך כי אולי יש בהם קולות בהלכות שבת ולא רצה השי"ת שיתפרסמו. [ועיין בילקוט יוסף ח"א (עמוד קלה) בשם החת"ס, שהפר"ח היה בעל כחא דהיתרא גדול. ע"ש]. וגם פקפק בעיקר הסיפור של החיד"א, כי אולי שמועה בעלמא היתה ולא ממקור ראשון, ומה שהביא זה בספרו רק לסיפור בעלמא ולא להוציא מזה ענין למעשה. [ולענ"ד אין מה לפקפק, שהחיד"א תנא דווקנא הוא ושמע הדברים ממקור ראשון]. ואע"פ שהיה כיו"ב בכתבי מהרח"ו שהוציאום מהר"י צמח ומהר"ם פאפירש סמוך לפטירתו ע"פ שאלת חלום, מ"מ אין הנדון דומה מכמה טעמים, והמשיך לספר בגדולת הפר"ח דשמעתתיה בפומן כולי יומא, ואם כי בחייו וימררוהו ורובו וגו' כמובא בגנת ורדים, מ"מ אחרי פטירתו כולי עלמא הכירו בגדולתו, ולעומת זה ספר הגו"ר אינו נפוץ כ"כ בבת"י מדרשא. עכת"ד נר"ו".

אך מה שהכריע את הכף לרדת מהרעיון היה דוקא חלום מעניין: "ובליל יו"ד חשון ראיתי בחלום פסוק 'אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים', וכשהתעוררתי נזכרתי שאמרתי חזקיה המלך (ע' בישעיה ל"ח י"א), והבנתי שזה רמז על הגאון ר' חזקיה די סילוה ז"ל בעל פרי חדש שאינו רוצה שיוציאו כתביו מקברו, וכמו שסיים הכתוב "לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל". גם המלים "אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים" עולים 1285 כמנין "ונגנזו הלכות שבת" בדקדוק. ומי יודע אם אין קשר להגאון הפר"ח עם נשמת חזקיהו המלך, ולכן היה מרעיש העולם בתקיפותו בפסקיו, ומלך פורץ גדר לעשות לו דרך. וכן חזקיהו בגיל ט"ל שנה נאמר לו ע"י ישעיה הנביא צו לביתך וגו' והפר"ח נסתלק בן ט"ל שנים, זיע"א. ועל זה רמזתי הכתוב שם (פסוק יו"ד): אני אמרתי בדמי (דמי בגימ' נ"ד) ימי אלכה בשערי שאול וגו' שימי חייו של חזקיה נ"ד שנים, אבל אמרתי לא אראה י"ה (ט"ו שנים שנחסרו מחייו), י"ה בארץ החיים (אראה אותם בעוה"ב ולא בעוה"ז) וגו', ולבסוף ה' להושיעני ונגינותי ננגן וגו'".

קובע ברכה לעצמו "המפתח המפורט" אשר בסוף הספר, שערך ידידנו היקר רבי הראל זנזורי שליט"א, המשתרע על פני שבעים עמודים(!). ומסודר ע"פ נושאים: חידושי תנ"ך, חידושי ש"ס, חגים וזמנים, מקורות לעניינים שונים, חידות ופתגמים וכו' וכו'. למען ימצא כל קורא את חפצו בקלות. ישר כחו שעשה אזנים לתורה, וכמוהו ירבו בישראל!

תיקון כרת

"וראוי ונכון מאד לאדם שינדד שינה מעיניו בלילות עשרת ימי תשובה ולהוסיף בהם תורה ותשובה כי כשם שהימים האלה המה תיקון לכל ימות השנה גם הלילות המה תיקון ללילות השנה יצ"ו.
ומה טובו ומה יופיו אם יעשה בתוך עשרת ימי תשובה תיקון הכרת שכתב רבנו האר"י זלה"ה שתיקנו שינדד שינה מעיניו להיות ניעור כל הלילה ולא לישן כלל אלא לעסוק בתורה עד אור הבוקר."
(חמדת ימים ח"ג עשי"ת פ"ב אות כ"ב - כ"ה)

**ואכן בישיבתנו הקדושה עורכים רבני
ותלמידי הישיבה תיקון כרת,**

להצלחת ולרפואת כלל עם
ישראל ובפרט לתורמים הנכבדים
לישיבתנו הקדושה.

**התיקון נערך בין ר"ה ליום כיפור,
במוצ"ש שוובה,**

המעוניין בברכה אישית ע"י רבני הישיבה
בליל התיקון הכרת להצלחה, לרפואה
ולשנה טובה בסך 52 ₪ לכל שם.

ניתן ליצור קשר דרך:

- מזכירות הישיבה 03-6714802/3

- רבי ישועה 050-4158560

מקראי קודש

ליקוטים נבחרים מתורתם של
רבתינו על החגים והמועדים

הרב מצליח עמוס מאזוז

אלול

להתפלל על צרכי שמים תחלה

נאמר באיכה (ב', י"ט) "שפכי כמים לבך נכח פני ה' שאי אליו כפיך על נפש עולליך" ... פירש רבי שמואל די אוזידא (בלחם דמעה שם) שפסוק זה בא ללמדנו סדר עדיפויות כשאדם מתפלל על עניינו. בתחילה ישפוך לבו ויתפלל "נוכח פני ה'" - דהיינו על צרכי שמים, על הגאולה, לאקמא שכינתא מעפרא. ורק אח"כ "שאי אליו כפיך על נפש עולליך" - צרכי הגוף. ע"ש. פירוש כעין זה, כתבו המפרשים (הובא בספר משפט צדק אות ס"ב) על הפסוק בתהלים (ק"ב, י"א) "תפלה לעני כי יעטוף" - שעיקר התפלה צריכה להיות על המשיח - עני ורוכב על חמור - "כי יעטוף" - כי יתאחר לבוא, על דרך "העטופים ללבן" (בראשית ל"א). ואח"כ "ולפני ה' ישפוך שיחו" - במה שנוגע לו לצרכיו.

(אברהם אנכי לרבי אברהם פלאגי על איכה שם)

האומר אחטא ואשוב

"כל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה" (יזמא דף פ"ה ע"ב). יש להבין, אמאי אמור רבנן בכפיל'א, "אחטא ואשוב" "אחטא ואשוב"? ונראה לומר שיש שני סוגי אנשים האומרים אחטא ואשוב, יש סוג אחד שאומר "אחטא ואשוב" - כדי להיות בעל תשובה, שהוא גדול בערכו יותר מצדיק גמור (ברכות דף ל"ד ע"ב), אבל אין רצונו לעשות החטא כדי למלא תאוותו, אלא כדי שיהיה לו שכר יותר מצדיק גמור. ויש סוג אחר, שאומר "אחטא ואשוב" - ורצונו רק למלא תאוותו, ואחר כך ישוב בתשובה. וכנגד שני סוגים אלו דברו חכמים ואמרו: "האומר אחטא ואשוב" - למלא תאוותו, או אפילו "אחטא ואשוב" - כדי להיות בעל תשובה שיערכו גדול מצדיק גמור, בשניהם אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

(בן פורת יוסף לרבי יוסף ברבי מערכת ב' אות ב')

אמרתך מדבש לפי

"נפש שבעה תבוס נופת, ונפש רעבה כל מר מתוק" (משלי כ"ז). "נפש שבעה" - מדברי תורה, שלמד הרבה, ורודף אחר מצותיה, גורם לו שנפשו "תבוס נופת" - אפילו הדברים המתוקים כדבש דהיינו התאוות והתענוגות, היא שונאתן ומבזה

אותם.

אבל "נפש

רעבה" - מדברי תורה, שלבו

ריקן ואינו לומד, או שאין לו כל ידיעה

בלימוד התורה, "כל מר מתוק" - לא ירגיש במרירות

העבירה והעונש שאחרי פטירתו, אלא נדמה לו כל

העבירות המרים הם דבר מתוק, ורודף אחריהם.

(מגיד חדשות לרבי בוגיד סעדון זצ"ל, ח"ז עמ' קצ"א)

תשרי

תשליך

טעם אמירת התשליך על יד הנהר ביום ר"ה,

משום דאיתא במדרש שאברהם אבינו בלכתו

לעקידה, נדמה לו השטן כנהר כדי לעכב אותו,

ועבר אברהם בנהר עד צוארו, ואמר: "הושיעה ה' כי

באו מים עד נפש". ולהזכיר זאת הולכים אל הנהר.

(דרשות מהרי"ל ה' ר"ה). ורואים דגים חיים, לסימן

שלא תשלוט בנו עין הרע ונפרה ונרבה כדגים. (כ"כ

במנהגים. ד"מ או' ב'). והרב מטה משה (סי' תת"ך)

כתב שהטעם לראיית הדגים, לפי שאנו נמשלים

כדגים הללו שנאחזו פתאום במצודה רח"ל.

(כה"ח סי' תקפ"ג אות כ"ט)

אם כבנים אם כעבדים

מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בנוסח תפלת

מוסף של ר"ה: **"אם כבנים רחמנו כרחם אב על**

בנים" - רצונם לומר שתקבל תפלתנו ותשובתנו,

ותמחל על כבודך, כדין 'אב המוחל על כבודו,

דכבודו מחול'. ואף **אם** אתה דן אותנו **כעבדים**

לפי שהיום נקראת מלך המשפט, ו'מלך שמחל

על כבודו אין כבודו מחול', עם כל זה **"עינינו לך**

תלויות עד שתחננו" - במתנת חנם, לעשות עמנו

לפנים משורת הדין לקבל תשובתנו **"ותוציא לאור**

משפטנו".

(אמרי קדוש דרוש א' לרבי יצחק אברהמי ז"ל)

החנות פתוחה והחנוני מקיף

מרן הגה"ק מייסד הישיבה זצ"ל היה רגיל לפרש לעתים קרובות נבואת מלאכי (ג' י"ג) לציבור. ובפרט בפסוק: "ועתה אנחנו מאשרים זדים (כלומר: אנחנו אומרים אשרי הזדים והרשעים שהרויחו לפחות את העולם הזה!) גם נבנו עושי רשעה, גם בחנו אלקים וימלטו". וסיפר שלפני חמשים שנה בתנוס (בשנות התר"ץ בערך) החליטו כל הרופאים היהודים בתנוס שלא לצום ביום הכיפורים, ורופא אחד בשם ד"ר לוי הוא היה ראש העבריינים, ובפני כל העם אמר: אני נוסע בטרמוואי [אוטובוס] והולך הביתה לאכול. וכך עשה, אולם לדאבון לבו נחתכה רגלו עם כניסתו לטרמוואי, ונשאר חולה כל ימיו. ומאז למדו לקח כל הרופאים היהודים בתנוס לצום ביום כיפור. וירא כל העם ויראו. אך זה קורה רק לעתים רחוקות שמשלמים מן השמים במזומן, וע"פ רוב הכל בהקפה, החנות פתוחה והחנוני מקיף, ושכר ועונש בהאי עלמא ליכא. וזהו גם בחנו אלקים" - שהקב"ה הוא בוחן לבות וכליות, ובאים הטפשים האלה לבחון אותו כביכול, היוכל לשלם לנו כמעשינו? ואכן עמדו במבחן, "וימלטו!" וסיים: בתקופה נוראה זו, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, יחידים בודדים ממש, ויקשב ה' וישמע ויכתב וגו', והיו לי אמר ה' צבאות ליום אשר אני עושה סגולה וגו'.

(שבחי הגהמ"ח שבריש שו"ת אי"מ כרך ב' מערכת מוסר. עש"ב)

עשי"ת תלויים ביוה"כ

כתבו גורי האר"י בלקוטי תורה, שאין תשובת שנה זו מועלת בחבירתה, וחקר הרב מאיר לארץ, א"כ כיצד יתכפרו ישראל בשנה זו על האחרת? ותירץ, דזהו גדולת יוה"כ שמכפר על שנה שעברה, דבשאר יש רשות לס"מ המקטרטג ואומר אין לאחד רשות לבא בתחום חבירו, אבל ביוה"כ אין לו רשות להסטיין אז מועיל לכפר על שנה שעברה. עכ"ד. ואני הדל הקשיתי עליו בספרי הקטן דברים אחדים

(דף ק"ח) שהרי כתב מהרח"ז ל"ל משם רבינו האר"י זצ"ל, שהשב בעשרת ימי תשובה, כל יום מכפר על כל הימים שכמותו, כלומר תשובת יום ראשון של עשי"ת, מכפרת על כל יום ראשון שבשבוע של כל ימי חייו, וכן על דרך זה. וזה הפך דבריו וכו'. ע"ש. ועתה נראה לי, דיש לקיים דבריו, דאיברא דכל יום מעשרת ימי תשובה מכפר על כל יום שכמותו כל ימי חייו, אמנם כל זה תלוי עד יוה"כ, וביוה"כ נגמר כל אלו הכפרות של עשרת ימי תשובה, כי ה' ברחמיו ביוה"כ מרחם ומכפר בעבור תשובה שעשו בעשרת ימי תשובה, דבר יום ביומו, מכל ימי חייו, אך הענין תלוי עד יום הכפורים.

(מדבר קדמות מע' ר' אות יו"ד)

סוכות

הסוכה הקדושה

מספרים על הגאון העצום הסבא קדישא רבי שלמה אליעזר אלפאנדארי זצ"ל. שאע"פ שהיה סָפֵק בידו לבנות סוכה יפה עם ארבע דפנות מושלמות, מכל מקום בכוונה תחילה היה בונה סוכה עם "בעיות" הלכתיות, כגון דופן עקומה, לבוד, שתי דפנות ושלישית טפח וכדו'. כשנשאל הצדיק מדוע אינו בונה סוכה מושלמת ללא צירופים. ענה, כי ברצונו שכל מי שיבא לסוכה יתמה על צורתה וישאל על כשרותה, ומתוך כך נדבר בדברי תורה ולא חלילה בדברים בטלים. אבל כשהסוכה מושלמת ללא ספקות ומקושטת בקישוטים נאים, מאחר שאין ספק בכשרותה עלולים לדבר על דברי הנוי שבסוכה, ולשאול מה מחירם ומתוך כך יבואו לדבר דברים בטלים בסוכה.

(קול יעקב - שכנזי)

נטילת לולב בסוכה

כתב מהרח"ו בשער הכוונות (דף ק"ג ע"ד): "והנה

במקדש שבעה ימים, ואילו במדינה רק יום אחד? אך הדבר יתבאר בהקדים מה שכתב בספר "יד יוסף" (צרפתי), כי בחג הסוכות ישנה שמחה כפולה **א.** שמחה גשמית. **ב.** שמחה רוחנית. "שמחה גשמית" - כי הוא חג האסיף, שבו האדם אוסף לביתו את כל הפירות והתבואה, והוא שמח על הפירות הרעננים עם ריחותיהם הטובים. לשם כך הוא צריך ליטול ארבעה מינים הרומזים על הטעם והריח ופרי הדר, נציג אחד מכל מין, לשמוח לפני ה' להודות לו על שעזר לו עד הלום להכניס את כל הפירות הללו לבית. אמנם שמחה זו היא כולה "גשמית", לכן עושים אותה במדינה שהיא גשמית, ושמחים בה - מהתורה - "רק יום אחד", להורות שאין שמחה זו עיקרית. מה שאין כן הנטילה ב"מקדש", בחג הסוכות הבא אחרי יום הכיפורים, רומזת היא על "שמחה רוחנית" על אשר מחל לנו ה' על כל עונותינו, ונשתחררנו מהעונות והחובות הכבדים שרבצו עלינו במשך כל השנה. ונוטלים את הלולב במקדש הרוחני, בשמחה פי שבע מהשמחה הגשמית שבמדינה. והאמת ההבדל הוא עצום מאוד, אבל לא נוכל לעשותה בלי גבול, ומסתפקים בשבעה ימים.

(קול יהודה-צדקה עמ' פ"ב)

ובחג נדונים על המים

נראה לי הטעם שמרבים בהושענות ותחנונים על המים, כי התחנונים הם ע"י דיבור, והדיבור יתהוה בו ריבוי מים שהוא הרוק שבפה. ולכן בעבור הווית המים שהם מי גשמים, ירבו בתחנונים שהם בדיבור שמתהוה בו מים בפה. ובזה יובן שנקראו **גשמים**, חֲלֵקֶת התבה לשתים, וקרי בה - **גש מים**, רוצה לומר **גש** לפני הקב"ה תחנונים רבים שהם **מים** שבפה. ואמרו רבותינו ז"ל: אין הגשה אלא תפלה (תנחומא וירא ח'). ולזה אמר: "וישאבו מים וישפכו לפני ה'" (שמואל א' ז', ו'), והיינו שהרבו תחנונים שהם נעשים במים שבפה. ונרמז כאן, מה שאומרים

טוב הוא, שאחר עלות השחר שהוא כבר יום, קודם שתתפלל, תטול הלולב בתוך הסוכה, ותברך עליו, ואח"כ הד' נענועים של הלל יהיו בבית הכנסת. ומה טוב היה, אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו, שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל. עכ"ל. מרן מייסד הישיבה זצ"ל, היה אומר, כי דברי רבנו האר"י נרמזו בסמיכות הכתובים: "ולקחתם לכם וגו' בחודש השביעי תחוגו אותו. בסוכות תשבּו וגו'" (ויקרא כ"ג, מ'-מ"ב). לומר שלקחת ד' המינים תהיה בסוכה.

(הובא במחזור אי"מ-סוכות)

אם יתן איש כל הון...

מסופר על רבנו האר"י (בשער המצוות פ' עקב) כשהיה קונה איזו מצוה כגון תפילין או אתרוג, לא היה מקפיד לדעת כמה יתן במצוה ההיא, אלא היה פורע כל מה שהיו שואלים לו בפעם ראשונה. והיה אומר למוכר: הרי המעות לפניך, קח כל מה שתרצה. וכמ"ש בזהר פ' תרומה (דף קכ"ח). ע"ש.

אתרוג רומז ללב שבו משכן שני היצרים

אמרו חז"ל (ויק"ר ל', י"ד) שהאתרוג דומה ללב. והנה שני מיני אתרוגים יש, האחד הוא חמוץ כמו זה הגדל בארץ ישראל. והשני מתוק כמו זה הגדל בעירנו בגדאד. וכן הוא בגמרא בשבת (דף ק"ט ע"ב) ליתי אתרוג חליתא, ופירש רש"י מתוק. משמע דאיכא חמוץ ואיכא מתוק. וזה רומז לשני חדרי הלב, האחד - משכן היצר הטוב. ואחד - משכן היצר הרע, שהם מתוק וחמוץ, כשם שאתרוג יש בו מתוק וחמוץ.

(ידי חיים הלכות סוכה, הובא באוצרות חיים)

שמחת הרגל בארבעת המינים

יש להתבונן, מדוע מדאורייתא היה הלולב ניטל

המתים לכך קבועה בתחית המתים

(חיי אברהם אות צ"ב)

איך מותר ליהנות מגשמי השבת?

יש לחקור בס"ד על מה שמוריד הקב"ה גשמים בשבת. כי הן אמת דליכא קושיא איך מוריד גשמים וכמו שאמרו בגמרא, משום דקודשא בריך הוא כולי עלמא דיליה והכל רשות אחד הן לו, והנה עם כל זה לגבי האדם הם שתי רשויות, והוא עצמו אסור להוציא ולהביא. ואם כן אם האדם יש לו גינה, איך הוא נהנה בשבת מן המטר הבא לו מרשות אחרת ומשקה גינתו? וכן איך מותר לו הוא עצמו לשתות ביום שבת מן מי הגשמים שיורדים בשבת, והלא באו מרשות אחר, ומאי שנא מפירות שבאו לצורך ישראל מחוץ לתחום דאסור לאוכלן בו ביום. אף על פי שהביאם גוי שאין עליו חיוב שבת, והכא נמי כל הגשמים שיורדים בתוך רשותו, הם באים אליו לצרכו.

ויובן בס"ד, דיודע מה שאמרו בגמרא (ברכות ל"ה ע"א), רבי לוי רמי, כתיב: לה' הארץ ומלואה (תהלים כ"ד א'), וכתיב: והארץ נתן לבני אדם (שם קט"ו ט"ז)? ומשני, לא קשיא, כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה. ולכן אמרו רבותינו ז"ל (שם), "כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה, הרי זה מעל, ונקרא גזלן". שקודם הברכה האוכל הוא של הקב"ה כנודע. ואם כן, מאחר דכתיב: לה' הארץ ומלואה, אם כן כל רשות האדם הוא של הקב"ה, וגם המטר היורד הוא עודנו של הקב"ה ולא קנה אותו האדם, דאם שותה ממנו בלא ברכה הרי זה גזלן, ולא חשיב של האדם כי אם לאחר ברכה. והנה מאחר שכל המקום הוא שלו יתברך ורשותו, וגם המטר היורד אינו נותן אותו לאדם כי אם לאחר ברכה, הנה לפי זה נמצא שהקב"ה כביכול מביא המטר ברשותו לצרכו כביכול בעבור הברכה, והרוצה ליהנות ממנו יקנה ויקח, והקנין הוא על ידי הברכה, שהמברך כאילו קונה המאכל בדמים, דהא אם נהנה בלא ברכה הרי

בסליחות, בריבוי התחנונים, פסוק ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך, והיינו כי מים ראשי תיבות מלך מלך ימלוך. ולכך צריך להרבות בתחנונים על המים בכוונת הלב, ולא יהיו כמצות אנשים מלומדה בלא לב, יען כי המים, אותיותיהם - תוכם כברם. כי במילואם: מ"ם יו"ד מ"ם, המילוי הוא גם כן גימטריא מים, ולכן כשמרבים תחנונים עליהם, צריך שיהיו גם כן תוכם כברם.

(ידי חיים הובא באוצרות חיים)

ליל הושענא רבא

טעם למה קורין פ' וזאת הברכה על השולחן בליל הושענא רבה, מצאתי בכלבו (סי' כ') וז"ל: ונהגו להסדיר כל אחד ואחד בליל תשיעי של סוכות, וזאת הברכה, ב' מקרא וא' תרגום לאור הנר. ואח"כ להתחיל מכל אחד מחמשה חומשי תורה, כדי שלא יראה כמי שמסיים התורה והולך. וכל זה על ההגדה, שאמרה תורה לפני הקב"ה: נתתני לבניך, וכבר סיימו לקרותו, ושוב לא יהיה להם חפץ בי. ע"כ. ונ"ל מה שנוהגים במח"ק עיר טראבלס ללומדה בליל החיתום, כדי שזכות התורה שהשלמנו ושהתחלנו, היא תגן עלינו ויחתמנו לחיים טובים.

(חיי אברהם למהר"א כלפון אות ש"ל)

חשון

גבורות גשמים

טעם למה נקראו "גבורות גשמים", ולמה קבועה בתחית המתים. לפי שכל טיפה וטיפה יורדת ממקום גבוה, ואין הרוח מפזרן, אלא למקום שהקב"ה חפץ. וזאת היא גבורה שאין כמוה, לכך קבעוה ב'אתה גבור'. וקבעוה ב'תחית המתים' מפני שכמו שתחית המתים חיים לעולם, כך גשמים חיים לעולם. ועוד טעם, שהגשמים שקולים כתחית

מה ענין חנוכת המזבח לחנוכה?

כתוב בספר בן גוריון (סוף פרק כ') שכשחזרו החשמונאים לירושלים, ובנו מזבח, ויתנו בשר זבת, ואש קדושה לא מצאו, ויצעקו אל ה', ותצא אש מן האבנים אשר על המזבח וכו'. ויהי האש על המזבח עד הגולה השלישית, ויעשו חנוכת המזבח וכו'. ע"ש. וא"כ ראוי ליקרא חנוכה כיון שיצא אש, וחינכו המזבח, והיה נס האש תדירי עד הגלות. וגם **מנורה** גימטריא **אש**, שנעשה הנס במנורה ובאש. ודוק כי קצרת.

(מדבר קדמות מע' ח' אות כ"א)

חלשים, מעטים, צדיקים, ועוסקי תורתך

נוסח "על הנסים" לחנוכה, נראה לכאורה שיש בו הרבה כפילויות ומלים נרדפות, אך באמת לכל משפט יש משמעות מיוחדת: "מסרת גבורים ביד חלשים" - וכי תאמר שהיו רבים? לזה אמר: "ורבים ביד מעטים". [ואם יעלה בדעתך שאותם 'מעטים' היו מאלה שהשעה משחקת להם בעוה"ז, על כן תיקנו]: "ורשעים ביד צדיקים" - [שדרך רשעים צלחה, וכאן נפלו]. "וזדים ביד עוסקי תורתך" - דהתורה נקראת תושיה שמתשת כוחו של אדם. ועי"ז "לך עשית שם גדול וקדוש" - נקט שני תארים כנגד 'צדיקים' ו'עוסקי תורתך', שהם ענינים הנוגעים להקב"ה. "ולעמך ישראל עשית תשועה ופורקן" - ג"כ שני תארים לנס, כנגד ה'חלשים' ו'מועטים'.

(וימחר אברהם מערכת ת' אות תקל"ט)

מה ה"שם גדול וקדוש" שהיה בחנוכה?

יש לדקדק בנוסח על הנסים של חנוכה שתקנו לומר: "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה". מהו ה"שם הגדול" שיצא להשי"ת בחנוכה, אחר כל

זה גזלן. ואם כן זה ידמה כמי שהביא פירות מחוץ לתחום לצרכו, שמותר הישראלי ליהנות מהם. וכן מה שמשקה הקב"ה הזרעים ואילנות, גם כן את שלו משקה, כי הכל שלו יתברך, ואין לאדם קנין בו כי אם לאחר הברכה. והקב"ה אינו צריך לנו חס ושלו, אך רוצה בברכותינו שבהם מוסיפין כח בפמליא של מעלה וכנודע. ולכן חשיב זה לצרכו כביכול, שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו

(הגרי"ח בספר שני אליהו דרוש ב'ג' הובא באוצרות חיים)

רחל אמנו

בזכות רחל אמנו ע"ה ניתנו ראשי חדשים לישראל, וכן ראשי חדשים לעמך ר"ת רחל. ומוסף ראש חדש רחל אמנו תקנתו, שראתה ברוח הקדש שנשי המדבר לא יכשלו בעגל, ורמזה שמה בר"ת ראשי חדשים לעמך. לקוטים ישנים כ"י. ועיין מה שכתב רבנו האר"י זצ"ל בזה.

(מדבר קדמות מע' ר' אות ה')

כסלו

זאת חנוכה

קבלתי רמז נאה בפסוק: "זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל", ועתה ראיתי שנכתב בעטרת זקנים, ויען יש שם ט"ס, ראיתי לכתבו: (זאת) זרע אמונים תקנו. (חנוכה) ח' נרות כהלכה, תכף (המזבח) הפתח משמאל, זמנה בשקיעת חמה (ביום) בשעור ידוע, ולגמור מהלל. (המשח) המדליק מברך שתיים, חוזה (אתו) אחד. תדליק ותוסיף (מאת) מאורם איסור תשמיש (נשיאי) נשים שכנים ידליקו או ישתתפו. (ישראל) ימים שמנה ראוי אותו לזכור.

(מדבר קדמות מע' ח' אות כ"א)

על השבת אשר קודש הוא לכם. וגם בפני עצמו, ירמוז לענין קידוש החדש, שאלו הדברים היו רוצים לבטל מישראל. והנה השבת עדות היא לבאי עולם כי אנו עמו יתברך, ואילו היו מבטלים את השבת, מי היה מעיד על ישראל שאנחנו עמו? נמצא שע"י שלא נתבטלה השבת, נתקיימה העדות לישראל, שאנחנו עמו וצאן מרעיתו. ולכן סיים שפיר לומר: "ולעמך ישראל עשית" - שבכלל הנסים יש להודות ג"כ על כך שעשית שיהיו נקראים "עמך ישראל", במה שלא נתבטל השבת. ושוב קראם "בנים", על כי "בנים אתם לה' אלקיכם". ודו"ק.

(רבי אברהם פלאג'י ב"ובחרת בחיים" דף ל' ע"א)

האותות והמופתים במצרים, עשרת המכות, קריעת ים סוף, ענני הכבוד, המן, והבאר, ומלחמת ל"א מלכים? ועוד, למה נקט דוקא אלו התוארים "גדול וקדוש", ולא מז' ספירות הגבורה והתפארת וכו'? ועוד קשה, דלמה בתחילה אמר "ולעמך ישראל", ושוב אמר "בניך"? ברם יש לומר ע"ד הרמז, דהנה ידוע דג' מצות רצו לבטל מישראל שבת ומילה ור"ח. ונודע שבנוסח רצה והחליצנו בשבת, אנו אומרים "השבת הגדול והקדוש הזה, כי יום גדול וקדוש הוא מלפניך", דהיינו שיש לו שני כינויי שבת. וגם לגבי מילה, שנינו בנדרים כמה פעמים הלשון: "גדולה מילה...". וזה שרמזו: "ולך עשית שם גדול" - שם ר"ת שבת מילה, דכל אחת מהן נקראת "גדול", כדאמרן. וגם "וקדוש בעולמך", בו' מוסיף, לרמז

**קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה
כוס של ברכה נשגור לכבוד ידידנו היקר, שלשלת יוחסין,
מתמכין דאורייתא, אוהב תורה ולומדיה, העומד לימין הישיבה
בכל עת, הנגיד היקר**

**החז"ן ר' חי חורי הי"ו
לרגל נשואי הבת ת"מ**

**יה"ר שיהא ביתם משכן לשכינה, ותמיד בו צהלה ורינה, עושר
ואושר בלי מגינה. ויפרו וירבו כדגי הים דלא שליט בהו עינא,
בנים ובנות מלאי חכמה ובינה, עוסקים בתורה ובמצוות כרב
המנונא, מתוך נחת ושמחה ובריאות איתנה, להם ולהוריהם
היקרים מפנינה. אכי"ר.**

המערכת

בעלוץ צדיקים

רבה תפארת

כסא דברכתא נשדר קדם הרב הגדול פרביץ
תורה בישראל חתנא דבי נשיאה הלא זה הו'ד

הגאון רבי יעקב הכהן שליט"א

ר"פ בישיבתנו הקדושה, ורב קהילה ברעננה

לרגל נשואי בנו החתן הפפואר

מבחירי ישיבתנו

ר' אברהם הכהן הי"ו

עב"ג הכלה הכלולה מב"ת

יה"ר שיהא ביתם משכן לשכינה, ששון

ושפחה ימצא בה תודה וקול רנה, אהבה

ואחווה שלום ורעות פכלי מגינה, בנים ובנות

עושר ואושר יקר פפנינה, ואך טוב וחסד

ירדפום כמגן וצינה. אכי"ר.

המערכת

קול ששון

וקול שפחה

ברכת מז"ט וסימן טוב

ברכה והצלחה לכבוד

הגאון רבי אליהו קבלן שליט"א

מפקה ת"ת "איש מצליח"

לרגל נשואי בתו הכלה הצנועה מב"ת

עב"ג הבחור היקר החתן הפפואר

מבחירי ישיבתנו

ר' משה בן-ציון הי"ו

יה"ר שיהא ביתם משכן לשכינה, וישמע בו

קול ששון ושפחה תודה וקול רנה, אהבה

ואחווה שלום ורעות פכלי מגינה, בנים ובנות

עושר ואושר יקר פפנינה, ואך טוב וחסד

ירדפום כמגן וצינה. אכי"ר.

המערכת

קול צהלה ורינה

שפתינו אז תרננה

כוס של ברכה חי ומלא, נשגר לכבוד

מורנו המשגיח המסור שידוע להלוך כנגד

רוחו של כל אחד ואחד,

ולהדריכם בדרכי יושר

הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א

משגיח ור"פ בישיבה גדולה

לרגל נישואי בנו

החתן הפפואר עב"ג ת"פ

יה"ר שיהיה ביתם מושתת על אדני התורה

והיראה, ששון ושפחה ימצא בה, אהבה

ואחווה שלום ורעות, עושר ואושר וכל טוב.

אמן.

המערכת

ענבי הגפן בענבי הגפן

דבר נאה ומתקבל

ברכת מז"ט וסימן טוב ברכה והצלחה

לכבוד מעלת הרה"ג מעו"מ מרתב"י

הגאון רבי דוד קרעי שליט"א

רב פושב זפרת

וראש פוסדות "אהל משה"

לרגל נשואי בתו הכלה הצנועה מב"ת

עב"ג הבחור היקר החתן הפפואר

מבחירי ישיבתנו

ר' מיכאל וזאן הי"ו

יה"ר שיהיה ביתם מושתת על אדני התורה

והיראה, ששון ושפחה ימצא בה, אהבה

ואחווה שלום ורעות, עושר ואושר וכל

טוב. אמן.

המערכת

בענין סליחות שפתי רננות ליוצאי ג'רבא ולוב סליחות בשבת?! | כיצד השפיע גירוש ספרד על יהדות ג'רבא? | האם רבי יצחק גיאת היה בטריפוליה? | מתי התחיל לחדש מרן אבי הישיבה חידושי מסכת מעילה? | כיצד השפיע החשמל על הסליחות?

הרב אדיר כהן

מח"ס ילקוט כהונה ג"ח ועוד

שנאמר: עלה אלקים בתרועה וגו'. לכן התקינו שיהיו תוקעים בשופר בר"ח אלול בכל שנה ושנה, ובכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה וכו'. והוסיף הטור: ויש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך וכו', ואמר רב האי מנהג לומר תחנונים בהנך עשרה ימים לחוד, ושמענא דבקצת אתרוותא קיימי מר"ח אלול, ואמרי (כצ"ל) דביה סליק משה להר וכו', ואנו מנהגנו כהנך דקיימי מר"ח אלול. עכ"ל הטור. ונראה שהתיבות "ואנו מנהגנו וכו'", הוא סיום דברי הגאונים. ולכאורה זה קצת סותר לדבריהם שהובאו קודם. ובאמת שהתיבות האחרונות הם דברי הרי"ץ גיאת כמו שמבואר ברא"ש (סוף ר"ה סימן י"ד) וברבינו ירוחם (נתיב ששי חלק ג' דף מ"ט ע"ד). וכן הוא במקור

מנהג ישראל קדושים לקום באשמורת מראש חודש אלול עד יום הכפורים לומר סליחות, וכמו שכתב מרן בשלחן ערוך (סימן תקפ"א סעיף א'). ומנהג בני אשכנז לתקוע בשופר אחר תפלת שחרית החל מר"ח אלול, וסליחות אומרים רק מיום ראשון שקודם ראש השנה (אא"כ חל ר"ה בחצי הראשון של השבוע שמתחילים משבוע שלפניו). וכמבואר כל זה בהגהת מור"ם (שם).

וטעם מנהגים אלו מבואר בטור (שם) על פי מאי דתניא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו), דבר"ח אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר בכל המחנה שמשה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה. והקב"ה נתעלה באותו שופר,

רננות יהלל פי

וכפי הנראה, משום שבכל יום אומרים נוסח אחר, ומחמת כן היו קשים לזכירה, וכשגלו מארצם בזמן הגירוש (בשנת רנ"ב), הלכו ונשתכחו סליחות אלו, ולא נשתיירו לפליטה אלא בג'רבא ובטריפולי, הקרובות זו לזו, ובעבר היו תחת מלכות אחת, ודמיון רב יש בין מנהגי עדות אלו³. אולם ראיתי להגאון רבי **יעקב רקח** זצ"ל מטריפולי, בהקדמתו לספר שפתי רננות, שכתב זו"ל: זה יורה כי הגאונים המחברים (והסליחות הזה [הם] מהעיר הזאת [=טריפולי]). ולכן קוראים אותו גם בעיר ג'רבא יע"א שהיתה תחת ממשלתה וכו'. עכ"ל. ובמחכ"ת, המעיין בפיוטים אלו יראה שנוסדו ע"י גדולי משוררי ספרד, וכבר מרן ראש הישיבה נר"ו העיר בזה בשולי ההקדמה הנזכרת (בשפתי רננות הוצאת מכון הרב מצליח בני ברק), וכתב, וכשהיה גירוש ספרד בשנת רנ"ב גלו כמה קהלות מספרד עם ספרי הסליחות שלהם לטריפולי-לוב וג'רבא וגלילותיהם. ע"כ. כנגד זה ראיתי להרה"ג רבי **צבייר עשוש** זצ"ל מג'רבא, בספרו כפות תמרים על התהלים (במעלות התהלים שבתחילתו), שהביא מעשה שהיה בקברי הצדיקים הקדמונים הקבורים בעיר קירואן שבתוניסיה, ולאחר מכן כתב זו"ל: "אני שמעתי כי אלו הצדיקים הנזכרים הם הגאונים מבעלי התוספות והם המחברים הבקשות הנקראים סליחות שפתי רננות הנוהגים לקרותם בארבעים ימי הסליחות בלילי השבת ור"ה וכפור ועשרת ימי התשובה בימי (כצ"ל) שני וחמישי (חוץ מלילי אגד"ו) בעירנו אי ג'רבה וגלילותיה וערי טריפולי וגלילותיה, וכל אחד מהצדיקים הנזכרים שמו רמז

הדברים בספר מאה שערים להרי"ץ גיאת (הלכות ר"ה עמוד מ"ג).¹

נוסח הסליחות במשך הארבעים יום כפי הנהוג כיום בעדות המזרח, חוזר על עצמו דבר יום ביומו. אולם אצל יוצאי ג'רבא ולוב קיים נוסח שונה לסליחות כפי שנדפס בספר גדול ועב כרס "שפתי רננות", המסודר לכל יום ויום מימי הזה"ב [שני וחמישי ושבת] של חודש אלול, וכן בכל עשרת ימי תשובה (כולל ר"ה ויוהכ"פ), כל פעם פיוטים אחרים, מה שמעורר בכל פעם את הרגש מחדש (ובימי אגד"ו של חודש אלול אומרים הסליחות בנוסח הרגיל). והובא מנהג זה בספר ברית כהונה (או"ח מערכת ס' אות ה').

בסליחות אלו מופיעים פיוטים מרגשים של גדולי משוררי ספרד מתקופת תור הזהב, **כרבי יצחק אבן גיאת ורבי יהודה הלוי ורבי יוסף בן מיגאש ורבי אברהם אבן עזרא רבי שלמה בן גבירול ועוד**. פיוטים אלו משולבים בבקיאות עצומה בפסוקי התנ"ך, ועל פי רוב גם לפי משקל (היינו שהתנועות בניקוד תיבות הפיוט, שוה בכל משפט), וכדרך משוררי ספרד².

סליחות אלו אף שמקורם טהור מספרד, לא נתפשטו בקרב רוב יהודי ספרד ועדות המזרח, חרף השפעת יוצאי ספרד על כל קהלות המזרח,

1. וכבר העירו בזה הב"ח (שם) ובהגהות יצחק יינן (במאה שערים שם). וע"ע בספר חזון עובדיה - ימים נוראים (עמוד א').

2. ומו"ר וט"ר מרן ראש הישיבה נר"ו בהזדמנויות רבות בכתב ובעל פה העלה על נס רום יקרת סליחות אלו. וזה לשונו בירחון אור תורה (כסלו התש"ע סימן ל"ז בהערה): וזה ספר "שפתי רננות" הוא אוצר יקר ונחמד, לא ידע אנוש ערכו ולא ימצא בארץ החיים, כי מאות שירים עתיקים מחכמי ספרד משוקעים בו, מר"ץ גיאת ורבי שמואל הנגיד ורבי יוסף בן אביתור בן שטנאש (מחבר ההושענות לסוכות דידן) ור"י בן מיגאש ורבי יהודה הלוי ועוד, וכל דבריהם נחלתי אש וכו'. עכ"ל. וע"ע לו בספר מקור נאמן חלק א' (סימן תקכ"ב) ובמכתב ברכה שבראש ספר שפתי רננות הנד"מ.

3. עיין בדברי מו"ק מרן מוהרח"ך זצ"ל בפתיחה לקונטרס תורת המנהגים שבסוף ספר זכרי כהונה חלק א', ובמהדורא בתרא נמצא בסוף חלק ב'.

על הבקשה שחיבר וכו". ע"כ. ובמחכ"ת טעה בשתים, ראשית כל הצדיקים הקבורים בקירואן אינם מבעלי התוספות אשר מקום משכן כבודם בצרפת. אלא הם רבינו חושיאל ובנו רבינו חננאל ורבינו נסים שהיו בקירואן כידוע⁴. ושנית, סליחות אלו לא נתחברו על ידי גאוני קירואן ולא על ידי בעלי התוספות, אלא על ידי חכמי ספרד וכו"ל.

בראש עורכי סליחות אלו ניצב **רבינו יצחק אבן גיאת** זיע"א, אחד מגדולי הראשונים אשר מלבד גאונותו העצומה בכל חלקי התורה, גם היה מגדולי המשוררים, וכפי הנראה הוא זה שסידר את סליחות אלו⁵, וכפי שניתן לראות בסדר ה'מעמדות' שאומרים בסליחות אלו (דהיינו מלבד פיוטי הסליחות, יש גם לכל לילה פיוט מעמד, מעמד ראשון ללילה הראשון של ימי הזה"ב, ומעמד שני ללילה השני של ימי הזה"ב, ומעמד שלישי ללילה השלישי, וכן על זה הדרך), אשר רובם ככולם נתחברו על ידי רבי יצחק גיאת ורמז שמו באותיות שבראשי הבתים. ומזה מבואר שאף שהתחילו באמירת הסליחות מר"ח אלול, מכל מקום לא נהגו בהם אלא בימי שני חמישי ושבת. וכיו"ב מבואר בחבור התשובה להמאירי (עמוד 250), שנהגו במקומותם לקום בלילות ולקבוע תפלה בביהכ"נ בכל שני וחמישי של אלול. ע"ש. וע"ע בחבור התשובה שם (עמ' 395-396) שכתב שיש שנהגו לקום גם בליל שבת, ויש בזה מחלוקת ישנה בין הגאונים, אלא שבזמנו כבר לא נהגו בזה. ע"ש. וע"ע לו בספר מגן אבות (ענין כ"ד). והקשה על כך מר זקננו מרן הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל (בהקדמה לספר שפתי רננות עם ביאורו שפתי דעת), שמדברי הר"ץ גיאת שהובא ברא"ש (והבאתים לעיל), מבואר שמנהגם לקום מר"ח

אלול, ואילו מהמעמדות שחיבר ר"ץ גיאת מוכח שלא נהגו לקום אלא בכ"ג לילות דוקא. ונדחק ליישב דגלילות גלילות היו בספרד, יש שהיו קמים מר"ח אלול, ויש שלא היו קמים אלא בכ"ג לילות, ור"ץ גיאת בתחילה היה בגלילות אלו וחזר ונתיישב בגלילות שקמים מר"ח אלול. ע"ש. ולכאורה אפשר לתרץ בפשיטות שכוננת הר"ץ גיאת שאמנם קמים מר"ח אלול אך לא כל יום אלא בימי זה"ב. ואם כן מעיקרא אין כל סתירה בדברי הר"ץ גיאת⁶.

כפי שהקדמנו סליחות מיוחדות אלו נוהגים לאומרים בימים מיוחדים, ימי זה"ב, שני חמישי ושבת. ומה שקבעו ימי שני וחמישי מובן כיון שהם ימי רחמים ורצון ומסוגלים ביותר לאמירת סליחות ותחנונים⁷. אבל על יום השבת לכאורה קשה כיצד יתכן לעשות כן בשבת. וכבר תמה על כך הטור (סימן תר"ב) וז"ל: ונוהגין בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים. ואני תמיה על מנהגם שהרי אין מריעין בשבת ואיכא מאן דאמר 'הרעה בפה' - פירוש, לומר העניות, והם אומרים עניות ותחנונים. ובאשכנז אין נוהגים כן. עכ"ל⁸. ומרן בבית יוסף (שם) כתב להליץ על מנהגם, שהם סוברים, דהלכה כמ"ד מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה גוים או שטפה נהר, לפי שהוא דבר נחוץ, וכמו שפסק הרמב"ם. וכיון דבעשרת ימי תשובה התפלה נשמעת יותר מבימים אחרים, וגם באותם הימים האדם מוכן להיות נגמר דינו ביום הכפורים, אין לך דבר נחוץ יותר מזה. ע"ש. ובאמת שכבר עמד על זה רבינו המאירי בסוף ספרו מגן אבות (ענין עשרים וארבע עמוד קנ"ה) שכתב,

6. וכבר לפני זמן רב (י"ט אלול התשס"ב) שלחתי הערה זו למו"ר ועט"ר הגאון הנאמ"ן נר"ו. והשיבני משפט כתוב: כוונת מהרש"ך דהול"ל ויש נוהגים מר"ח אלול בימי זה"ב דוקא. עד כאן. ומ"מ נראה שהוא רק ליתובי דעת מז"ק מהרש"ך. אך אפשר לתרץ בפשיטות כמו שכתבנו.

7. עיין בתוספות (ב"ק דף פ"ב ע"א) ובחזו"ע - ימים נוראים (עמוד ט').

8. וכיו"ב כתב הרמב"ם בתשובה (בלאו, חלק ב' סימן ר"ח) שהפיוטים הנקראים רחמים הנאמרים בימי התשובה (בסידור רב סעדיה גאון עמוד שמ"ג והלאה) ושאר התחינות והבקשות מהגאונים והפיוטים אסור לאומרים בשבת, לפי שחכמים הקפידו שלא לומר כלל דברים אלו בשבת. ע"ש. וע"ע בחזו"ע עובדיה - ימים נוראים (עמוד י').

4. עיין בספר תולדות חכמי תונס (עמודים ב'-ט"ו), ובספר מלכי תרשיש (עמ' ט"ז-כ"ו). וע"ע בספר אחרון הגאונים בתוניסיה חלק א' (עמוד 8) צילום מצבות זכרון לרבינו אלו בביהכ"נ בקירואן.

5. אם כי כמובן נוספו גם בדורות שלאחריו פיוטים נוספים, באשר חלק מהפיוטים שחיברו סליחות אלו חיו אחריו. ועיין בהקדמת מז"ק מהרש"ך לשפתי רננות שהוכיח שפיוט אחד נתחבר בתקופה מאד מאוחרת בשנת ה' אלפים רכ"ז (עשרים וחמש שנים קודם גירוש ספרד).

שחכמי ספרד שבאו למחוז פרובינצא ערערו על מה שאומרים אבינו מלכנו בשבת שובה, היאך שואלים צרכיהם בשבת. והשיב, שהדבר ידוע שעשרת ימים אלו נתנו לתשובה, ובריבוי כל מיני תפלות, מה שלא הותר בשאר ימים טובים. ומצינו לקצת גאונים שהתירו בלילי אשמורות לקום בהם לסליחות כבשאר לילות, ואין כאן חשש הטיה שאימת צבור עליהם, ואין בזה ביטול עונג שבת, כיון שימים אלו לא ניתנו אלא להכנעת ושבירת היצר. ע"ש. וכ"כ הר"ן (ר"ה דף ל"ב סוף ע"ב) להקל לומר אבינו מלכנו ביוה"כ שחל בשבת, שהוא שעת גמר דין ואם לא עכשיו אימתו¹⁰. ואף שמרן בב"י לא איירי אלא גבי שבת שובה, יש לתרץ על פי דרכו כל שבתות חודש אלול שהשעה צריכה לכך. וכן כתב מז"ק מהרש"ך בהקדמתו לספר שפתי רננות. אלא שהוסיף להעיר לנכון שהמעין בסליחות לשבתות, יראה, שאין בהם כי אם שבחי השבת וכיוצא דבר שאין מעורר בכי ואנחה כל כך, וגם הפסוקים שאומרים קודם הסליחות, הם פסוקים שמדברים בענין השבת והגאולה וכיוצא, ואינם כמו הפסוקים של ימות החול. ואף שיש במעט פזמונים של שבת איזה דברים שאין ראוי לאומרם בשבת, מכל מקום הם מיעוטא דמיעוטא (והעיר על שני פיוטים בשבת שניה, שנכון לדלג אותם בשבת, ושכן נהגו בטרופולי). ושוב כתב שמצא להריב"ש (סימן תקי"ב) שגם העיר בזה על הטור, שבספר משנים הרבה בשבת מימות החול, ולא אומרים ענייני הצעקה כבחול, אלא פסוקי דזמרה ופסוקים אחרים המשמחים את הלב ועושים מהם עיקר, ומקצרים הרבה בענייני הצעקה והתחינה. וע"י שינויים אלו מקילים בזה הדבר, שאין איסורו חמור כל כך. ע"ש. (וע"ע במגן

אבות שם, שמקצת הגאונים כתבו, שלא יאמרו באלו התחנונים אלא דברי שבח וריצוי והודאה לה', ומ"מ רוב הגאונים מתירים כל אופן בימים אלו). ומרן לא יישב כן, אחר שלא נהג בסליחות אלו (וכמו שסיים שם: ומ"מ עכשיו אין העולם נהוג לומר סליחות ותחנונים בשבת זה כלל), וגם בספרד לא בכל המקומות נהגו לאומרם בשבת. וגם יתכן שלא הכירם כלל, באשר עזב את אדמת ספרד בהיותו בן ארבע שנים בזמן הגירוש (בשנת רנ"ב). ואילו הריב"ש חי כמאה שנים לפניו ועזב את ספרד בזמן הגירוש הראשון (בשנת קנ"א) בהיותו גדול בחכמה ובשנים והכיר היטב סליחות אלו. וחבר בית דינו הרשב"ץ בספר מגן אבות ח"ג (דף מ"ד ע"ב) הזכיר בדבריו קטע מתוך סליחות אלו (עיין באו"ת כסלו התש"ע סימן ל"ז).

ושמעתי משם מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה נר"ו שסליחות אלו שאומרים בשבת, הנכון לעשותם ביום דוקא ולא בלילה. ושלחתי לשאולו על כך (בי"ט אלול התשס"ב), לדעת מה טעמו. והשיבני: הבעיא היא, שאם תעשה בחצות ליל שבת או באשמורת, אתה מבטל עונג שבת. ומטעם זה כתב בתורה לשמה (סימן מ"ט) שאין עושים תקון כרת בליל שבת ואכמ"ל. ע"כ. ובמאירי שהבאנו לעיל מבואר שסובר שכיון שהשעה צריכה לכך אין בזה משום ביטול עונג שבת. ומכל מקום, בכל אופן לא יגרם ביטול עונג שבת, אלא רק אם נצטרך לחכות עד חצות לילה, כמו בסליחות שעושים בימות החול שאין לאומרם קודם חצות כלל ועיקר¹¹, אך בסליחות לשבת שאין בהם סליחות ממש ונפילת אפים, ועיקרם דברי שבח על השבת והגאולה, אפשר לאומרם גם קודם חצות אחר סעודת ליל שבת. והודעתי זה למו"ר נר"ו ונחה דעתו. וכן נהגנו בישיבתנו ישיבת "כסא רחמים" תכב"ץ פה ע"ת ב"ב ת"ו.

אם כי אבותינו בג'רבא עצמה נהגו גם בשבת

9. וע"ע לו בחבור התשובה (עמ' 395-396) שגם הביא דברי הגאונים בזה, וטעמים ונימוקים, אלא שסיים שם: ומתוך שדברים אלו צריכים גדר וסייג וקרוב לפשוט בהם נהגו עכשיו שלא להשכים בהם כלל.

10. וכן כתבו עוד אחרונים בנדונים דומים הבאתים בשו"ת יען הכהן ח"א (סימן כ"ח אות ב') בתשובה לענין תענית דיבור בשבת. וע"ע בקובץ ויען שמואל חלק ט"ו (סימן כ"ד) בתשובת מו"ח הגאון רבי רחמים מאוזו נר"ו.

11. עיין בשער הכוונות (דף נ"ב ע"ד) ובחזו"ע - ימים נוראים (עמ' ב' ג').

לחול בשבת (וממילא אפשר ביו"ט להדליק נרות מנר דולק), הכתב שם קטן. ומה שלא המתינו עד לסוף אשמורות כי עד אז לא יאשרו כלל נרות דולקים גם בבהכ"נ¹². ומכל מקום אצלם בג'רבא לא היה כל ביטול עונג שבת בקימה מוקדמת, אחר שבדורותם שלא היה חשמל היו ישנים מוקדם, ובפרט בליל שבת שאחר שכבו הנרות בבית, אי אפשר עוד להשאר ללמוד וכיצא. מה שאין כן בזמננו שלילה כיום יאיר כחשכה כאורה¹³. ויהי רצון שה' יזכנו לחזור בתשובה שלימה זכה וברה. ויצילנו מכל נזק וצרה. ובמהרה יקבץ שה פזורה. אמן ואמן.

12. כ"כ מו"ר ראש הישיבה נר"ו בהגהתו בספר ויען עמוס ח"ב (עמוד קנ"א).

13. ולכן גם בג'רבא בתקופה האחרונה שהגיע לשם החשמל, תיקן הרה"ג רבי עמוס הכהן זצ"ל רבו של הרובע הקטן בג'רבא לומר הסליחות באשמורת קודם התפלה כמו שכתב בספרו ויען עמוס ח"ב (עמ' ק"נ-קנ"א).

לעשות סליחות אלו אחר חצות לילה אף יותר מוקדם ממה שרגילים בשאר הלילות (וראה למר זקני מרן אבי הישיבה הגאון רבי רחמים חי חויתתה הכהן זצ"ל בספר שיירי כהונה הנד"מ, בהקדמתו לחידושי מסכת מעילה, עמוד של"ד, שמבואר בדבריו שקם לסליחות בשבת בהיות בן י"ד שנים, והספיק לחזור לישון לאחריהם, ולקום לפני התפלה, ללמוד מסכת מעילה בעיון, ואת חידושו שחידש אז, העלה על הכתב במוצ"ש, וזכינו להדפיסם שם). וכן העיר תשומת לבי ידי"ן שא"ב הרה"ג רבי בנימין הכהן נר"ו (עורך "שפתי רננות" המדויק) דבר מענין, שבספרים הישנים של שפתי רננות כל הקריאות של שבת בכתב גדול, והטעם, כי קמים בעוד לילה, ורוב הנרות כבר כבו. ולכן גם בסליחות לראש השנה ביום הראשון, שיכול לחול בשבת, הכתב שם גדול, ואילו היום השני שלא יכול

צער ויגון כבד אפפנו, על שמועה כי באה ורפו כל ידים,

על הלקח הבת היקרה המזוככת ביסורים

שלי שולמית בוכריץ ע"ה

בת להבה"ח ידידנו הדגול מוקיר ורחים רבנו,

ואיהו גופיה צורבא מרבנו. מרביץ תורה בישראל,

הרה"ג רבי רחמים בוכריץ שליט"א

רב קהילת "דגל דוד" ראשון לציון

בן ידידנו הבלתי נשכח ר' יוסף בוכריץ זצ"ל הי"ד

ונגיש בזאת כוס תנחומין להוריה וכל בני המשפחה, שהשי"ת ירפא לשברם ויחבוש למכתם, ויתן להם כח ואומץ, ובהמשך זיכוי הרבים ימצאו נוחם. אכי"ר.

המערכת

כוס תנחומין

נשגר לכבוד ידיד הישיבה הותיק, הגבאי המסור
המכתת רגליו בכל ערי הארץ למען ביסוס הישיבה והחזקתה,
איש חסד ומרבה להיטיב,

מר מצליח עסיס הי"ו וב"ב

על פטירתה בשיבה טובה של אמו הצדקת ע"ה
יה"ר שיקויים בו מקרא שכתוב:

כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו. אכי"ר.

המערכת

איש אשר אמו תנחמנו

כסא דנחמתא נשגר לכבוד
חברינו היקרים בוגרי הישיבה ידידנו

ר' משה

ר' אסף ר' ישראל למשפחת חורי

על פטירת אמם היקרה
המזוככת ביסורים

גב' אביגיל חורי ע"ה

יה"ר שהרופא לשבורי לב יחבש
לעצבותם וירפא לשברם, ובנחמת
ציון וירושלים תנוחמו. אכי"ר.

המערכת

כאיש אשר אמו תנחמנו

כסא דנחמתא

נשגר לכבוד

ידידנו היקר

רב פעלים

רבי חיים בנימין שליט"א

על פטירת
אמו היקרה

המזוככת ביסורים

גב' אסתר בנימין ע"ה

בנחמת ציון

וירושלים תנוחם. אכי"ר.

המערכת

אוזן שו תוכחת

פרשת דברים קוראים אותה תמיד לפני תשעה באב. בפרשת השבוע משה רבנו עומד ומוכיח את ישראל לפני מותו, חוזר ומזכיר להם עוונות ראשונים, כדי שלא יחזרו לחטוא. למה הגיע חורבן ירושלים וחורבן בית המקדש? למה הגיע תשעה באב וכל הצרות שנגזרו ממנו? רק בגלל דבר אחד, כיון שעם ישראל אטמו את אוזניהם משמוע לקול תוכחת הנביאים שהיו מתריעים ומוכיחים אותם. אחרי שעם ישראל התעלמו ולא שמעו ולא הקשיבו לדברי הנביאים שבאו והתריעו לחזור בתשובה, נגזר עליהם כל העונש הגדול הזה. זוהי התוצאה של השאננות וההתעלמות.

שאם חלילה ישנה איזו מחלה שמקננת בגוף האדם, בהתחלה יהיה לזה 'סימן' מבחון, יהיו לו כאבים וכדומה, וזה מעין 'התראה' לאדם, תזהר! תבדוק את עצמך. כשהאדם מבחין שמשוהו לא כשורה

התראה על בעיה

ה' ישמור את כל עמו ישראל שלא ידעו שום דבר רע ח"ו, אבל כעין זה ברא הקב"ה את האדם,

מתר מלכה

מעט זיים

חלילה, הוא הולך לרופא, הרופא שולח אותו לעשות בדיקות, צילומים, וכאשר חלילה מגלים את החולי מוקדם, אזי בעזרת השם יתברך אפשר לטפל ולהציל, גם זה יעבור. אבל כאשר אדם הוא שאנן, רואה סימנים ולא מתייחס, מצבו מסוכן יותר.

כך זה גם בתוכחה, כאשר האדם שומע תוכחת מוסר, ומתעלם וחושב בליבו, זה שטויות, 'לי זה לא יקרה', ההתעלמות הזו לא תעזור ולא תגן עליו ביום פקודה. היום יש מדבקות כאלה שמדביקים על המכוניות: 'לי זה לא יקרה', כאילו יש סגולה שגם אם יסע באוטו שלו בנסיעה מסוכנת נגד החוק, "בזכות" המדבקה הזאת, לא יקרה לו כלום... זו שטות, כי ההתעלמות מהבעיה רק מחמירה את המצב.

בפרשת השבוע פרשת דברים, משה רבנו ראה לנכון לעמוד ולהוכיח את ישראל לפני מותו, וכמו שנאמר, "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש, דבר משה אל בני ישראל" (דברים א', ג'), היה זה בחודש שבט, חודש לפני פטירתו, וכותב רש"י: מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתתו. אבל שואלים המפרשים (ראה שפ"ח), והרי נאמר, "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (ויקרא י"ט, ז), ועל כרחך שאין פירוש הפסוק "הוכח תוכיח" רק לפני שהאדם מת, וכי שייך לומר שכוונת הפסוק שהאדם יוכיח אחרים רק לפני מותו?! שאם כן כבר לא תהיה עוד שום תביעה על האדם. וכשישאלו אותו, למה לא הוכחת? יאמר: אני עוד חי, ואני

חושב

שיש לי עוד

לחיות. אלא שבאמת

משה רבנו תמיד הוכיח את ישראל, כפי שראינו ועוד נראה בכל התורה, שמשה רבנו כל הזמן הוכיח את ישראל, בחומש שמות, ויקרא ובמדבר, וזה לא יהיה נכון לומר שמשה רבנו הוכיח רק לפני מותו, ומה שכתב רש"י, שמשה רבנו בא להוכיחן סמוך למיתתו, הכונה שמשה רבנו כאן היה חוזר ומזכיר לעם ישראל עוונות ראשונים, היה אומר להם: אוי, עשיתם את העגל. אוי, מחלוקת של קורח. אוי, צעקתם והתרעמתם על המן. ולמרות שהדברים האלה כבר טופלו וישראל כבר נענשו עליהם¹, עכ"ז ביקש משה רבנו לפני מותו, לחזור ולהזכיר להם זאת היטב, כדי שבדור הבא לא ישכחו ולא יעשו עוד פעם דבר כזה. ולכן אף שבחייו לא ראה צורך להעיר להם עוד פעם על זה, כיון שכבר קיבלו את עונשם ואין חשש שיכשלו שוב, אבל לפני

1. ואף שמעשה העגל טופל כבר, אחרי שמשה רבנו ירד מהר סיני, נאמר, "ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש" (שמות ל"ב, כ"ח), ומשה רבנו לקח את העגל ושחט אותו והשקה ממזימו את העם, ודאי שלא היתה הווה אמינא שיקומו ויעשו עגל פעם נוספת. וכך גם אחרי העניין של קרח, ראינו שנענשו, וכמו שכתוב "ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות, מלבד המתים על דבר קרח" (במדבר י"ז, י"ד), אין ספק שעם ישראל לא יקום ולא יקנא עוד פעם לעשות מחלוקת כזאת על משה רבנו ועל אהרן. למרות זאת חזר משה רבנו להוכיחם שוב ע"ז.

מותו ביקש משה רבנו להזכיר ולהוכיח שוב, כדי שבדורות הבאים יזכרו זאת ולא יכשלו שוב באותם חטאים.

ולכן בודאי כשאדם רואה דבר לא בסדר אצל חברו, חובה עליו להוכיח, וכמו שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך". וכמו שאמר הקב"ה לישעיה הנביא, בהפטרה שאנחנו קוראים ביום כיפור: "קרא בגרון אל תחשוך, כשופר הרם קולך, והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם" (ישעיה נ"ח, א'). חובה להוכיח!!

נאמנים פצעי אוהב!

במדרש כאן, (דברים רבה א', ב') מביא את הפסוק "מוכיח אדם אחרי, חן ימצא, ממחליק לשון" (משלי כ"ח, כ"ג). ומבאר המדרש על מי מדבר הפסוק, מי הוא המוכיח? **מוכיח אדם אחרי** - זה משה רבנו שהוכיח את עם ישראל שילכו אחרי הקב"ה. משה רבנו לא היה נרתע ולא היה נעצר, דבר לא מנע בעדו מלהוכיח את עם ישראל ולהשיב אותם לאבינו שבשמים. **מוכיח אדם**, זה משה רבנו שהוכיח את ישראל, "אתם קרויים 'אדם' ואין אומות העולם קרויים אדם" (ב"מ דף קי"ד ע"ב). חן ימצא - וכמו שכתוב: "כי מצאת חן בעיני, ואדעך בשם". **ממחליק לשון**, מי זה 'מחליק לשון'? - זה בלעם הרשע.

בדרך כלל אנשים לא אוהבים תוכחה, אנשים לא אוהבים שנותנים להם מוסר. 'תעזוב אותי, אל תגיד לי מה לעשות'. כך הוא טבע האדם, זו האופנה. לא רק מהיום, אלא גם מזמן משה רבנו. אנשים אוהבים שלא אומרים להם מה לעשות, "כל דרך איש ישר בעיניו" (משלי כ"א, ב'). האדם רוצה לעשות לפי מה שנראה לו, מה שנראה לו מצוה. מה שנראה לו עבירה. מה שהוא רוצה לעשות - הוא יעשה. זו דרכו של האדם. ולכן אדם שבא ומוכיח, בדרך כלל האנשים לא שומעים אותו, לא אוהבים לשמוע את מוסריו. כך אמרו בגמרא (כתובות דף ק"ה ע"ב),

הרב - תלמיד חכם צורבא מרבנן, שאוהבים אותו בני עירו, אין זה בגלל שהוא רב טוב יותר, אלא דע לך שאהבתם אליו באה מחמת שהוא לא מוכיח אותם על מעשיהם הרעים, 'דלא מוכח להו במילי דשמיא'. הם בטוחים שהכל בסדר אצלם, יש להם יותר טוב מזה, זה רב זהב, יהלום, לא מעיר להם שום דבר. עיר שאוהבים את רבם, זהו מחמת שהוא לא מוכיחם.

לכן לפעמים מצוי שאחרי שהרב נפטר כולם נזכרים לבכות ולהצטער עליו, 'אחרי-מות קדושים אמור', למרות שכל זמן שהיה בחיים, לא יכלו לשמוע אותו ואת תוכחתו. אבל עכשיו אחרי שהוא כבר נפטר והלך לעולם הבא, אז נזכרים לשבח אותו, ואומרים, איזה רב גדול היה לנו, איזה צדיק, איזה חסיד. למה נזכרו להצטער? כיון שעכשיו אחרי שהוא נפטר הוא יותר לא יוכיח אותם, הוא לא יכול לדבר, לכן נזכרים אחרי פטירתו, 'אחרי מות קדושים', נזכרים כמה הוא היה רב גדול וקדוש. אבל כשהוא היה בחיים, אם היה מעיז להוכיח מישהו, מיד היה קופץ וכועס, מה אתה רוצה ממני? כל אחד ואחד לפי הדרגה שלו, מי שהוא חצוף גדול, יעיז להתחצף - מול הרב. ומי שהוא חצוף פחות - היה לועג מאחורי גבו של הרב...

לכן בא הפסוק ואומר, 'מוכיח אדם, אחרי' - חן ימצא, נכון שברגע שאתה מוכיח אדם, הוא יכול לכעוס ולהפגע ולהרגיש רע, אבל אח"כ, כשהוא יושב בינו לבין עצמו ומתיישב בדעתו, הוא בודק את עצמו, ורואה באמת הרב שהוכיח צדק בדבריו, אם אני רשע - אם כן אלך בתרבות רעה. ואם אני לא רשע, אז מפני מה הוא הוכיח אותי? כיון שהוא בסך הכל רצה ללמד אותי מה שההלכה אומרת. בסוף כולם יבינו שהרב הזה צדק בדבריו, הרב הזה, אדם ישר. מוכיח אדם, אחרי, חן ימצא - מי שמוכיח ומעורר את ישראל שילכו אחרי ה', גם אם בתחילה, התוכחת קצת כואבת ומפריעה, לאחר זמן דוקא

2. המפרשים (רש"י, מצודות, מלבי"ם ועוד) פירשו הפסוק כך, כאילו הר"ש מנוקדת בציר"י. ועיין במנחת שי מה שהאריך בה.

**משל למה הדבר דומה,
האדם הולך בדרך,
ופתאום עוצרת לו איזה
מכונית יפה, מי נמצא שם,
ימח שמם הארורים האלה,
חמאס חיזבאללה וכל
שונאי ישראל. הנהג מחייך
אליו, מה נשמע? תעלה
אני אקח אותך הביתה,
למה אתה עומד בשמש?
למה אתה בחום? תכנס
תוך חצי שעה אתה בבית.
אוטו ממוזג נוח וטוב. אלו
הן נשיקות שונא, מסכן
האדם שיתפתה לעלות.
יה"ר שלא יפול אף אחד
מישראל לידם ולאלו
שכמותם.**

אותו מוכיח הוא שימצא חן יותר ממי שהיה מתניף
ומשבח את החוטאים.

'ממחליק לשון', זה בלעם הרשע, שהיה בכיוון
ההפוך, היה מחניף להם לישראל ואומר, תעשו
ככל העולה על רוחכם, ואל תפחדו שמא ח"ו
הקב"ה יכעס ויתרגז עליכם, אין לכם מה לחשוש,
ואף שהקב"ה הבטיח להעניש את החוטאים, בסוף
הוא ירחם עליכם ולא יעניש, כמו שכתוב (במדבר
כ"ג, י"ט) "ההוא אמר - ולא יעשה, ודיבר - ולא
יקימנה". ועוד שהרי הוא הבטיח שיתן לכם את כל
הטוב שבעולם, ואינו יכול לחזור בו, שהרי נאמר
(שם): "לא איש אל ויכזב, ובן אדם יתנחם". כך היה
בלעם מחליק לשון ומחניף להם לישראל ומעודד
אותם לחטוא. ומה היתה המטרה שלו באמת בכל
החנופה הזאת? לפזר ולפגוע בעם ישראל, וכפי
שרואים בסוף פרשת בלק שמתו עשרים וארבעה
אלף במגפה (שם כ"ה, ט').

איך אומר הפסוק במשלי (כ"ז, ו'), "נאמנים פצעי
אוהב, ונעותרות נשיקות שונא", כאשר האוהב בא
ומוכיח אותך, אתה מרגיש כאב כמו פצעים, רצית
לעשות ככל העולה ברוחך, והוא בא ומזכיר לך
שאסור, הוא מוכיח אותך ואומר, לא! אל תעשה,
מה אתה עושה?! זה אסור! זה פצעים, אבל הוא
אוהב, הוא מוכיח אותך מתוך אהבה. 'נאמנים פצעי
אוהב'. כמו אבא שלוקח את הבן שלו, לעשות לו
זריקה של תרופה, בהתחלה תראו את הילד בוכה
וצועק, עושים לו 'פצעים', אבל מה? אח"כ הוא
רואה שכבר אין לו כאבים, הכאבים חלפו עברו,
הוא הבריא בזכות הפצע שאביו עשה לו, נאמנים
פצעי אוהב.

אבל 'נעותרות נשיקות שונא', 'שונא' - זה יצר
הרע, שהוא ממתיק לאדם את העבירה, אוהב
אותך, מנשק אותך, איזה נשיקות, הנשיקות הללו
הם סתם מרובות ומיותרות, כיון שכל מטרתם כדי
להפיל אותנו לבאר שחת.

ציידי הגופות והנשמות - על סכנת הטרמפים

משל למה הדבר דומה, האדם הולך בדרך, ופתאום עוצרת לו איזה מכונת יפה, מי נמצא שם, ימח שם הארורים האלה, חמאס חיזבאללה וכל שונאי ישראל. הנהג מחייך אליו, מה נשמע? תעלה אני אקח אותך הביתה, למה אתה עומד בשמש? למה אתה בחום? תכנס תוך חצי שעה אתה בבית. אוטו ממוזג נוח וטוב. אלו הן נשיקות שונא, מסכן האדם שיתפתה לעלות. יה"ר שלא יפול אף אחד מישראל לידם ולא לו שכמותם.

בזמן האחרון הרבנים צועקים ומעוררים הרבה על הענין של הטרמפים. בחור חושב, רוצה לחסוך לעצמו את ה'כמה שקלים' של הנסיעה באוטובוס. אבל יש בזה הרבה סכנות. לפי מה ששמעתי ממקורות מוסמכים, יש ארגון שמטרתו להפיל ולקלקל נערים, ומה הם עושים? כשהם רואים בחור ישיבה מחפש טרמפ, עוצר לו. בבקשה, תעלה. לאן צריך? והנהג שמטרתו להפיל ברשתו עוד בחורים, אפילו אם הוא היה אמור לנסוע לכיוון אחר, הוא משנה את התוכנית ואת כיוון הנסיעה שלו, כדי לקחת את הבחור לאותו מקום שהוא רוצה. או למשל, הבחור ניגש לרכב שעצר, ורואה שיש מקום אחד פנוי ליד אשה. אם הוא בחור חזק, אומר סליחה, ומוותר על הטרמפ. אבל בחור חלש, מסוגל חלילה להתיר ולומר לעצמו, אני אשב ואצמצם את עצמי כדי שח"ו לא אגע. ואח"כ בדרך כמובן ישנם קצת ויכוחים, על הדרך של החיים, על האמונה. ומעידים שהם כבר הצליחו להפיל חללים רבים בשיטה הזאת.³

3. היום בצרפת ב"ה נותנים לי חבר עם אוטו שאני נוסע איתו. אבל בעבר לפני עשר שנים, הייתי נוסע עם מישהו ברכבת, ולפעמים היינו לוקחים מונית. עצרנו מונית, ואני רואה שם נהגת, נו, יש איתי עוד מישהו, אין בזה איסור ייחוד, אבל היא היתה בלי שרוולים. איפה אני אשב? על ידה? ודאי שאני לא אשב על יד הנהגת, גם אם היתה אשה צנועה. אשב מאחורה? אין אוכל לשבת כך? אמרתי לו למי שהיא איתי, תגיד לה סליחה, אני לא יכול לעלות. שאלה אותו, למה? אמר לה, הרב אמר בגלל שהיא בלי שרוולים, היה לה על ידה שם איזו חולצה, מיד לקחה והתלבשה, כדי שלא להפסיד את הכמה שקלים האלה. מזה אני לקחתי מוסר, שבשביל שלא להפסיד אפילו את השקלים הבודדים האלה, היא הסכימה לכסות את עצמה...

היום יש ארגונים שמנסים בכל דרך איך לצוד את הנשמות הטהורות. ישנם נהגים עם מכונות שמקבלים משכורת מהארגון הזה במיוחד כדי שיקחו אותם בטרמפ, וכשילו את הבחורים. מספיק שהם יכניסו להם לראש כמה רעיונות, כמה קושיות, והסכנה גדולה. 'כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה' (משלי ז', כ"ו).

התוכחה היא ההצלחה!

משה רבנו אוהב את עם ישראל, ומבקש להוכיח אותם מתוך אהבתו אליהם, אבל הם לא אהבו זאת, כאב להם הפצעים של התוכחה והם לא הבינו שזו תוכחה שבאה מאהבה - 'נאמנים פצעי אוהב'. ומשה רבנו הרגיש שבגלל שהוא מוכיח ומוכיח שלא כל הזמן אהבו אותו, ולכן הוא אמר להקב"ה 'עוד מעט וסקלוני' (שמות י"ז, ד"ה). והקב"ה אמר לו: "עבור לפני העם וקח אתך מקני ישראל". וב"ה לא קרה למשה רבנו שום דבר רע.

צריך להוכיח מאהבה, מתוך הלב. 'דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב'. בשבוע שעבר דיברתי עם איזה יהודי אחד מחוץ לישיבה, הוכחתי אותו על איזה ענין מסוים. ולפני כן הקדמתי ואמרתי לו: חבר, אינני מעוניין שכשנפגש בעולם הבא תכעס עלי, תבוא ותגיד לי אתה אשם, אני נמצא בגיהנום ואם היית מוכיח אותי אני הייתי מתקן את עצמי. אמרתי לו ידידי, למה שנריב בעולם הבא? למה שבעוה"ב תכעס עלי, תרוץ אחרי לתת לי סטירה... אמרתי לו, בני, אחי, ידידי, בוא ותשמע, אני מוכיח אותך מהלב שלי, אני רוצה שיהיה לך טוב. ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם.

אני חוזר על המשפט הזה הרבה פעמים: התוכחה היא ההצלחה! אדם שרואה ח"ו אדם עוור שהולך בדרך, ויש שם איזה מכשול של אבנים, וכי שייך להתעלם?! כל מי שיראה אותו ודאי לא יתן לו להכשל, אלא יגש אליו ויאמר לו, סליחה אדוני, יש פה מכשול בדרך, בוא ואעביר אותך אל הצד השני.

ומי שמתעלם ממנו איזה עוול גדול הוא עושה. בְּנֵי, בתוכחה זה אותו דבר, ואפילו חמור יותר. כי העוור הזה, מי יודע, הרי גם אם ח"ו נכשל ונתקע באבנים, קיבל מכה ונפצע, כעבור זמן הפצע הזה יתרפא. אבל אדם שרואה את חברו נכשל בעבירה ושותק, הרי העבירה פוגמת את נשמתו, ואח"כ יהיה קשה מאוד לתקן זאת.

השונא את התוכחות

אקרא את לשון הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ד ה"ב), "עשרים וארבעה דברים מעכבים את התשובה", אחד הדברים שכותב הרמב"ם: "והשונא את התוכחות". אקרא קטע מדבריו, כרגיל אני קורא קטעים שאתם מסתמא כבר יודעים, אלא שצריך לזכור אותם, ואני בגדר מזכיר.

וזה לשון הרמב"ם: "והשונא את התוכחות שהרי לא הניח לו דרך תשובה. שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו - חוזר בתשובה, כמו שכתוב בתורה "זכור ואל תשכח... ממרים הייתם" (דברים ט', ז'). "ולא נתן ה' לכם לב" (שם כ"ט, ג') "עם נבל ולא חכם" (שם ל"ב, ו'). וכן ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר "הוי גוי חוטא" (ישעיה א', ד'), "ידע שור קונהו" (שם א', ג'). "מדעתי כי קשה אתה" (שם מ"ח, ד'). וכן צוהו האל להוכיח לחטאים, שנאמר (שם נ"ח, א') "קרא בגרון אל תחשוך". וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל עד שחזרו בתשובה. לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה. וזה ששונא את התוכחות אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו לפיכך יעמוד בחטאתיו שהם בעיניו טובים". ע"כ.

"והשונא את התוכחות, שהרי לא הניח לו דרך תשובה" - אדם ששונא את התוכחות, אומר, אל תוכיח אותי, אל תהיה נודניק, אל תגיד לי למה ולמה, תן לי לעשות מה שאני רוצה. האדם הזה לא

יוכל לזכות לתשובה, היות ובלי התוכחה הוא ימשיך בדרכו הלא טובה ללא שום מעצור, שהרי לא היה מוכן לשמוע תוכחה על מעשיו הרעים. וממשיך הרמב"ם: "שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו, חוזר בתשובה" - כשמוכיחים את האדם, תראה טעית, עשית דבר כזה. איך אתה יכול לדבר באמצע הלימוד?! והרי רבותינו אומרים 'המפסיק ממשנתו - מאכילים אותו גחלי רתמים'. בְּנֵי, איך אתה עושה דבר כזה?! אם יש 'פיקוח נפש', אין ברירה, אבל כל זמן שזה לא פיקוח נפש, תדע לך שזאת עבירה גדולה, מאכילים אותו גחלי רתמים, רחמנא ליצלן. אדם שאוהב את התוכחות, אז בעז"ה יום אחד הוא יזכה לפקוח את העיניים, ויחליט ויגיד בלי נדר מהיום אני לא עושה יותר הפסקים בלימוד. אני לא אפסיק באמצע הלימוד לדברי חולין. בזכות שהוא אדם שאוהב תוכחה - הוא ישתנה וישתפר.

וממשיך הרמב"ם: כמו שכתוב בתורה "זכור אל תשכח... ממרים הייתם עם ה', ולא נתן ה' לכם לב לדעת, ועינים לראות ואזנים לשמוע", מלים חריפות של משה רבנו שמוכיח את ישראל בפסוקים אלו, ואומר להם: "עם נבל ולא חכם".

וכן ישעיהו הוכיח את ישראל, ואמר, "הוי גוי חוטא, עם כבד עוון, זרע מרעים, בנים משחיתים". לראות איך שישעיהו הנביא כאן, גם כאשר הוא מדבר מלים קשות כאלה, אבל הוא עוד קורא לנו בנים: 'בנים משחיתים' - הם עוד נקראים בנים. "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן" - למרות כל התוכחה הוא עוד קורא לנו עמי, לא אמר 'העם לא התבונן' - בסתם, אלא 'עמי', אתם עדיין העם שלי. ישעיהו הנביא אוהב את עם ישראל, מוכיח אותנו במלים מזעזעות, "שריך סוררים וחברי גנבים, כולו אוהב שוחד ורודף שלמונים (ישעיה א', כ"ג). איזה לשון חריפה, אבל עם כל זאת קורא להם 'בנים' - 'עמי'. וכן ציוהו האל להוכיח לחוטאים, שנאמר, 'קרא בגרון אל תחשוך'

- לא היה לו רמקול, ואעפ"כ אמר לו הקב"ה: קרא בקול רם בגרון, אל תחשוך - אל תמנע את עצמך.

וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל עד שחזרו בתשובה - אסור להתייאש מלהוכיח, עוד היום או אולי עוד מחר, אתה לעולם לא תוכל לדעת מתי לבו של האדם יזכה להפתח ויחזור לרבנו של עולם. לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל, חכם גדול וזקן, ירא שמים מנעוריו, ואהוב להם, שיהיה מוכיח לרבים ומחזירם בתשובה - חייבים להעמיד מוכיח. אחרת פשוט מאוד הוא יתבע על כך שהוא לא הוכיח, העונות יהיו על הכתפיים שלו, וזה ששונא את התוכחות - אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו, לפיכך יעמוד בחטאתיו שהם בעיניו טובים, מבחינתו העבירות שהוא עושה זה בסדר, ואף פעם הוא לא ישנה את דרכו ויחזור בתשובה.

לפני בערך כשלושים שנה, בזמן שהשיבה היתה עוד בבנין של המתיבתא, לפני שבנינו כאן בכלל, היה איזה בחור בישיבה שתמיד ביום השיחה שלי היה מנסה לברוח ולהשתמט, כל פעם יש לו איזו סיבה שלא להיות בישיבה באותו זמן, רופא שיניים, רופא עיניים, רופא מעים, כל פעם סיבה אחרת, עד שהוא כבר עזב לגמרי. פעם הוא פגש אותי ואמר לי, הרב אני אגיד לך את האמת, לא היה לי לא רופא עיניים, ולא כלום, מה שאמרתי בזמנו - לא היה נכון. אבל - כך הוא אומר - המוסר שלך היה נוקב לי את האוזן, והיה מגביל אותי שאני לא אוכל לעשות מה שנגד ההלכה. ולכן הייתי בורח כי הייתי רוצה להיות משוחרר... אמנם סוף-סוף הוא שמע קצת וקיבל משהו מהישיבה, לא שמע את הכל, אבל שמע מה ששמע, והיום הוא יצא זמר, שר ומזמר בחתונות, אבל ב"ה רק בחתונות שיש בהם מחיצה, גם זה טוב. אם לא היה בישיבה בכלל, אולי בכלל לא היה יוצא ממנו שום דבר.

אלא שהיצר הרע פשוט מסמא את העיניים, אומר, מצוה לברוח מהשיחה, זה ביטול תורה. היצר יביא לך גם סיבה כזאת של ביטול תורה. הוא יגיד

אלא שהיצר הרע פשוט מסמא את העיניים, אומר, מצוה לברוח מהשיחה, זה ביטול תורה. היצר יביא לך גם סיבה כזאת של ביטול תורה. הוא יגיד לך אפילו שב ותלמד עכשיו דף גמרא, אבל לא זו המטרה שלו, אין לו ענין שתלמד דף גמרא, אלא העיקר שלא תהיה בשיחה, והכל בשביל שיוכל לפתות את האדם שימשיך לעשות ככל אשר לבו חפץ.

לך אפילו שב ותלמד עכשיו דף גמרא, אבל לא זו המטרה שלו, אין לו ענין שתלמד דף גמרא, אלא העיקר שלא תהיה בשיחה, והכל בשביל שיוכל לפתות את האדם שימשיך לעשות ככל אשר לבו חפץ.

ולא תשא עליו הטא

עוד יש להזכיר כאן, גמרא במסכת שבת (דף נ"ד ע"ב) שבדאי ידועה ומוכרת לכם. "פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה, שלא ברצון חכמים". על מי מדברים כאן, על נשיא ישראל רבי אלעזר בן עזריה, שהוא נבחר לכך בהשגחה מיוחדת של הקב"ה. הוא היה בסך הכל בחור צעיר בגיל שמונה עשרה, ביקשו ממנו החכמים להיות נשיא, אמר להם צריך לשאול את אשתו⁴. אמרה לו אשתו, יש לך זקן שחור, הציבור לא ישמע בקולך. אמר לה: את צודקת, והרעיון אכן ירד מהפרק. אלא שלמחרת בבוקר קם, והנה הזקן שלו כולו הפך לבן. וזה שאמר: 'הרי אני כבן שבעים שנה' (ברכות דף י"ב ע"ב), שהיה נראה כאילו הוא זקן בן שבעים, ומתוך כך הוא הבין שמהשמים בחרו דוקא בו שהוא יהיה נשיא ישראל.

והנה המשנה הזאת שאמרנו, צווחת ואומרת: "פרתו היתה יוצאה שלא ברצון חכמים", קוראים את המשנה הזאת - אלף שבע מאות שנה - מזמנו של רבנו הקדוש ועד היום הזה, ילדי ישראל, בני תורה, תלמידי חכמים, גדולי ישראל, כולם קוראים את הקטע הזה, על מי? על רבי אלעזר בן עזריה ש'פרתו היתה יוצאה שלא ברצון חכמים'. והגמרא כאן מקשה: וחדא פרה הויה ליה?! והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב, תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא. שואלת הגמ' מה זה הלשון "פרתו",

4. מכאן כולנו נלמד מוסר, האדם לא ירגיש את עצמו למעלה, דע לך יש לך שותף בחיים, יש לך את אשתך, תשאל אותה. אם אשתך תגיד לך: לא, אתה צריך לקבל את ה"לא" שלה. כך נוהג בן תורה טוב. "אתתך גוצא, גחין ולחיש לה" (ב"מ דף נ"ט ע"א) - אם יש לך אשה נמוכה, תתכופף ותדבר אתה, תתייעץ אתה, במילי דעלמא.

כאילו היתה לרבי אלעזר בן עזריה רק פרה אחת?! והרי הוא היה עשיר גדול, רק המעשר שלו היה שתיים עשרה אלף, כלומר, שבשנה היו נולדים לו, מאה ועשרים אלף פרות, אז מה זה הלשון 'פרתו' כאילו היתה לו רק פרה אחת?! עונה הגמרא: תנא לא שלו היתה, אלא של שכינתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה, נקראת על שמו. משיבה הגמ', ח"ו לומר שרבי אלעזר עבר על דברי חכמים, אלא מה הבעיה, הפרה הזו היתה של השכנה שלו, והיות שהוא לא מיחה בה על כך שהפרה יוצאת כך בשבת, לכן נקרא העון על שמו. ודאי שהיתה לו סיבה לכך שלא מחה, אבל הסיבה לא התקבלה על החכמים, אתה צריך למחות, 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא' - אם אתה לא מוכיח, אתה כאילו נושא את החטא והעוון הזה על הכתפיים שלך.

והגמרא שם ממשיכה ואומרת: כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה, נתפס על אנשי ביתו. באנשי עירו - נתפס על אנשי עירו. בכל העולם כולו - נתפס על כל העולם כולו. מה נותנים כאן על הכתפיים שלנו, אם אתה יכול למחות בבית - תמחה בבית. ואם אתה יכול למחות על אנשי העיר - חובתך למחות בעיר, ואם לא מחית, "ונשא השעיר עליו את כל עוונתם" (ויקרא ט"ז, כ"ב). בודאי שצריך למחות בצורה טובה במלים שמושכות ובדרכי נועם, אבל צריך למחות.

היה מישהו שהיה לו אירוע, ואני יודע שהוא עושה מעורב וגם ריקודים מעורבים ה", הוא בא והזמין אותי, ואמר לי הרב אל תדאג אני אעשה לך מחיצה מיוחדת מארבע רוחות, מחיצה שתהיה סגורה מארבע רוחות העולם. אמרתי לו, אבל אני יודע שמאחרי המחיצה יש שם ריקודים מעורבים, האם אני אצא ואצעק לכם או לא? אם אני אצא ואצעק, תבואו ותגידו לי סליחה הרב לא ביקשנו שתבוא לכאן כדי לצעוק. ואם אני לא אצעק ואמחה בכם, למרות שאני יודע שברגע הזה נעשות כאן עבירות, איך אוכל לשתוק?! לכן יותר טוב

שאני בכלל לא אבוא, ותסלח לי. כמו שאומרים בערבית: 'לֹא עֵינִי תִרְא וְלֹא קִלְבִי יִזְעַע' - לא העין תראה ולא הלב יכאב.

עליונים למטה, ותחתונים למעלה

עוד ממשיכה הגמרא, רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל, רב יהודה היה תלמידו של שמואל והיה יושב לפניו, אתאי ההיא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה, אותה אשה היתה צועקת לפניו, עשו לי עוול, ושמואל לא היה עונה לה. אמר ליה רבי יהודה, לא סבר ליה מר "אוטם אוזנו מזעקת דל, גם הוא יקרא ולא יענה" (משלי כ"א, י"ג). רב יהודה התערב ושאל את רבו, מורי ורבי, איך אתה יכול לעשות דבר כזה, למה אתה לא עונה לה?! ענה לו שמואל שיננא - חריף - הא יתיב מר עוקבא אב בית דין, דכתיב "בית דוד, כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליהם" (ירמיה כ"א, י"ב). השיב לו שמואל, מה היא רוצה ממני, וכי אני קובע משהו, והרי יש כאן את מר עוקבא שהוא אב בית דין, והוא זה שצריך לדון ולשמוע אותה.

צריך ביאור מהו הקשר של הסיפור הזה כאן בגמרא. ומבארים המפרשים שהגמרא הביאה את הסיפור הזה לומר לנו ששמואל כמה שהוא היה אדם גדול, היתה לו נקודה קטנה, והקב"ה מדקדק עם חסידיו ולא מוותר לאף אחד, גם הצדיקים הגדולים, על דבר לא טוב שעשו, מקבלים עונש. שמואל, אע"פ שלא היה בידו כלום לעשות, היה צריך ללכת למר עוקבא, ולומר לו כבוד אב בית דין האשה הזאת צועקת כך וכך, תבדקו מה הבעיה שלה.

וכפי שמובא בתחילת מסכת בבא בתרא (דף יו"ד ע"ב), רב יוסף בריה דרב יהושע אתנגיד - כמעט נפטר, מה שקוראים לזה היום 'מוות קליני', ואחר כך חזר. שאל אותו אביו ואמר לו מה ראית באותו עולם, אמר לו, "עולם הפוך ראיתי, עליונים

למטה, ותחתונים למעלה". ובתוספות שם מביאים בשם רבנו חננאל, שקבלה בידו רב מפי רב, מי אלו העליונים שהיו למטה ומי הם התחתונים שהיו למעלה? העליונים זה היה שמואל שבעולם הזה היה רבו של רב יהודה, ובעולם האמת הוא היה יושב כתלמיד אצל רב יהודה תלמידו - וזה תחתונים למעלה, וכל זה למה, מחמת הסיפור הזה. בזכות שרב יהודה מיחה בשמואל על שאטם אזנו מזעקתה של אותה אשה, זכה בעולם האמת לשבת למעלה משמואל רבו. כמה ששמואל היה גדול אבל היתה לו הנקודה הזאת, ועל כך שהוא לא שמע את זעקתה, נשאר לו עונש כזה לתמיד. מה אנחנו מה חיינו.

אם לפניך גלוי, לפניהם מי גלוי?!

הגמרא שם בשבת (דף נ"ה ע"א) ממשיכה עוד. אמר רב אחא בר חנינא, מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקדוש ברוך הוא, וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה. אם הקב"ה ח"ו גזר גזירה רעה, ואותו אדם חזר בתשובה, הקב"ה מבטל את הגזירה. אבל אם הקב"ה גזר גזירה טובה לאדם, ואחר כך אותו האדם רח"ל התקלקל והתרחק, הקב"ה לא מבטל לו את הטוב שהבטיח לו, אלא כיון שכבר גזר לו גזירה טובה, אינו חוזר בו, וימשיך ויקבל את הטוב שהובטח לו.

מעולם! - הגמרא אומרת - לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה, תמיד אם הקב"ה כבר גזר לאדם טוב, מוכרח שהוא יקבל את הטוב, חוץ מדבר זה שמובא בפסוק, דכתיב "ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר, בתוך ירושלים, והתווית תיו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים, על כל התועבות הנעשות בתוכה" (יחזקאל ט', ד'). אמר לו הקב"ה לגבריאל, לך ורשום על מצחם של צדיקים, תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה. ועל מצחם של רשעים, תיו של דם, כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה. הקב"ה רואה את הצדיקים

**מה הפירוש לא
מיחו, למרות שהם
היו בצער וכאבו על
העברות, אבל הם
ישבו במקומם, ולא
ניסו ללכת ולמחות.
ועל אחת כמה וכמה
חמור הדבר להכשיל
את האחרים, חס
ושלום. כאשר אדם
עושה דבר שלא
כהלכה ורואים
אותו, זה מקרר את
האחרים, הוא מכשיל
ומחטיא, כמה הדבר
חמור ומסוכן.**

מפסיקים מלחטוא?! ואכן הקב"ה קיבל את הדבר, וכפי שמסיימת הגמ', והיינו דכתיב (שם ז'), "זקן, בחור ובתולה, טף ונשים תהרגו למשחית, ועל כל איש אשר עליו התיו, אל תגשו", זו היתה ההוראה

נאנחים ומצטערים, רואים שיש עברות וכואב להם, אוי איך יש חילול שבת. אוי, איך יש ח"ו גילוי עריות. כאב להם איך יש את כל התועבות האלה. הצדיקים היו נאנחים ונאנקים מכאב, והקב"ה ראה זאת, ואמר לגבריא, תעשה תו בדם על מצחם של רשעים, כדי שמלאכי חבלה ידעו, אלה הם לא יפגעו בהם, ואלה שיש להם סימן של דם יפגעו בהם. עד כאן טוב ויפה. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה: רבנו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו? מה ההבדל? למה את אלה אתה רוצה להחיות, ואת אלה אתה רוצה להרוג? שאלה תמימה. אמר לה, הללו צדיקים גמורים, והללו רשעים גמורים. מה את מדברת, איך את משווה ביניהם, אלו הם צדיקים גמורים, לא רק שהם לא עשו עבירות, אלא שהם סובלים צער ונאנחים על העבירות שיש בעולם. ואילו הרשעים, חוטאים בריש גלי ועושים מה שלבם חפץ, ואת - מדת הדין שואלת מה בין אלו לאלו? זה כמו לשאול מה בין הזהב המזוכך לברזל המלוכלך, כיצד בכלל ניתן להשוות בין אלו לאלו?!

אמרה לפניו: רבנו של עולם, היה בידם למחות ולא מיחו, אמרה מדת הדין, גם אותם אלו שאתה קורא להם צדיקים, הם רשעים, כיון שהיו צריכים למחות בחוטאים, לא היה די בכך שהם יושבים בפניה שלהם ונאנחים על כל העברות, אוי, אלא היו צריכים לקום ולמחות, להודיע ולפרסם שאסור, למה אתה קורא להם צדיקים? גם אלו רשעים, כיון שהיו צריכים לצאת ולמנוע מבעלי עבירות שיעשו עבירות. אמר לה הקב"ה: גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם, אני יודע לבבות של כל אחד ואחד, ואני יודע שגם אם היו הצדיקים מוחים בהם, לא היו הרשעים שומעים ומקבלים מהם. אמרה לפניו: רבנו של עולם, אם לפניך גלוי, להם מי גלוי?! אמרה מדת הדין, נכון שאתה יודע עתידות, אבל הצדיקים האלו הרי הם בני אדם, האם הם יודעים בוודאות שגם כאשר הם היו מוחים בידם הם לא היו

אלא רש"י במקום מסביר, מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכך מיד מתים. הדבורים האלה כאשר עוקצים את האדם, מיד הם מתים, כך גם כן האמוריים האלה כאשר רדפו לפגוע בבני ישראל באותו רגע הם מתו.

אני שואל, האמוריים האלה ראו שאלו שרדפו את ישראל מתו, איך באה עוד קבוצה אחרת ממשיכה ורודפת? הרי היא ראתה שהקבוצה הראשונה שרדפה אחרי בני ישראל מתו. אבל כך דרכו של היצר הרע, מטעה את האדם, אומר לו: כן, הם מתו, אבל אתה לא תמות. תבדוק. באה הקבוצה השנייה רודפת אחרי בני ישראל, ומתים. בא היצר הרע לקבוצה השלישית, ואומר להם: אל תדאגו, לכם זה לא יקרה, תרדפו, אך גם הם מתים. כמה היצר הרע מטעה את האדם. כך גם כשמוכיחים את האדם, בא היצר ולוחש לו, אל תדאג, אל תבהל, לך זה יקרה, וכך הוא מטעה ומכשיל את האדם.

תכנית ל'בין הזמנים'

עוד שבועיים 'בין הזמנים', וכבר אמרו חז"ל: 'מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת' (ע"ז דף ג' ע"א), לפני שיוצאים צריך האדם לתכנן את עצמו מה הוא עושה. וגם להחליט לאן הוא לא ילך, לא הולכים לכל מקום. העולם מכניסים ומחדירים בראש תחושה כאילו אלו שנשארים בבית ולא הולכים לכל מיני בילויים הם מסכנים. צריך להבין שזו טעות, ב"ה, לא מסכנים. בין הזמנים זהו זמן להחליף כוחות, בין הזמנים לנוח יותר. אם יש מקום כשר למהדרין - אפשר ללכת, ואם לא - לא צריך. כדי שלא לפגוע בנשמה שלנו ח"ו. האדם צריך להכין לעצמו תוכנית מה הוא עומד לעשות בבין הזמנים, מה הוא עומד ללמוד.

בראש ובראשונה בודאי יש לכם את הלימוד של המבחן בבקיאות, תכינו אותו טוב. בשביל להקטין את הניסיון, בחודש הזה אנו מחלקים את המבחן

הראשונה שנתן הקב"ה למלאך גבריאל, להשחית את כל שונאי ישראל (בסגי-נהור) הרשעים, אבל אלו שיש עליהם תיו בדיו, סימן שהם צדיקים ואל תגעו בהם.

אבל מיד בהמשך הפסוק כתוב: "וממקדשי תחלו! ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית". תני רב יוסף אל תקרי 'מקדשי', אלא 'מקודשי' - אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מ-אלף ועד תיו. פתאום הגזירה השתנתה, ובמקום שהצדיקים לא יענשו, העונש התחיל דוקא מהם. הצדיקים, בעון שלא מיחו, היו הראשונים שקיבלו את העונש בזמן חורבן בית המקדש, והכל כיון שלא מיחו.

מה הפירוש לא מיחו, למרות שהם היו בצער וכאבו על העברות, אבל הם ישבו במקומם, ולא ניסו ללכת ולמחות. ועל אחת כמה וכמה חמור הדבר להכשיל את האחרים, חס ושלום. כאשר אדם עושה דבר שלא כהלכה ורואים אותו, זה מקרר את האחרים, הוא מכשיל ומחטיא, כמה הדבר חמור ומסוכן.

אתה רואה חבר יושב ולומד ואתה בא לשוחח איתו, אתה מפסיק אותו מלימודו, אוי, זה מכשיל את הרבים. אם בזמן הלימוד, לא נמצא בבית המדרש, הרי בהעדרו הוא מקרר את האחרים! ואילו היה נמצא היה מחזק את הלימוד. מה נאמר על עמלק, 'זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כ"ה, י"ז), ובסיום: "לא תשכח", יש גם מצות עשה וגם מצות לא תעשה, ומה עשה עמלק? - "אשר קרך בדרך", קירר אותך.

לך זה לא יקרה!

בהמשך הפרשה כתוב, "ויצא האמורי היושב בהר ההוא לקראתכם, וירדפו אתכם כאשר תעשנה הדבורים" (דברים א', מ"ד). מה הכוונה כאשר תעשנה הדבורים? משה רבנו ביקש להמשיך לנו איך הם רדפו אותנו, ואומר "כמו דבורים", מה אכפת לי כמו דבורים, או כמו זבובים?

לשני חלקים⁵, חצי בט"ו באב, וחצי בראש חודש אלול. כדי שהאדם לא יבהל ויאמר יש לי כמות גדולה, קשה לי לחזור על הכל - רק חצי מהכמות הרגילה יש לי. יש לי מסכת שקיבלת לסיים, ולא סיימת להבחן עליה, קח את הזמנים האלה ותלמד. אתה המנהל הרוחני של עצמך, אתה קובע מה הן שעות הלימוד ומה שעות המנוחה. לכן לפני שיוצאים צריך לתכנן את עצמו, ולסדר תכנית של לימוד.

אני מתכנן את עצמי מה הכמות שאני רוצה ללמוד בלי נדר, ואני מקבל את זה עם קנס, שאם לא עמדתי ביעד, אני חייב לשלם קנס לקופה. אם זה צדקה אני נותן בשמחה בל"נ, אבל קנס, אני יודע שאין לי על זה שכר, ואני לא אקח שקל ואזרוק אותו לפח סתם, ולכן אני עושה לעצמי קנס בסכום גדול שירעיד אותי. ואז כשאני רואה, אוי, עוד לא גמרת, נשארו לי עוד ארבעה ימים, אני צריך להשקיע יותר בשביל לגמור מה שבלי נדר קיבלתי.

עליכם העולם עומד!

לפני שיוצאים, חשוב לזכור ולהתבונן, כמה גדול השכר שהקב"ה משלם לעם ישראל. וכפי שנאמר בהמשך הפרשה, "ויאמר ה' אל משה, אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו, ואת כל עמו ואת ארצו" (דברים ג', ב'), רש"י כאן כותב, למה משה רבנו פחד מעוג? וכי משה רבנו לא ידע שהקב"ה עושה לו נסים גדולים כאלה? וכי חס ושלום הוא שכח את עשרת המכות? קריעת ים סוף? מלחמת סיחון?!

אבל באמת משה רבנו לא פחד ממנו ומכוחו, אלא מהזכות שהיתה בידו. כותב רש"י, אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם, שנאמר "ויבוא הפליט" - והוא עוג. מצוה אחת היתה לו לעוג, שהוא שימש ועזר לאברהם אבינו. במה עזר לו? בא ואמר לו, אברהם בוא

ותשמע מה קרה ללוט בן אחיך, לקחו אותו בשבי. משה רבנו פחד מזה, אולי הזכות הזאת תעמוד לעוג ולא יוכלו לנצח אותו. אבל אמר לו הקב"ה, אל תירא אותו. "רחמנא ליבא בעי" (סנהדרין דף ק"ז ע"ב ברש"י), הקב"ה ידע שכוונתו של עוג לא היתה לטובה. מטרתו היתה שאברהם אבינו ישמע וירצה להציל את לוט, וכך יצא וילחם איתם, ומה יקרה, וכי אברהם אבינו יוכל לעמוד מול כל ארבעת המלכים האלה? ודאי שימות, וכוונתו של עוג היתה כדי שיוכל לקחת את שרה לאשה. הקב"ה ידע שאין לו כאן שום זכות בכך שהודיע לאברהם. אבל מ"מ למדנו מכאן שאם באמת כוונתו היתה לטובה, ואם זכות המצוה הקטנה הזו היתה עומדת לו לעוג, הרי שהיה למשה רבנו ממה לפחד ממנו. מכאן נבין מה זה זכות של מצוה, כמה גדול כחה של מצוה אחת.

"ותלמוד תורה כנגד כולם" (פאה א', א'), מי שלומד תורה בעמל, מתוך קדושה, מתוך יראת השם, מתוך לעשות רצון השם, לא לומדים כדי להיות "פרופסור לתלמוד", לומדים בשביל לקיים מצות ה'. כמה גדול ועצום השכר של המצוה. השכר של המצוה, לא רק שיעמוד לכם ולכל עם ישראל, אלא העולם כולו עומד, עם ישראל חי בארץ ישראל, למרות שכל העולם כולו נגדנו - בזכות לימוד תורה שלכם ושל כיוצא בכם, שלומדים תורה לעשות רצון ה'.

תזהרו שלא לעשות ח"ו דבר נגד רצון ה'. ואם ראיתם בבית משהו שלא מתנהל כהלכה, לדבר יפה, בדרך ארץ: אבא למדנו שזה לא טוב. תשתדל לשכנע, להכניס ולהחזיר לבית את הקדושה. לקרב לבבות עם ישראל לאבינו שבשמים, חבר מכאן חבר משם. וגם להיזהר מכל נדנדו עבירה. להיזהר מדבר שיכול להראות ככתם לבן תורה.

בני תורה צריכים להיות 'לעילא מכל ברכתא'. דיבור בנעימות ובדרך ארץ, עושים חסד. כי כל מי שעושה כן - עושה לעצמו בעולם הזה ובעולם הבא. יהי רצון שנוצה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

5. בכל חודש מתקיים בישיבה גדולה מבחן חודשי על 20 דף בבקיאות, ובחודש רביעי חזרה על 60 דף. בחודש אב החומר מתחלק - על חציו נבחנו בט"ו באב, ועל חציו בר"ח אלול. המערכת.

הוגה באותיותיו

עיונים בנוסחאות התפילה

הרב מרדכי מאזוז

התפלה והדקדוק - קשר הדוק

מאמר ב'

מאמר מפתח בס"ד ליסודי ההגהות ושינויי הנוסחאות בתפלה, בתיבות ובניקוד, ע"פ משנת מו"ר מרן הנאמ"ן שליט"א. ובו יובאו ויתלבנו דברות קודש הסכמת רבותינו הגאונים, ראשונים ואחרונים, שהתפלה ביסודה כולה ע"פ לשון המקרא ודקדוק לשון הקודש

נספח פרק א'

בירור דעת הרמב"ם בניקוד כ"ף הכינוי בתפלה (מטוּבָּךְ ולא מטוּבְּךָ וכדומה), ועדויות מכתב יד "ספר המוגה"

תקציר פרק א'

הן הובא בפרק הקודם (גליון "כתר מלוכה" מס' 13) דברי הרמב"ם הידועים בהלכות תפלה (פ"א ה"ד) אשר בא בנותן טעם מדוע תקנו אנשי כנה"ג נוסח קבוע לתפלה, והוא משום שבעקבות גלות בבל והערבוב בין האומות, נתבלבלה שפת הגולים "ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו להגיד שבח הקב"ה **בלשון הקודש** עד שיערב עמה לשונות אחרות, וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם י"ח ברכות על הסדר וכו', כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותם, ותהיה תפלת אלו העלגים **תפלה שלימה כתפלת בעל הלשון הצחה**". ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפי כל ישראל, כדי שיהיה כל ענין ברכה ערוך בפי העילג". עכ"ל. וביארנו שם (באות ד') ששורש דבריו בתרגום ארמי קדמון לתפלת י"ח

שביאר כן את הפסוק בנחמיה (י"ג כ"ד) שהובא ברמב"ם שם: "ובניהם חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים לדבר יהודית, וכלשון עם ועם", שהקפידא היא מחמת חסרון נסוח התפלה כהלכה בלשון הקודש. ע"ש. וכן מבואר בתרגום הנ"ל שע"ז תיקנו אנשי כנה"ג לומר בתפלה "השיבנו אבינו לתורתך", שע"י ידיעת התורה נדע לשון הקודש כהלכה ואזי תערב ארשת שפתינו לפניו יתברך. ונתבאר שם (באות ג' ואות ו') שכל דברי הרמב"ם צדיק עת'ק בספר אבודרהם, ושכע"ז מבואר בדברי רבנו אברהם אבן עזרא (בקהלת ה' פסוק א') שהתפלה כולה דברי "צחות" בלשון הקודש ושאינ לערב בה לשון תלמוד, ושום שיבושי לשון שלא ע"פ הדקדוק. וגם הוא למד כן מהפסוק הנ"ל בנחמיה. כיעו"ש. ובאות ב' הבאנו דברי המדקדק הקדמון (תלמיד רס"ג) דונש בן לברט שכתב שהלשון "הצחה" בנויה על משקל אַמְּךָ בְּךָ, ולא אַמְּךָ בְּךָ ע"ש. וביארנו עוד (באות ז') שכן הסכימו כל האחרונים לטעמו של הרמב"ם וביארו עפ"ז כמה ענינים, ושהגאון חת"ס (ח"ו סימן פ"ד) הוסיף בזה טעם לשבח, שכיון שזו לשונו של מלך מלכי המלכים שבה הוא

כהלכתה, ופעמים בשינוי נקודה אחת משתנה משמעות כל התיבה כולה מקצה אל קצה, וכידוע. ואכמ"ל.

היוצא מדברי הרמב"ם גבי ניקוד כ"ף הכינוי

ומאחר עלות כל זה, ביארנו בסוף הפרק הקודם שממילא ברור כשמש בצהרים, בנוגע לניקוד כ"ף הכינוי לנוכח בתפלה, שנהגו בסידורי הספרדים והתימנים לנקד חלקם כדרך הניקוד הארמי וכגון: "ושבע את העולם כולו מטובך", "עשה למען שְׁמֶךָ", "יְמִינְךָ וכו'", וכן "שבענו מטובך, שים חלקנו בתורתך, שמח נפשנו בישועתך", - שבכל התנ"ך כולו, אין ולו פעם אחת "טובך", "תורתך", או "שְׁמֶךָ" וכל הדומים להם מה"שמות" **בלא יוצא מן הכלל**³. רק טובך ותורתך ושְׁמֶךָ (או שְׁמֶךָ בהמשך). והניקוד הנ"ל הנפוץ, הוא ניקוד ארמי כמו שהבאנו שם (בד"ה ועלה בידנו) דוגמאות רבות. וכפי שכתב כן רבנו מהרש"ל בסידורו, והובא בסידור רבי שבתי סופר מפרמישלא גבי ניקוד תיבת נביאך שבקדושה, ובהקדמותיו לסידור, ע"ש במהדורא החדשה. וא"כ ברור שהיא לשון עילגים גמורה, להרכיב ניקוד ארמי על מלות עבריות טהורות, והרמב"ם והראב"ע ורד"א, מתנגדים בודאי לניקוד זה, ומוכח מדבריהם שבדאי לא עלתה על לב אנשי כנה"ג לנקד כך, שהרי את זה ממש באו למנוע, את אותו ערבוב לשון בבל עם לשון הקודש, וכמבואר.

עדות על מנהג הרמב"ם, מכת"י החיבור שהוגה על ידו

ואעידה לי עדים נאמנים שכן דעת ומנהג הרמב"ם, כי הנה תהילות לאל שמסר עולמו לשומרים, ידוע ומפורסם שיש בידנו כת"י קדמון

3. וגם ה"פעלים" שבתנ"ך כך הם, מלבד כמה בודדים היוצאים מן הכלל. אך אין אף אחת מהמילים [בכ"ף הכינוי] שבאו בתפלה, שנוקדה בתנ"ך כמו שניקודה בסידורים. וכמו שהעיר בזה לחם הביכורים.

מדבר, כפי שרואים בכל התורה, א"כ הדבר ברור שאין לדבר לפני המלך כי אם בשפתו המיוחדת לו, שזהו כבודו, ואף שידוע ודאי שפות אחרות. ע"ש'.

הרמב"ם דורש תפלה מדוקדקת ולא עילגת

ומכל זה עין רואה ואוזן שומעת שלדעת הרמב"ם ודעימיה מצאה הקפידא מקום לנוח באם המצא ימצא מקומות שבהם נראה שהתפלה הקבועה אינה בלשון הקודש². וכל שכן שתמוה לראות תיבות שהם בלשון הקודש, אך ניקודם שלא ע"פ הכללים, או בהשפעת שפות אחרות כולל ארמית, שזהו ודאי דבר שלא ייתכן ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל, שהרי הקפיד שתהא התפלה שלימה כתפלת בעל הלשון "הצחה", ולא כתפלת "העלגים". ועילג היינו שמדבר אמנם בעברית, אך משבש האותיות כגון שקורא לאלפין ועיינין אלפין, או לשיבולת סיבולת, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תפלה (פ"ח הלכה י"ב, ופרק ט"ו הלכה א'). ע"ש. וכע"ז כתב בהלכות שבועות (פ"ב ה"ה) שיש "עילגים" שקוראים לשבועה שבותה או שקוקה, או במקום "מומתא" (שבועה בארמית) אומרים מוהא. ע"ש. ובהלכות נדרים (פ"א הט"ז) כתב, שיש מקומות שאנשיהם "עילגים" ומפסידין את הלשון כגון האומר הרי הן עלי קונם קונח קונז. ע"ש. ובהלכות נזירות (פ"א ה"ח) כתב: מקומות "העלגים" שמשנים את הדיבור, ואמר שם הריני נזיק נזיח פזיח (במקום "נזיר") הרי זה נזיר. ע"כ. ומכל זה ברור שכל שיבוש שהוא בקריאת התפלה, ע"י שינוי האותיות, או שינוי הניקוד מהדרך הנכונה ע"פ כללי לה"ק, הוא ודאי דרך העילגים, שהרי משמעות רבה ועצומה יש לניקוד לקריאת המלה

1. וזה מלבד דברי עשרות רבותינו הראשונים במקומות רבים שגילו דעתם שהתפלה ע"פ דקדוק לשון הקודש, והעירו על נוסחאות לא מדויקות, כפי שיתבאר במאמר זה להלן בפרק ב' - ג' א"ה.

2. ואין כוונתנו על "לשון חכמים", שחכמים ראוה ג"כ כלשון הקודש לענין זה, (וכמבואר כעין זה בפירוש המשנה להרמב"ם בריש תרומות), וא"ה נאריך ונבאר הדבר במאמר נפרד.

ביותר לחיבור הרמב"ם, שנכתב בחיי הרמב"ם, והרמב"ם אישר לחכם אחד ר' אלעזר ברבי פרחיה זצ"ל להשוות ולהגיה את כל אותו כתב יד לחיבור המקורי שנכתב בעצם כתב יד קדשו של הרמב"ם. ואחר שעשה כן, גם הרמב"ם עצמו הוסיף בו הגהות ושינויים במשך השנים. ובשער חיבור זה כתב הרמב"ם צוואה בכתב יד קדשו, שבה הוא משבח ומפאר את החכם הנ"ל שהיה תלמיד מבין הרבה, ועוסק בתורה לשמה ביום ובלילה, והיה ותיק ביותר, ומדקדק במעשיו ובחכמתו, ומת בעוון הדור בקוצר שנים, ומזהיר הרמב"ם שציוה החכם הנ"ל שיהיה זה החיבור כולו מונח תחת בית דין לעולם, לא ימכר ולא יגאל, אלא יהיה מוכן ועומד לכל התלמידים כדי שיגיהו ספריהם ע"פ ספרו! ומסיים הרמב"ם: ומצוה לקיים דברי המת. צא ולמד גודל מעלת כתב יד זה, ולא הסתפק בזה הרמב"ם, אלא גם הוסיף וחתם בכת"ק (בסוף הלכות מילה) בזה"ל: "מוגה מספרי אני משה ברבי מימון זצ"ל".

הראשונים סמכו על כתב יד זה

ועיין במהדורת רמב"ם פרנקל (בפתח ילקוט שינויי הנוסחאות לספר אהבה עמוד א'), שהרחיבו העורכים במעלת כת"י זה, והביאו שם עדויות מגדולי רבותינו הראשונים, הרמ"ה, רבנו ארחות חיים, הרב מגדל עזו, הרדב"ז, מהר"י קורקוס, המבי"ט והמלאכת שלמה, שכתבו בכמה מקומות שהיה לפנייהם כתב יד זה, וסמכו עליו והגיהו החיבורים על פיו. ע"ש⁵. וכן עשו גם במהדורא הנ"ל, ששמו כת"י זה עטרה לראשם לפני כל הכתבי יד, והדפיסו כל נוסח התפלה בדקדוק על פיו. ע"ש.

הגילויים בכתב יד זה

והנה עין רואה בסדר התפלה להרמב"ם בכתב

4. הנקרא כת"י אוקספורד, או "הספר המוגה".

5. ועיין בהרחבה יותר בפתח המהדורא הפקסימילית בהקדמת המהדיר רש"ז הבלין שליט"א.

יד הנ"ל, שבמלים הללו כמו "מטובך" "בישועתך" "תורתך" וכן ע"ז הדרך, הוסיף בהם יו"ד לפני הכ"ף סופית, כמו: "השיבנו אבינו לתורתך" (ביו"ד) וקרבנו מלכנו לעבודתך" (ראה צילום מס' 1), וזאת להורות שניקוד התי"ו בסגול והכ"ף סופית בקמץ "לתורתך" ולא התי"ו בקמץ והכ"ף סופית בשוא "לתורתך". ובשיטה זו לכתוב בכתב מלא השתמש המעתיק גם במלים נוספות כמו: "וטהר לבינו (ביו"ד) לעבדך באמת, (ראה צילום מס' 2), "וכן בתשובה שלימה לפניך". ועוד הרבה⁷.

ואשרי עין ראתה שאף במקומות שנדפס בסידורים עם ניקוד הארמי: "ותן חלקנו בתורתך", נוסף שם יו"ד "בתורתך". וכן במקום "שמח נפשנו בישועתך", נוסף שם יו"ד "בישועתך" (ראה צילום מספר 2). "יתענגו וישבעו מטובך", נוסף יו"ד "מטובך"! (ראה צילום מספר 3). והדבר חוזר על עצמו בתפלות שבת, ר"ח, מועדים ועוד. וכן יש מקומות שבסידורי תימן ניקדו בניקוד הארמי ואצלנו לא, (וכן יש להפך), כגון במודים: "על חיינו המסורים בידיך", ובכתב יד הנ"ל "בידיך" עם יו"ד (ראה צילום מס' 5). ובחלק מסידורי תימן (כגון תכלאל שיבת ציון למהר"י קאפח) ונספר תהלתך (ובעץ חיים - תהלתך) ובכת"י הנ"ל יש יו"ד "תהלתך" (ראה בצילום 5, ובתפלת פורים). וכן בתכאליל הנ"ל: "וכתוב לחיים (טובים) כל בני ברייתך", ובכתב יד הנ"ל: "ברייתך" (ראה צילום

6. וכידוע שבמקומות רבים בתורה נוספת היו"ד לא רק להוראת חיריק, אלא גם לצירי ולסגול, וכפי שקוראים כל יום בקריאת שמע: "ושנתם לבניך", "בין עיניך", "ובשערך", ועוד. ופשוט. [ועיין עוד ברש"י לנדרים (דף ל"ז ע"ב ד"ה מקרא סופרים) שכתב כן בהדיא. ע"ש].

7. וכן זוהרי ע"ז בספר חסידים (סימן תתפ"ב) שמי שכותב סידורים יכתוב אותם בכתב מלא, כמו וטהר "לבינו" לעובדך באמת. ע"ש.

8. בקטע ישמחו במלכותך (בתפלות שבת) במקום: "ישבעו ויתענגו מטובך", גירסתו: "יתענגו וישבעו מטובך". ומעל כל תיבות אלו סומן קוים (כנראה בכת"י) וזה סימון למוחיתם, כדרכו בכל הכת"י. ומ"מ זכינו "מטעותו" ללמוד על קריאתו. וכן ליתא בגירסתו כל ההמשך: "השביעי רצית וכו' אותו קראת". וכ"ה נוסח תימן ללא כל האמור, וכן הדפיסו בפרנקל ללא התיבות "יתענגו וישבעו מטובך". רק תמוה שבשינויי נוסחאות שלהם לא העירו כלום על גירסת המעתיק.

9. כן הוא בתכלאל עץ חיים, ורוב סידורי תימן הבלדי. וכמדומה לי שכן הוא גם בסידורים ספרדים ישנים כמו סידור וויניציא רפ"ד ועוד. וכתעתיא אינו לפני.

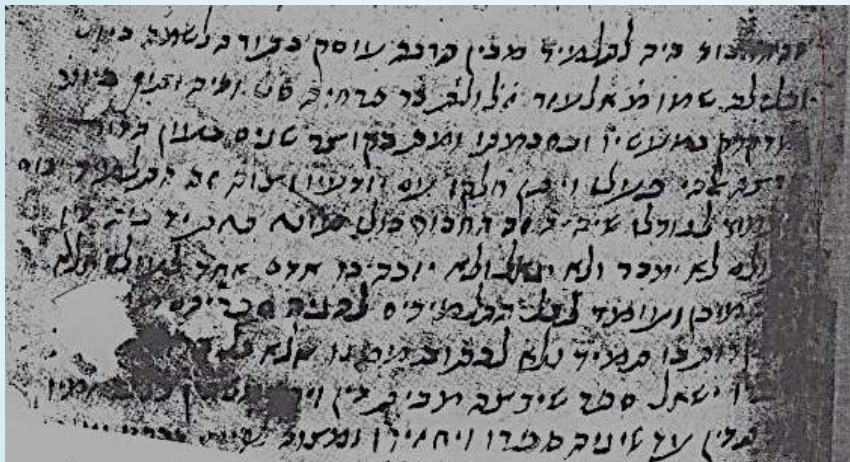
בכת"י המקורי מחקם המגיה. ועכ"פ הלא הרמב"ם עצמו עבר והגיה כת"י זה, ופעמים רבות הוסיף או גרע מלים או אותיות כיעו"ש, ושיבחו ופיארו, וציוה שיגיהו הספרים על פיו, ואם הוא עצמו לא קרא כן, וכ"ש אם לא הסכים לזה, איך השאיר דבר זה בכת"י ונתן "מכשול" ח"ו לפני הלומדים? אתמהה! והדבר פשוט כביעתא בכותחא שהרמב"ם נהג והנהיג לקרוא הכל ע"פ הדקדוק הישר, וכפי שהורה לנו כן למעשה גם בחיבור שתפלת העלגים צריכה להיות שלימה כתפלת בעל הלשון הצחה, בלא ערבוב ארמי. ודלא כאותם החושבים שהניקוד המצוי בסידורים, הוא מנהג קדמון מימות עולם ואין לפקפק בו, והנה דברי הרמב"ם וכתב יד קדשו טופחים על פניהם, ושפת אמת תכון לעד. וזה מלבד ראיות רבות ועצומות נוספות מכל הראשונים שכבר ביארנו ונבאר אי"ה. וכפי שקיבלנו ממו"ר מרן נר"ו).

והרי לפניך צילום כתב יד קודש "ספר המוגה"
הנ"ל פקח עיניך וראה:

מס' 6). וכן הוא בעקביות ברוב מלים אלה, מלבד במקומות שהאות לפני כ"ף הכינוי צריכה להנקד בשוא ולא בסגול (מאחר שזה באמצע משפט) שבהם אין יו"ד, נראה שנהרר למנוע טעות שלא יקראום בסגול. ועין בעין נראה למתבונן בכמה מקומות בכתב יד שיש ריווח בין התי"ו לכ"ף סופית, ונראה שהיתה יו"ד ונמחקה, ובמקומות אלה נראה שדעת המגיה (או הרמב"ם עצמו) שצריך לקרוא בשוא, כגון: ישמחו "במלכותך", ניכר ריוח אחר התי"ו (ראה בצילום מס' 3), כי דינה בשוא, ואין מקום ליו"ד. וכן במקומות שהם ודאי סוף משפט, בדר"כ אין בהם יו"ד (או שמחקה אח"כ), שהרי ודאי א"א להחליפם בשוא. ומזה יש ללמוד שכל שאר היודי"ן שנשארו, הם בדקדוק והשגחה, וכך דעת ורצון הרמב"ם שיאמרו. וכן נדפס במהדורת פרנקל בכל המקומות. הנזכרים, ע"פ הכת"י, פוק חזי!

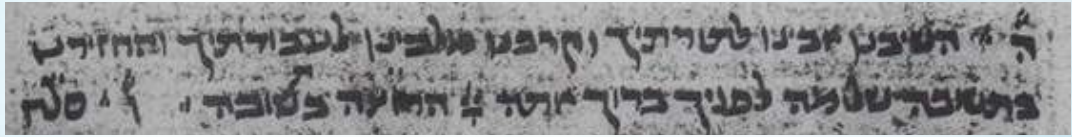
והדבר פשוט שכן נהג הרמב"ם למעשה, שאע"פ שהם לא יצאו מתחת ידי קדשו של הרמב"ם עצמו, מ"מ הרי הושווה זה לכתב ידו, וקרוב מאוד לומר שכן היה גם בכת"י הרמב"ם, ובמקום שלא היו יודי"ן

צוואת הרמב"ם

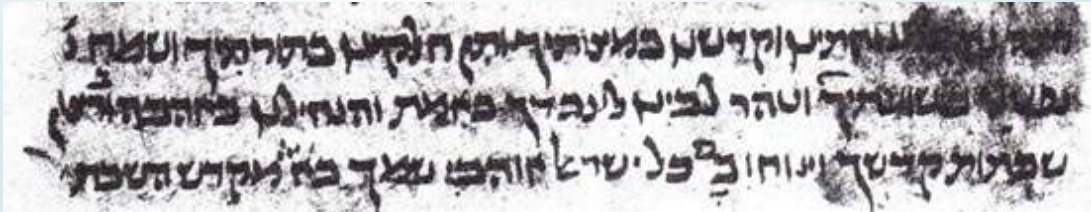

1. ברכת השיבנו:

ניתן לראות בבירור את דרכו של הסופר להוסיף יוד"ן להוראת סגול, "לתורתך", "לעבודתך".

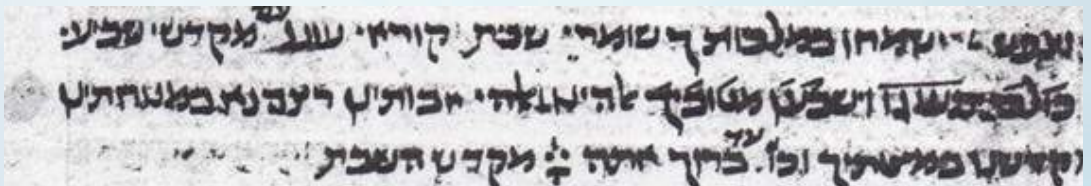

2. תפלת ערבית של שבת:

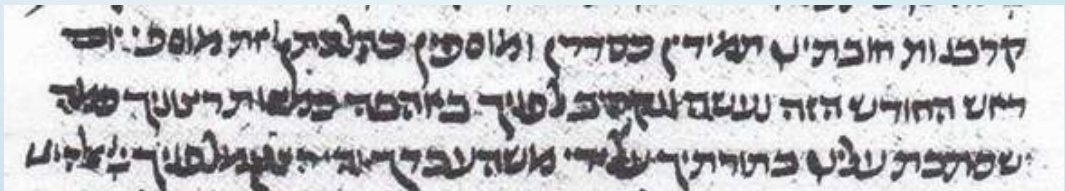
"ותן חלקנו בתורתך ושמוח נפשנו בישועתך! ולא "תורתך" "בישועתך" כסידורי הספרדים. [ניתן לראות "בישועתך" מלא, גם בתפלת כיפור, ועוד]. שים לב גם לתיבת "לבינו" שנכתבה עם יו"ד.

3. תפלת שחרית של שבת:

"ישמחו במלכותך" - שים לב ליו"ד שנמחקה מפני השו"א (עיין בפנים המאמר אות ו'). "יתענגו וישבעו מטובך" - ולא "מטובך" כסידורי הספרדים.

4. תפלת מוסף של ר"ח:

"כמצות רצונך... עלינו בתורתך". ולא "רצונך" "בתורתך"! (ניתן לראות זאת גם בתפלת מוסף של שבת, ושבת ר"ח, ומוסף של חג הפסח, ועוד).

5. ברכת מודים (בתפלת חול):

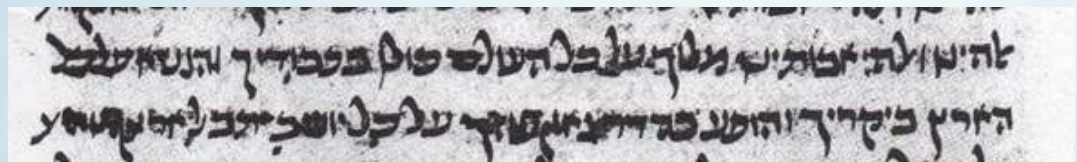
"ונספר תהלתך" (וכ"ה בבירור גם בתפלת פורים), ולא "תהלתך" כמנוקד בחלק מסידורי תימן. "על חיינו המסורין בידך", ולא "בידך" כסידורי תימן.

6. תפלות עשי"ת:

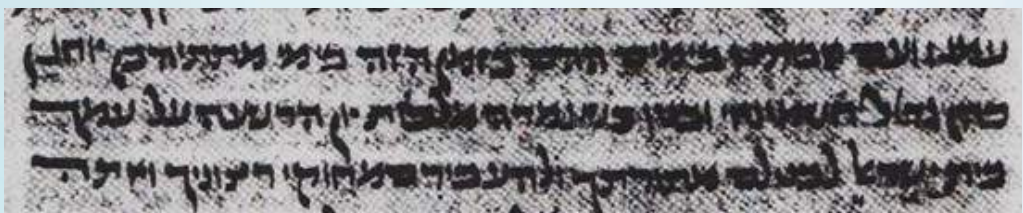
"וכתוב לחיים כל בני בריתך". ולא "בריתך" כסידורי תימן.

7. ברכה אמצעית של ר"ה:

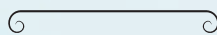

"על כל העולם כולו בכבודך... ביקריך", ולא "בכבודך" "ביקרך" כסידורי הספרדים.

8. תפלת על הנסים של חנוכה:

"ולא רצונך" כסידורי הספרדי

יהי רצון שיהיו דברי תורה אלו, ובירור האמת, וזכות הרמב"ם ז"ל, לזכות ולהצלחת ולרפואת מור ועט"ר מרן רבי מאיר נסים בן כמסאנה שליט"א, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ונזכה שיוכל להמשיך להפיץ תורתו ברבים בכתב ובע"פ ולהגדיל תורה ולהאדירה בנחת ושמחה לאור ימים ושנות חיים, עד בוא גואל צדק במהרה ממש, ועד בכלל. אכ"ר.

נקודת אור

הרב רפאל בן מוהרי"ץ מאזוז

נקודה קטנה של אור גדול

שי(ר) בוט גנטי

לבלרים ואוחזי עט, ומשליכי ביאור הדיו חכה, ששו וגם עלזו ופרסמו (באחד מהשבועונים התורניים לסופ"ש) בתרועות ובקול שופר: "נמצאה!" נמצאה קלטת בקולו של מרן, קול לו, קול אליו (אלינו), האומר מפורשות להחמיר בשמיטה. וזה לשון הפרסום: "האמת ופסיקת מרן בשמיטה". "בימים אלו הובאה אלינו קלטת וידיאו ובה מוקלט מרן... ומבהיר להם דעתו נאמנה במלים הבאות: מצד הדין היתר המכירה קיים, אבל מי שרוצה לנהוג ללא מחלוקת, כל מי שמהדר אחר המצוות... יקח מהפירות האלו שהובאו מטורקיה, כל מי שיקנה משם, יהיה לבו סמוך ובטוח שלא נכשל ולא יכשל ולא יכשיל וכו' וכו' וכו'".

וסיים הכותב:

"הדברים ברורים ומוכיחים מעל כל ספק, כי אם התבטא מרן זיע"א, לאי מי באופן פרטי, אל לו ללמד על הכלל, ולא זו היתה הכוונה של מרן מאור ישראל לצוק"ל"

האח! זה היום שקיוונוהו מצאנו ראינו, אכן! גם מרן לא כ"כ מתיר. והנה גם נמצאו עדים מבני ביתו של מרן, שזה כשלושים שנה (והרי כידוע כשלושים שנה אפשר שיהיה חמש שמיטות), היו קונים לו את הקניות, ומעולם לא הרשה לרכוש למאכלו דבר שאינו משמיטה לחומרא.

אבל מה לעשות, וקולו של מרן, נשמע בבירור

ב"קול מרן" בזה הלשון: "היתר מכירה - היתר גמור, אמיתי... היתר מכירה - היתר אמיתי! מי שרוצה להפסיד - כסף, שיפסיד. מי שרוצה לזרוק הכסף שלו, שיקנה לא מהיתר מכירה. תגיד גם לאמא שלך, שאני אמרתי - היתר מכירה, היתר גמור! תגידו גם לחברים

שלכם - לנו יש היתר מכירה, גמרנו!"

וזכרנוי מזה שנים, ששמעתי מאבא נר"ו, ששמע ממרן, שאמר: כמה שאני מיקל לאחרים, אני מחמיר לעצמי. מלבד בשמיטה - שהמחמיר בה לא תע"ב (תבוא עליו ברכה), אלא 'יתעב' (יסבול)... וגם כשהיה מרן בשבעה על אביו (כמדומה), היו מגישים בביתו פירות למנחמים, והיה אומר: 'זה של היתר מכירה!' וגם אני שמעתי ממוה"ר הגאון רבי משה לוי ע"ה ששאל (או ששאלו) למרן, בדין ירקות של ששית שנכנסו לשביעית, אם יש בהם דין ספיחים? ועשה עצמו כלא יודע, ותמה: וכי יש כזה דבר?! והלא עושים היתר מכירה! והכל יודעים שלא חיבר חזון עובדיה על הלכות שמיטה כלל ועיקר, זולתי על "פרוזבול", להורות נתן, שלדעתו ע"ה, זהו היתר גמור בלא פקפוק.

אך כמשקל נגד לדברים המפורשים והידועים והמפורסמים, ויבוקש וימצא קלטת אחרת, ובקול גדול פרסמו על "האמת ופסיקת מרן". כי אכן "הכל כדאי" בשביל המטרה העליונה והחשובה, להשוות ולהשתוות לאחינו הליטאים (כי הרי אנשים אחים אנחנו. ואם אפשר להיות תאומים - עדיף, ואם נוכל להיות 'תאומים סיאמים' כתרין רעין דלא מתפרשין - עדיף טפי). והרי על זה תפארנו! ואם בשביל כך צריך לעוות את המציאות, מה בכך?! ובוודאי הרב ע"ה בישיבה של מעלה, ניחא קמיה דלימרו הכי משמיה...

כזאת וכזה עשה חכם אחד, מרוב תשוקתו ל"שכנז" את הרב, והכריז לפני עם רב: למדנו בפנויבז', בחברון, בסלבודקא במכונבוקא

רש"י ור"ת יחד, בביהכ"ס של מרן הגרע"י, שאין להניח שם רש"י ור"ת יחדיו אלא בזה אחר זה. ולפי עניותם מרן "בית יוסף" צריך חתימה והסכמה על כל פסק, ממרן הגר"ע יוסף... והלא מרן כתב בש"ע (א"ח סי' ל"ד ס"ב) להדיא, ואם אינו יכול לכונן המקום ולהניח שניהם יחד, יניח האחד וכו'.

ואחד אחר כתב באיזה ירחון, להעיר, על מה שפרסמו בזמן צוקה ועקא, לקבל שבת מוקדם, וחרה לו לכותב הנ"ל, ואמר שעדיף לעורר שיוציאו שבת כרבינו תם. ועוד הוסיף מה התועלת יש לקבל שבת מוקדם, והלא לר"ת הרי זה לפני פלג המנחה (כאילו שעשרים דקות שעושים כולם, אין זה קודם פלג המנחה דר"ת). וסיים, שרק גדולי הדור צריכים לומר דברים כאלו. והבל הביא גם הוא, וכי רבי יוסי שאמר "יהי חלקי ממכניסי שבת בטבריא", צריך הסכמה מגדולי דורנו?!

הללו, אחר שהמציאו תורה חדשה מאתם יצאה, שאין לכתוב וכ"ש להחמיר נגד גדולי הדור, ממילא לא יכלו לומר - אנו ממשיכים להחמיר כפי שהורגלנו בצעירותינו בישיבות - ע"כ נאלצו להשוות הדעות. ומאחר שאת האחרים א"א לשנות כלל ועיקר, (ורק מדי שמיטה בשמיטה, יכריזו שוב ושוב בעיתוניהם, שהיתר המכירה היתר מדומה וכו' וכו', אע"פ שמסתמא מעולם לא למדו את השו"ת על היתר המכירה), נאלצים הללו לעוות אדם הגדול בענקים, ולהכניס בדעתו את דעתם.

וברוך ה' שלא שם חלקנו כהם, אנחנו ב"ה הולכים בדרכי רבותינו שסבורים שהיתר המכירה היתר טוב וחזק, ואעפ"כ לא נמנעים מלהחמיר. וזה כבר כמה שמטות, בהוראת מרן ראש הישיבה נר"ו, אנו מחמירים בל"נ, שלא להזקק להיתר המכירה, אע"פ שהיוקר מאמיר. (ונהירא לפני שתי שמיטות, אמר לי אחד, שראה אבטיח שהיה נמכר אצל הרוכלים המחזירים בעיריות - שלושה בעשרה ש, נמכר בחנויות השמיטה - אחד בשלושים ש).

ובמשקוקא... אע"פ שמרן ע"ה אמר במפורש: כל ספרדי "חייב" (והדגיש תיבת חייב), להשים בניו בתלמוד תורה, בביה"ס ובישיבה ספרדים. והדברים מפורסמים. (מאיך, אחר כמה חודשים כשהיה צורך אחר, הכריז: כולנו למדנו בפורת יוסף אצל פלוני אלמוני. הכל לפי הצורך, באותו זמן, ולפי תחזית מזג האויר).

חכם אחר בא לרדותינו בתוך ביתנו, ובאיזה אירוע בישיבה, הטיף לנו מוסר: עם תורה צריך השקפה (- מעניין, למה הוא סבור שאין לנו השקפה!) וקניח דבריו באומרו, מן השמים יצאה מחלוקת בין החרדים לדת"לים, כדי שניבדל מהם. ולא זכר אותו החכם - מה שלא רצה לזכור - שלפני עשרים שנה פרצה מחלוקת גדולה שבעתיים בין הספרדים לליטאים. ולדבריו, ה"ז מן השמים, כדי שניבדל מהם, ולא נהיה כרוכים אחריהם... אלא שהללו זוכרים מה שרצונם לזכור, ושוכחים ומשכיחים מה שרצונם לשפח. ונמצא שכל עמלו של מרן שרצה להעמיד הספרדים בקרן אורה, ויהיו ברשות עצמם ולא סמוכים על שולחן אחרים (דגדול הסמוך על שולחן אחרים קטן מקרי), באו אפסי ארץ, ומורידים לטמיון כל עמלו.

עבירה גוררת עבירה

חטא זה, של עיוות ההלכה, הורתו ולידתו שלא בקדושה, ושורשו בחטא קדמון, והוא: שאין רשות לשום חכם קטון וגדול - לומר, לדבר, לפתוח פה, לכתוב, להעיר, להקשות, לתרץ, להרהר (בד"ת כמובן), על דברי גדולי הדור. ואם אתה עושה כן - אוי לו, אויה לו, אהה עליו, אויה על נפשו... תיכף יקומו כזאבי ערב, וכל דוב אורב, הנקראים - רק נקראים - 'חסידים' ו'תלמידים' ויצעקו מרה בגרון ניחר על כבוד התורה, ויכתבו מאמרים בספרים ובירחונים, וישיבו במה שאין בו כדי השבה, ולעתים בסילוף - במזיד או בשוגג - דברי המשיג, ובלבד שלא להשאר חייבים.

חסידים שוטים אלו, העירו למי שהניח תפלין

ספורים מרתקים מחייו ופעלו של מרן גאון עוזנו הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל נאמרים מפי קדשו ומיומניו האישיים | דבריו הקדושים בענין חשיבות הלימוד הנכון והדיוק בתפלה | נסיעותיו לחו"ל למען החזקת התורה | תיאורו של מרן לאהבתם הגלויה של חכמי הדור אליו | פגישותיו עם נשיאי צרפת ובריטניה, וכבוד המלכים שחלקו לו | תוך כמה זמן סיים מרן מסכת נדרים | מתוך הספר החדש והמרתק "ממרן על מרון" - מאת ידידנו רבי אביאל בוארון שליט"א.

מבנקסו של מרן

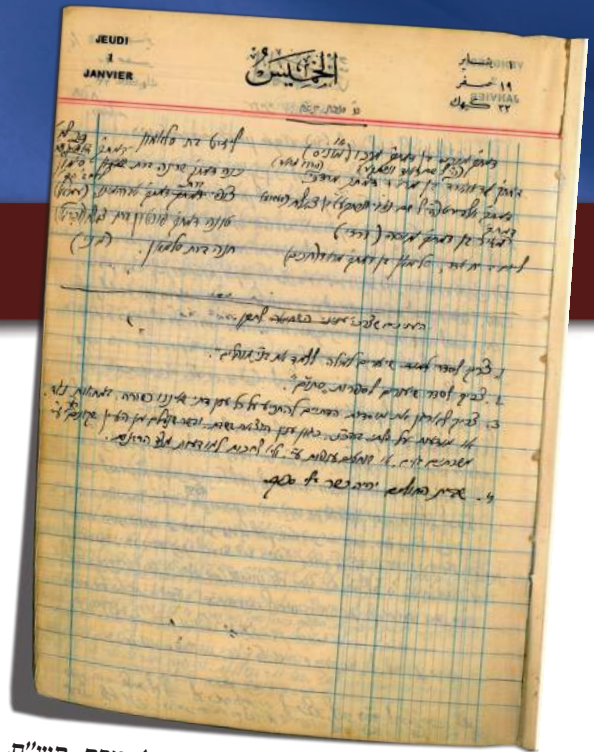
על מאמר חז"ל "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", ניתן להוסיף "פירוש" חדש - רבים הם הספרים שנתחברו על תולדותיו של מרן זצ"ל בחייו (מה שלא נשמע ולא נראה לשום חכם בכל הדורות), אולם על אחת כמה וכמה, יצאו לאור עולם אחרי סלוקו לחיי עד.

באם נדמה היה - כי זהו! כלו הספורים, הכל נתפרסם, אין מה לחדש עוד, הרי שעם כלות השבעה יצא לאור הספר הראשון, ומני אז ברז העובדות כמעייין נובע, וכמעט בכל שבוע, ניתן לראות ספר חדש על פעליו ותורתו של מרן פאר הדור, כל אחד ממשקפיו הוא וכל סופר מזוויתו שלו. וכמדומה כי ניתן למלא מדפים שלמים מספרים אלו.

דרכם של ספרים וסופרים, "השמות בדויים", "פרטים מזהים טושטשו", לכל סיפור נוסף "נופך"... ולכל עובדא מוסיפים להידור מצוה עד שליש'... וכו', כיד ה' הטובה על הסופרים. עד שלא תמיד ניתן להבחין בין הנופך לבין היהלום.

ייחודי הוא הספר שלפנינו, נערך הוא רובו ככולו מפיו הטהור של מרן ומפי כתביו. זכה להמ"ח והגאון רבי **משה יוסף** שליט"א ראש מכון "מאור ישראל", ובד"ץ "בית יוסף", פתח בפניו את שערי בית קדש הקדשים, ביתו נאוה קודש של מרן זצ"ל, ונתן בידו רשות להציץ בכתבי קודשו ממה שכתב בצעירותו, ולאורך השנים, במכתבי תורה והוראה ליחיד ולכלל, ויומניו האישיים, ולפרסמם בספר. הספר מעוטר בתמונות ומסמכים נדירים, אשר טרם נחשפו, והגיעו לידי ההמ"ח מארכיונו של הראש"ל הגאון רבי **יצחק יוסף** שליט"א ועוד. בסוף הספר מובאים מעשים נפלאים, בנושאים שונים ומגוונים, מחיי מרן זיע"א, וברובם מכלי ראשון, כפי שסיפרו בעלי המעשה עצמם.

הרב המחבר **רבי אביאל בוארון** שליט"א, נהג עמנו בטובת עין, והרשנו לפרסם קטעים ותמונות מספרו, ותודתנו נתונה לו.

"יום ליום יביע אומר"

קטעים מיומנו של מרן הראש"ל זצ"ל

סיון תשד"מ

ב"ה פר' שלח לך, לסדר ארץ זבת חלב ודבש היא אפס כי
עז העם. תשד"מ.

אוצר התורה בפרזי בראשות ר' ס. ד. ששון
והרב שיף והרב אמואל הזמינו אותנו לבוא לפרזי

ולסביבותיה ליום שני יא סיון תשד"מ, לסדרת הרצאות ודינרים לחיזוק אוצר התורה. נענית
להם בחיוב, התכוננתי לנסיעה ליום הנ"ל, והנה תקלה, הדרכונים הדיפלומטים שלי ושל רעייתי,
שהופקדו במשרד החוץ (לפי החוק שאסור להשאירם ברשות נושאי הדרכונים), לא ניתן לנו להוציאם
משם, בגלל עיצומים ושבתות מצד העובדים של משרד החוץ בעבור תביעות שכר, למרות שהלכתי
לשם וביקשתי שזה לשם שמים ולענין ציבורי לפתיחת בי"ס יהודי בצרפת, אטמו אוזנם משמוע.
וגם לאחר התערבותו של ראש הממשלה ושר החוץ מ. שמיר, סרבו למסור לנו הדרכונים, לפני זקנים
לא נהדרו. ובדלית ברירה נאלצנו לעשות דרכונים חדשים (לא דיפלומטים), ע"י מ. פנים, וכך נאבד
לנו יום שלם בעבור זה.

ולכן נסענו רק **ביום שלישי בבוקר** (במטוס טי. דבליו. אי) בשעה 7:00, והגענו לפרזי בשעה 12:00.
נחנו קצת איזה שעות, ובשעה 3:00 אחה"צ יצאנו עם האנשים הנ"ל, ועוד מלווים (ואתנו גם שלמה
זביחי שבא על חשבוננו לכאן לעזור לנו, זכרה לו ה' לטובה), והגענו לטולוז בשעה 4:30, ולאחר מנוחה
קצרה במלון, יצאנו בשעה 7:30 לאולם גדול ורחב ידים, ולאחר תפלת מנחה, בא קהל רב להתברך
לרפוא"ש והצלחה וכו', ובשעה 9:00 נכנסנו לאולם הגדול. ונאמו לכבודנו סגן ראש העיר (יהודי) בשם
ד"ר נהון, וכן סגן נשיא הקהלה ד"ר אמסלם, וכן סגן נשיא הקהלה מר בן שמחון, וחזן הקהלה ר'
קסטיאל. ואח"כ דיברתי שם בערך אוצר התורה וחינוך הבנים לתורה. ותרומות לחיזוק אוצר התורה.
סיפרתי בין השאר כי בפקדי את טולוז לפני כשבע שנים לא היה שום חינוך של בי"ס יהודי,
וב"ה שדברי עשו רושם אצל נשיא הקהילה ד"ר מוריס ז"ל ופתח גן ובי"ס יהודי והיום לומדים בו

רשימות מכת"ק של מרן מתאריך ט' טבת תש"ה,
בעניינים הצריכים לתקן במצרים

כשמונים ילדים כ"י, אולם אין הקומץ משביע, כי גם באוצר התורה שהם בגיל בי"ס תיכון יש כך כשלשים תלמיד, ואנו שואפים לכל הפחות שיהיה עוד אפס אחד, 300 תלמיד, ובקשה זו צנועה ביותר לאוכלוסיה בת 20 אלף יהודים וכו', ה' צלך על יד ימינך וכו', עשר תעשר בשביל שתתעשר, המעשה שבתוס' תענית ט. אהבת ישראל וכו' ונסתיימה המסיבה בשעה 1:00 אחר חצות לאחר תפילת ערבית. (תרגם הרב אמויאל).

למחרת ביום ד' בבוקר התפללנו חגיגית בבהכ"נ המרכזי בשירה ובזמרה. ומשם יצאנו לבקר בגן הילדים וביה"ס היהודי בשם מרכז רש"י, ומשם יצאנו לשדה התעופה, והגענו שוב לפריז ולמלון בשעה 1:30 אחה"צ, סעדנו לבנו, ונחננו קצת עד שעה 5:00. משם יצאתי לתת שיעור ע"פ הזמנת הרב **גרשון ליבמן** נ"ר ודיברתי בישיבה שהיתה מלאה פא"פ [פה אל פה], ובהם כמה סטודנטים בעלי תשובה, בראשותו של הרה"ג יצחק טולידאנו (בן דוד של רבי יצחק אבי חתני ר' מרדכי טולידאנו) ואמרתי לפול בנוכחות ר' גרשון ליבמן בענין ס"ס בעיגונא וס"ס בברכות וכללי הוראה בענייני ס"ס, וכמש"כ ביבי"א ח"ו חיו"ד סימן כד בעניני ערלה. ובס' יחוה דעת ח"ה סימן כא בענין ברכה אחרונה על תה וקפה וכיו"ב. ובדין ס"ס להחמיר בדרבנן וכו'. וחזרתי למלון בשעה 7:30, והיו כולם שמחים ונהנים, ורבי גרשון נשקני מנשיקות פיהו מרוב שמחה. והנהג היה רבי שלמה מצנור מארה"ב, אשר אביו מהנדס גדול ונצב לימינו של ר' גרשון בכל מלאכת הבניה לש"ש וכל רווחיו לשיבת הנ"ל.

בערב היתה מסיבה גדולה, דינר, בפריז במלון ואולם של מר אברהם אלון והיה קהל רב מבני תורה, ודברתי שם בשבח התורה, והתרומה, והמעשה של ר' שמואל הנגיד, וכל אשר נתן "לי" עשר אעשרנו לך. ותרגם הרב שתרוג רב ראשי במרסיי. אבל רובם הבינו בלשון הקודש. וסיימנו המסיבה בשעה 1:30 אחר חצות. ביום ה' בבוקר התפללנו בשעה 7:00 בבהכ"נ של הרב

שיער יביע אומר על התנ"ך מעוטר בכתי"ק של מרן ובו שיר בחרוזים נפלאים

רחמים נאהורי ועליתי לס"ת וברכתי הגומל, ואח"כ אמרתי ד"ת על ענין שלוח מרגלים שהיה לטובת ישראל ללימוד התורה. בשעה 10:00 יצאנו לסרסל, ודברתי עם תלמידי בית הספר דברי עידוד וחיזוק ובד"ת. ואח"כ בביה"ס של הבנות (תיכון) ג"כ דברי עידוד וחיזוק בצניעות ומוסר וכו'. וחזרנו הביתה בשעה 1:30 אחה"צ. ובלילה נערכה סעודה גדולה (דינר) בהשתתפות שגריר ישראל מר עובדיה סופר שנשא נאום בפני המסובים (כולם גבירים ידועי שם כעשרים וחמישה איש ונשיהם).

מרן זיע"א ומרן רה"י שליט"א מביטים באלבום קלטות על תפילת שחרית

ביום שישי בבוקר ט"ו סיון תשד"מ התפללנו בביה"כ ה' נאהורי, ונפגשתי עמו ונשקני בנשיקות פיהו. והתנצל על שנעדר מקבלת הפנים שערכו לכבודי, בגלל אישפוזה של רעייתו בבית החולים. ואיחלתי רפואה שלמה. ובשעה 10:00 נתתי שיעור בקהלה החרדית של הרב ח. יעקב רוטנברג. בנוכחותו. ונסב הענין בדיני ס"ס בברכות ועיגונא. ובד' הפני יהושע ספ"ק דכתובות, ובכל מש"כ בשו"ת יבי"א ח"ו חאה"ע. ושמחו מאד על כל ההדגמות והעניינים המקיפים שהבאתי לפניהם.

אחה"צ יצאנו לשבות בסרסיל ובליל שבת דרשתי בבהכ"נ המרכזי בענין חיזוק התורה. הנחמדים מזהב ומפז רב וכו' גם עבדך נזהר בהם וכו'.

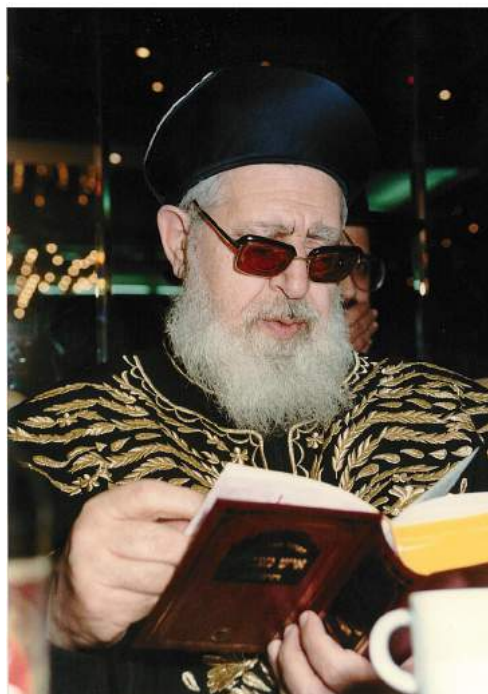
צרפת - תשנ"ז

ביום ראשון יז סיון תשנ"ז יצאנו בשעה 8:00 אני ובני משה במטוס לצרפת, הגענו לפריז בשעה 12:00 בצהרים, משם יצאנו במטוס למרסיי יחד עם חתני ר' אהרן אבוטבול. וקבלו אותנו בשדה התעופה כל האנשים הנכבדים ורבניהם, ובתוכם **מר צבי עמר** ואחיו **ינון עמר** שדאגו לכל הצורך. ותחלת כל, הכנסת ס"ת לבהכ"נ פקודת אלעזר, ואמרתי להם שם דברי תורה וקבלת עול מלכות שמים. ובערב באו כל הקהל לכבוד הס"ת, וחזרנו למלון בשעה 12:00.

למחרת בבוקר י"ח סיון התפללנו בבהכ"נ הנ"ל וקראתי בתורה, והתארחנו בביתו של ינון עמר

ואח"כ ביקרנו בבית הספר של הקהלה, 800 תלמידים, וכן ביקרתי בישיבה ואמרתי להם פלפול אודות רופאים שמטפלים בחולים גויים בשבת, ומחללים עליהם שבת. כמש"כ בשו"ת יביע אומר (ח"ח סימן לח), ובערב נערך דינר לישיבת "לוית חן" של ר' אהרן אבוטבול, ונמכר תפילין יקר בסך שמונת אלפים דולר. והתפללנו שם מנחה וערבית. וכן למחר בבוקר התפללנו יחד עם רבי אברהם מימון שהשיב רבים מעון. וכן ר' שלום הכהן שהוא אחד המורים החשובים בבית הספר, ובקיא מאוד בספרי יביע אומר ויחווה דעת וטהרת הבית, ובהם יהגה יומם ולילה, והוא הפוסק שלהם בטוטו"ד.

יום שלישי בשעה 12:00 נסענו ברכבת מהירה לליאון והגענו בשעה 5:30 לביתו של ר' ישראל אמויאל מוקיר ורחים רבן. ובערב נערך דינר לטובת ישיבת לוית חן, והוא תרם 26 אלף דולר, ואחרים מוזמנים תרמו כל אחד 26 אלף פרנק (מעט יותר מסך אלפים דולר).

מרן מחזיק בידו סידור איש מצליח

ביום רביעי כיבדני ר' יהודה ממן (הרב הראשי של חיל האויר צרפת) בסנדקאות לנכדו, מלבד קבלת פנים שנערכה לכבודו ביום שלישי בערב בביהכ"נ המרכזי עם הרה"ר של ליאון, והרב יחיא טובול דיין ומו"צ של ליאון, ודרשתי שם על פרשת שלח לך והמרגלים. וביום רביעי בבוקר התפללנו שם. ואחה"צ יצאנו בטיסה לפריז, ונתארחנו בביתו של ר' ישראל אמויאל, והזמין שם הרבה מכובדים ובכללם הרב הראשי לפריז ר' דוד משאש, והשגריר של ישראל פזנר, ודרשתי בענין הענוה של משה רבינו ע"ה והמעשה של ר' יהונתן על מ"ש גדול מה שנאמר במשה יותר ממה שנאמר באברהם אבינו וכו' (חולין פט). ובבוקר התפללתי בבית אל, ע"פ הזמנת פרופ' ברבי ואחר שחרית דרשתי ברבים, ובא הרב סיטרוק לכבדנו. ובשעה 11:00 יצאנו לשדה התעופה של פריז והגענו לירושלים בשעה 7:00 אחה"צ עם שר הרווחה אלי ישי.

לפני מלכים יתייצב

כ' כסלו תש"ס.

ביום שני בבוקר התפללנו שחרית בבית הכנסת של ר' אהרון בצוץ (אמרתי דברי תורה אחר התפילה וטעימה קלה). משם פנינו לת"ת של יוסף מכבה, ואחר כך לכולל שם אמרתי שיעור בהלכה.

משם יצאנו לארמון של ראש הממשלה, בשעה 2:30, **מר טוני בלייר**. וקיבל אותנו במאור פנים ובשמחה רבה, ואמר שהוא מרגיש מאושר בבקורנו, ושזהו כבוד גדול

בשבילו. דברנו עמו על תהליך השלום בארץ ישראל, שצריך לחזק את ידי ראש ממשלת ישראל מר אהוד ברק, שהשלום יהיה הדדי, ושהצד השני יבצע את כל התחייבויותיו למען השלום, לשמירת הביטחון בישראל. ואמר שכן הוא עושה ויעשה כן ביתר שאת. ואמר, שהוא קורא בהיסטוריה את מעשיו של משה רבנו, איך הוציא את ישראל ממצרים, ובהיותם תחילה מפולגים כל שבט מרעהו, עשאים חטיבה אחת לעם אחד והנהיגם 40 שנה במדבר, ונתן להם את התורה שהיא אור לכל העמים (ושהוא מחזק את ש"ס שמחזקת את ידי עם ישראל, ללמדם תורה ודעת על פי הערכים של משה רבינו). שוחחנו רבות על השלום וחשיבותו במזרח התיכון. ושישתדל להשפיע על נשיא סוריה לבוא לקראת ישראל למען שלום אמת! ובקשתי מראש הממשלה הבריטי להשתדל בפני שלטונות איראן ולבקש על נפשם של היהודים שנכלאו על אשמת ריגול, ואנו בטוחים שהם חפים מפשע, שישפיע על ראשי השלטון באיראן לשחררם ולהוציא לאור משפטם בצדק ויושר, והבטיח שיעשה כן ושהוא חותר למען שחרורם, בהיותו בטוח גם הוא בנקיון כפיהם ובצדקתם. אח"כ ברכתתי אותו ואת רעיתי שהיא הרה בחדשים המתקדמים שיוולד להם ילד בריא וחכם כמוהו (רעייתו בת 45 והרופאים חששו לשלום העובר). וכשיצאנו מעמו יצא עמנו ללוותינו, ואמר שכבר הוא מרגיש הקלה ושמחה

צלמים על מרן

לאור הברכה שלנו, ויצא עמנו לרחוב עד המכונית שלנו, ונופף לעברינו כשזזה המכונית לדרכנו. בפגישה זו השתתפו עמי ועם ר' אליהו ישי ובני ר' משה - מר סאמי שמעון, ויוסף מכבה, ושגריר ישראל בלונדון שתרגם את הדברים, ויצאנו משם בשמחה ובטוב לבב. חן וכבוד יתן ה', כי גבר עלינו חסדו.

ובשעה 6 בערב נערכה קבלת הפנים על ידי האשכנזים וחכמיהם, בביהכ"נ הגדול האשכנזי. ונשאתי שם דברים על מצוקת החינוך התורני בא"י, והדגמתי לפניהם איך שיש תקווה מכל תלמיד ת"ת, להחזיר את כל משפחתו בתשובה שלימה, והסיפור של התלמיד מהתלמוד תורה בחולון איך שהחזיר את כל משפחתו בתשובה שלימה.

ביום שני כ' כסלו בערב התפללנו מנחה וערבית אצל הרב המקומי הרב דורון יחיאל, וסיום מסכת ביצה (שהתחיל וסיים עם חוזרים בתשובה שמעולם לא ידעו מה זה דף גמרא), ובקשתי להתחיל במסכת תענית. ודיברתי על האמונה האמיתית שלנו בראותינו דברי רבותינו בפרקא דחסידא, והדגמתי כמה מעשיות שנעשו על ידם, וזה בבחינת ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ועוד דברי התעוררות ואמונה.

יום שלישי כ"א כסלו תש"ס.

ביום שלישי כ"א בסלו תש"ס, התפללנו שחרית עם מר מכבה בבית הכנסת שלו היכל לאה, ובת"ת שלו. ומשם פנינו לת"ת נעימה, שבחסותו של מר סאמי שמעון, ובהנהלת הרב אברהם לוי, וברכות לתלמידים ששרו שירי חנוכה בהדלקת נרות לזכר נס חנוכה. מהם פנינו בחדר ההנהלה לפגישה עם כל הרבנים הדיינים של לונדון, הרב ערנטרוי והרב לכטנשטיין והרב מרקוביץ ור' אברהם דוד ור' אהרון בצוץ ועוד.

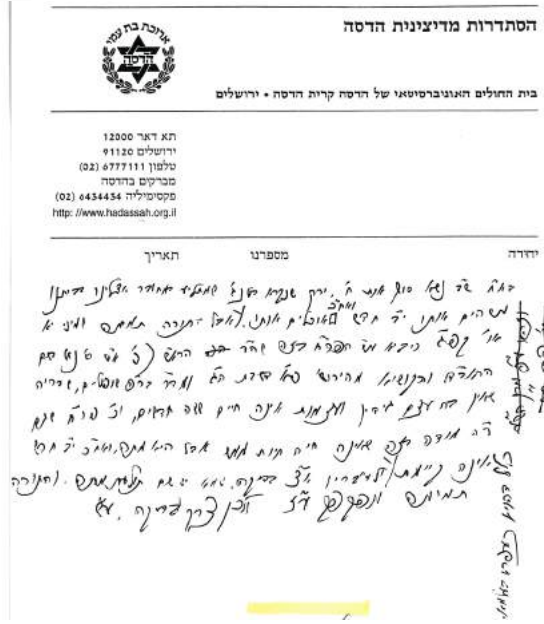
ואדברה בעדותיך נגד מלכים

משם יצאנו בשעה 2 לשדה התעופה לטוס לצרפת (פריז).

בשעה 5:30 נפגשתי עם הנשיא ז'אק שיראק **נשיא צרפת** יחד עם השגריר בן אלישר ושר העבודה והרווחה ויו"ר התנועה מר אלי ישי. הנשיא הביע מורת רוח על תהליך השלום שנעשה באיטיות רבה, ואמר: וכי ערפאת יחיה לנצח? צריך להזדרז ולהחיש את המשא ומתן הסופי בענין השלום פן יהיה מאוחר ללא תקנה. עניתי ואמרתי, חז"ל אומרים: פרי מהירות, חרטה!! אדרבא צודק ראש

ממשלת ישראל מר ברק, שעושה הכל במתינות, להבטחת שלום אמת ושיהיה בטחון כללי לעם ישראל. שלום ללא בטחון אינו שווה כלום. חזר הנשיא ואמר: בכל זאת צריך להתקדם יותר מהר למען השלום. חזרתי ואמרתי כבוד הנשיא ידע שאני נתתי פסק דין למען השלום ולמנוע שפיכות דמים בישראל, כי כל תורת ישראל נשענת ומבוססת על השלום, כדברי החכם מכל אדם שלמה המלך: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". הכהנים מברכים את עם ישראל ע"פ צו עליון של הקב"ה, והחתימה "וישם לך שלום". כל יהודי המתפלל להשי"ת חותם: "המברך את עמו בשלום... עושה שלום במרומיו...", גבריאל שר אש ולעומתו שר המים ויש שלום ביניהם. כך כשהיינו ששה מנדטים בכנסת

מתוך 120, הזהירונו סקרים ועיתונאים שהבוחרים שלנו עתידיים לבגוד בנו מפני הצהרותינו לשלום, ענינו ואמרנו: אנו למען השלום בכל מחיר והסקרים הללו נתבדו. עלינו משה לעשרה מנדטים, חזרו והזהירונו לקראת הבחירות האחרונות, ואנו על משמרתנו נצבנו ועלינו מעשרה לשבעה עשר מנדטים, זאת אומרת עם ישראל מצפה לשלום. אבל שלום צריך להיות הדדי ודאגה לבטחון לאומי לכולנו! אם לא כן, זה לא שלום! חזר הנשיא על עמדתו שעכ"פ ראוי להזדרז בתהליך השלום, חזרתי ואמרתי, עם כל זאת צריך להתאזר בסבלנות. מלחמה מצד הערבים עם שנאה תהומית קשה מאוד. לא יתכן לפתור הכל ביום אחד. צריך להתייחס בחשדנות ובמיתון רב להבטחות שלום אמת! אז השתתק הנשיא, והתחיל לשבח את ש"ס שעוזרת לראש הממשלה בתהליך השלום, אשר שינה את תדמית ישראל בעיני כל אוה"ע לטובה. ואח"כ ברכתי אותו שיאריך ימים על ממלכתו, ויזכה להבחר עוד קדנציה עוד שבע שנים. נהרו פניו וחיך חיוך משמעותי. כשבאנו לרדת שאלני אם אני יורד במדרגות או מעדיף לרדת במעלית. עניתי במעלית! אמר: אני יורד עם כבודו! וירדנו יחדיו. ועמד הנשיא, וחיכה עד שנכנסתי למכונית, וכשזזה המכונית לנסוע, נופף בידו כלפינו, ונופפתי לו ידי. השגריר אמר שלא היה דבר כזה מעולם, שהנשיא ילווה את אורחו, ואפילו הוא ראש מדינה

"באהבתה ענייני תולעים תשנ"ט 'הדסה', בשכיבה, ועל דף החולים

מדינת ישראל

לשכת הראשון לציון הרב הראשי לישראל

תוכנית אלו תשנ"ג

בית ירושלים

יום שלישי 9 אלול - אור אביב
 יום חמישי 11 אלול - נהריה - 2:30
 יום א' 12 אלול - מנצחה - להגדרה יושבים
 יום ג' 14 אלול - ארמו - (מכובד)
 יום ד' 15 אלול - מנצחה - להגדרה כע כרך ויטור
 יום ה' 16 אלול - בת ים - חולון
 יום א' 17 אלול - מנצחה, ימיה (מנצחה) שיעור
 יום ב' 18 אלול - צפת - צריח (מנצחה)
 יום ג' 19 אלול - חיפה
 יום ד' 20 אלול - באר שבע - מנצחה

'תוכנית עצרות התעוררות לחודש אלול תשנ"ג בכל
רחבי הארץ וגלילותיה

שבחר בהם ובמשנתם, ולהצילם מתמיהותיו של הפני יהושע בקונטרס אחרי כתובות.

ביום רביעי כ"ד כסלו בערב נערך דינר חשוב מאוד, מגדולי העשירים והנדיבים שבצרפת. ולשם כך שלחו ובאו גם גדולי העשירים שבלונדון, מר סאמי שמעון ומר יוסף מכבה וכל הרבנים. הראו סרט הקלטה מיוחד מאת הרה"ג ר' יוסף סיטרוק, ששיבח ופיאר את המעמד המרומם הזה שבא לכבודה של תורה ולהעניק תמיכה רחבה לת"ת של א"י, המונה כשלושים אלף תשב"ר של תנועת ש"ס אשר עוד ידם נטויה להרחיב ולהגדיל תורה ולהאדירה וכו'. ונאם גם ר' ברוך אבוחצירא ובירך את כל התורמים והיתה התרמה חשובה מאוד מאת נדיבי עמינו הע"י, ושהינו שם עד שעה 1 אחר חצות.

יום חמישי כ"ה כסלו.

ביום חמישי בבוקר התפללנו שחרית אצל הרב אוחנה ודרשתי שם בד"ת.

וראש ממשלה, וזה היה דבר ללא תקדים(!)
השי"ת נתן אותנו לחן ולחסד, כי חן וכבוד
יתן ה'.

בערב בשעה 9 חנוכת הבית בביתו של ר'
יוסף מכבה. ואמרתי שר' יוסף יש בו מידת
קונו, שהיתה כאן סמוך לביתו המקורי ברכת
מים רחבת ידיים, והוא ייבש אותה ועשה
במקומה את הבית הזה, שהיום הוא נכנס
לתוכו אחר שקבע המזוזה בביתו, וקיים
רוקע הארץ על המים. ודברנו ד"ת וקראנו
סדר משניות של חנוכת הבית, וקדיש ושירי
זמרה של החזן ציון יחזקאל שטס מארה"ב
לכאן להנעים את מסיבותינו, יבורך מפי
עליון.

בשעה 4 אחר הצהריים מנחה וביקור
בכולל של ר' נועם לוגאסי, בנוכחות דיני
פאריז והרבנים, ופלפול בהלכה בעניין היתר
עגונות ע"פ ס"ס, שאמר עליהם הכו"פ ברוך

ודיברתי שם עם ראש העיר (לא יהודי), על העומס שעל כתפי הורי התלמידים, לשלם את דמי הלימודים וההסעות של בניהם בבית הספר והצפיפות הרבה שם, שבא"י כל דמי ההסעות משולמים על ידי העירייה המקומית שבכל אתר ואתר. ומיד ענה ראש העיר שבהקדם האפשרי יזמן את מועצת העירייה, ושיעביר בהחלטה להעביר את הת"ת למבנה רחב ידיים כראוי להם, וגם ישלמו מכאן ולהבא את כל דמי ההסעות של התלמידים מכל הסביבה של הת"ת.

"תן בנך בישיבה של ספרדים"

... "אני מעודד אתכם שתמשיכו בשיטה הזו לנצל כל רגע וכל שעה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בעזרת ה' תהיו גדולי הדור תלמידי חכמים חשובים מורי הוראות בישראל. צריך שבישיבות שלנו, בכוללים שלנו שלומדים רק תורה, שידעו איפה מוצאיהם ומובאיהם, איך מגיעים לפסק הלכה, וגם כן "מזקנים אתבונן" להעמיק בכל דבר לאשורו. הדרך שלנו דרך אמת, "חיי עולם נטע בתוכנו" כמו הנטיעה הזו שפורחת משגשגת ועולה, "והיא כפורחת עלתה ניצה הבשילו אשכולותיה ענבים", כך התורה שלנו. לכן צריך לעזור הרבה לישיבות שלנו, לחזק את הישיבות שלנו. כל אחד ואחד ידריך את חברו, יתן לו עצה, תתן את בנך בישיבה של ספרדים יצא ממנו חכם גדול, יצא ממנו מורה הוראות בישראל, יצא ממנו דיין בישראל.

כשהיינו בבית הדין העליון לערעורים, היינו מקבלים כמה פסקי דין של דיינים במחילה מכבודם, אלה שהם ספרדים למדו בישיבות ספרדיות פסקי הדין שלהם הולכים למישרים, "הולך דודי למישרים", אבל אלה שלמדו בישיבות אשכנזיות, כותבים רק פלפולים, אבל המשפט שלהם לא יוצא נכון, כיון שהם לא הרגילו את עצמם בפוסקים הישרים. כשהיו באים לידינו התיקים, מראש הייתי יודע אם זה פסק דין שכתב אותו רב פלוני מבית דין פלוני, אפשר לבטל אותו מעכשיו, עוד לפני שהייתי קורא אותו אני יודע. אבל כשזה בא מבית דין שהם רבנים ספרדים, ולמדו בישיבות של ספרדים, קשה לנענע אותם, הכל ביושר, נשאר לכתוב רק שורה אחת, "אין יסוד לערעור ודוחים אותו". לא שאנו נושאים פנים לזה ולזה, אין משוא פנים בתורה, התורה אין עליה מונופול, התורה של כל ישראל, אבל צריך לדעת את הדרך שהנחו אותנו רבותינו, דרך טובה דרך ישרה, לא נסטה מהאמת ימין ושמאל, זו דרכה של התורה."

מכשיל את הרבים, חוטא ומחטיא

”עברתי פעם במקום אחד כדי למצוא עניים, כי לשכונת רחביה לא באים אביונים, ובעוברי ליד בית כנסת שמעתי חזן הקורא את המגילה, וכל קריאתו היתה רצופה בטעויות, אין פסוק שלא טעה בו, וזה מכשיל את הרבים, חוטא ומחטיא, הוא לא יצא ידי חובה, ואינו מוציא את הרבים”.

בהזדמנות אחרת אמר מרן שיש לכל אחד להקפיד על תפילתו שתהיה בדקדוק כהוגן וכשורה. ויש ללמוד כיצד לבטא את המלים. וכך אמר: ”ברוך ה’, היום יש קסטות שהוציאה ישיבת כסא רחמים בבני ברק. ושם ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז, ממש גאון, צדיק, ירא שמים, ובקי טוב בביטוי ובדקדוק. יש שם שש קסטות מתחילת תפילת שחרית עד סופה, איך לומר את הנוסח ואיך לבטא את המלים. ויש קסטה מיוחדת בשביל ביטוי האותיות איך מבטאים אותם. לכן כדאי שכל אחד ירכוש את זה, היום אין כמעט אדם שאין לו טייפ בבית. יכולים לשמוע פעמיים, שלוש, ארבע, ויקלוט הכל. לא צריך ללכת אצל מורה פרטי במיוחד, אפשר בפרוטות לקנות הקסטות האלה.

אתרוגיו של מרן

סיפר הרב יהודע בוטא שליט”א, אשר זכה בשנים האחרונות לשמש בקדש כחזן בבית מדרשו של מרן רבינו הגדול זיע”א, ועשר שנים לאחר נישואיו עדיין לא זכה להיפקד בזרע בר קיימא. והנה לפני כשלוש עשרה שנה, בשבת פרשת בראשית, הלך יחד עם רעייתו אצל מרן זיע”א, וביקשו ממנו בדמעות שיברך אותם שיזכו בילדים. מרן שמע את בקשתם, ובלבו הרחום היה בוכה עמהם. ולאחר מכן בירך אותם בכל לבו שיזכו לבשר אותו בקרוב בשורות טובות. והנה לפני שעמדו לצאת מהבית, פנה מרן זיע”א אל כלתו שתחי’, וביקש ממנה להביא לו פרוסה מהאתרוג שבירך עליו בחג הסכות, לקח מרן זיע”א את הפרוסה ומסר להם, והוסיף ברוב ענוותנותו ואמר: ”תאכלו מהאתרוג של מצוה, אומרים שזה מועיל”. כמוכן, שבני הזוג שמחו על כך כמוצאי שלל רב, וביוצאם מביתו הרגישו שמחה גדולה שאינה ניתנת לתיאור, וכאשר הגיעו הביתה לקחו כל אחד חתיכה מהאתרוג ואכלו. והנה לאחר חודש ימים כבר התבשרו שאכן האשה נפקדה, ובאותה שנה בחודש אב כבר נולד להם בנם הבכור בשעה טובה. וכאשר נודעה להם הבשורה המשמחת, נכנס שוב רבי יהודע שליט”א אל

מרן זיע"א, ובישרו על כך. מרן שמע, ושמח שמחה גדולה, ובירך אותם שהכל יעבור בשלום, אך ביקש ממנו ברוב ענוותנות: "אני מבקש ממך, בדבר האתרוג, אל תספר לאף אחד, זה הכל הקדוש ברוך הוא שאוהב אותך, וזכית שהושיע אותך". שלש עשרה שנה נצר רבי יהודע את סיפורו, ורק עכשיו סיפר לנו מעשה זה.

וראה עוד בחזון עובדיה סוכות (עמ' תנ) שכתב מרן וז"ל: "ואנא עובדא ידענא שהאתרוג שבירכתי עליו בימי החג ויצאתי בו ידי חובת המצווה, חילקוהו בני ביתי לנשים חשוכי בנים אחר שמונה שנים ושתים עשרה מנישואיהם, ונתנו לכל אחד מן האתרוג, ובאותה שנה נפקדו בבנים ובנות לחיים טובים ולשלום, וזכות המצווה ראויה היא שתגן אלף המגן". (וידוע שהיה מרן מברך בכל יום מימי חג הסוכות על כמה וכמה אתרוגים, כך שהיה מספיק לכל החפצים בסגולה זו ממרן).

תקציב מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי

אמר מרן: כל הכספים שאדם מלוה בשביל מצוות, תלמוד תורה ושבתי, ה' מחזיר לו מהכספים היחודיים שיש עבורו בשמים. מי שאינו יודע טעמי המקרא יעשה שיעורי בית, ילך אצל תלמיד חכם וילמד אצלו בתשלום, כל אחד ה' חנן אותו דעת והוא יכול ללמוד, זה לא קשה. אם רוצה לקדם את ילדיו שיהיו הראשונים בכתה שיקלטו יפה מה שהם לומדים, ושוכר להם מורה פרטי שילמד אותם כל יום שעה, שעתיים, ומשלם לו כסף, כסף זה אינו מהתקציב של האבא, אלא מה"יחודיים" של הקב"ה. אני לוקח מורים ללמד את נכדי טעמי המקרא. בחינוך העצמאי אין טעמי המקרא, אפילו בת"ת לא כולם מלמדים טעמים, אבל איני מחכה להם עד שיעשו לי טובה ילמדו טעמי המקרא, אלא אני מביא מורה חזן ומשלם לו כסף שילמד אותם טעמים. בני היה לומד בת"ת "יסודי התורה" של החינוך העצמאי בתל אביב, שם כל המורים אשכנזים אינם יודעים מה זה טעמי המקרא. לפני שיהיה בר מצוה שכרתי לו חזן שהיה שם בתל אביב, נתתי לו כסף שילמדו. עכשיו הוא קורא בתורה יותר טוב ממני... יודע את כל התורה כולה בעל פה, חוזר עליה בקריאת התורה בשבת, וקורא פעמיים שלוש הכל שגור בפיו, טעמי המקרא כנתינתן מסיני. זה עלה כסף, אבל איני מרגיש שהפסדתי כלום, הקב"ה יתברך שמו שילם הכל. זה לא מתוך התקציב של מזונו של האדם, וכן בשבת כמה שאדם יוציא עבור המזונות ה' ישלם לו. ומרגלא בפומיה דמרן זיע"א: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי! דהיינו חוץ מהוצאותיו על ת'ורה, ש'בת, ר'אשי חודשים, י'מים טובים. שזה תקציב מיוחד חוץ מהחשבון.

זהרורי אור

מרן זיע"א למד כל מסכת נדרים בליל י"ד ניסן! כדי לערוך סיום מסכת בערב פסח, לפטור מתענית בכורות (מאמר אפרים ח"ב עמ' נ). מרן סיפר לבנו הגאון רבי דוד יוסף שליט"א שהוא למד קבלה במשך עשר שנים. והרב היה בקי בתורת הסוד והקבלה ובספריו על הקבלה עץ חיים ועוד... (מתוך רבן של כל בני הגולה). סיפר מרן לבנו הגאון הרב אברהם יוסף שליט"א, שהיה נוסע בכל יום לבית הדין בקו שלוש. ובנסיעות אלו סיים מרן את הש"ס שלוש פעמים!!! (מתוך רבן של כל בני הגולה).

המחבר עם אברכים מהצפון מקבלים ברכת מרן

**ניתן להשיג את הספר אצל הרב העורך רבי אביאל בוארון, רחוב לוטוס 9 מעלות.
טלפון: 052-7682772, או 054-8481926, או 050-4174922.**

נתקבל במערכת מאמר מאת אחד מבוגרינו רבי גבריאל י. (השם המלא שמור במערכת), העוסק בחינוך תלמידי ז' ח' ובחורי ישיבות שנים רבות, ולאחר עשרות מקרים ששמע וראה ממקור ראשון החליט לכתוב לנו את המאמר דלהלן, הנובע מלבו הכאוב על עוד ועוד בחורים נושרים עקב "פשעי" הטכנולוגיה. והרי הוא לפניכם כדמותו וכצלמו:

נתפס ברשת

אין מצב להמלט מזה. אין עוד לאן לברוח. הגיע הזמן לדבר גלויות. ואם לא עכשיו אימתי???? ניסו לטייה, ניסו לגמד, ניסו להעלים, ניסו וניסו ולבסוף הכל התפוצץ לכולנו בפנים.

אם עד לפני זמן לא רב, גיל הטפש עשרה מתחיל בערך בגיל 16/17 זה כבר מזמן לא כך. מגיל 11/12 כבר מתחילים הניצנים של ה"בגרות" המדומה, לבלבל את ילדי החמד ילדי התתי"ם ובחורי הישיבות, ולהוציא אותם אט אט מלמוד התורה הקדושה, שהיא חיינו ואורך ימינו - למקום חושך וצלמוות. רק שאיננו מודעים איך זה מתחיל, וכמובן שאין אנחנו יודעים עד להיכן זה יכול להגיע, ה' ירחם.

שנת ה - 2014 דור

הטכנולוגיה המתקדמת

אני זוכר כשהיינו בחורים בישיבה, היה גמ"ח "ובלכתך בדרך" - גמ"ח עם הרבה ספרונים קטנים מהדורת כיס: ש"ס, משניות קהתי, רמב"ם, ספרי מוסר, ועוד ועוד. בכדי שמי שירצה לנצל את הזמן של שעת הנסיעה לביתו וחזור לישיבה, יוכל לקחת ספר בהשאלה ללמוד באוטובוס וכשיחזור יחזיר עימו את הספר. היום כבר לא צריך. יש את הנגן MP3 שעושה את העבודה, ממלאים אותו בשיחות של רבנים: דף היומי, מוסר וכדו' ושומעים בנסיעה. מצוין ב"ה. מה רע??? פה טמונה המלכודת! וכדאי שלא יאמינו לי, אלא יבדקו אותי אצל לפחות 5 בחורים. זה מתחיל בשיעורי תורה ומוסר, וממשיך לשירים טובים ומתוקנים, ומשם ממשיך הלאה לנגן יותר משוכלל MP4 ששם יש מסך לראות את רשימת הדרשות או השירים הטובים כמובן. וחבר מביא חבר, ואחד מעביר לשני - כרטיס קטן, ששם יש כמה שיחות של רבנים, וגם... קצת סרטונים מעניינים ומצחיקים!! והוא נחשף אליהם פעם אחת... וזה מספיק!!!

נתפסת ברשת!!!

וכל מה שנכתב עכשיו זה אפס קצהו... מכיר אני תלמיד כשרוני באופן יוצא מן הכלל, אשר עוד בהיותו בישיבה קטנה סיים את הש"ס! וע"י המכשירים הקטנטנים האלו (וכמובן עם כל הכוונות הטובות) נפל ללוע הארי ונתפס ב"רשת"... מן הראוי היה שאביא כאן את דבריו המצמררים שאמר לי באופן אישי, אך כמדומה לי הארכתי מידי. אשים קנצי למלין, ההגה בידיים שלנו! כולנו יחד. חוזרים לעם הספר עם הספר **בלבד**, ובלי דרכי קיצור.

ומעל במה זו קורא אני אליך. בחור / אברך יקר! שמעת על סיפור דומה לזה? שלח גם אתה אל המערכת עם פרטים לחזור אליך בחזרה, כדי שנוכל לאמת את הדברים ע"מ לפרסמם כאן בפעם הבאה. כמובן בלי פרטים מזהים. נודה לכל מי שישתף אותנו וישתתף איתנו במלחמה לה' בעמלק הרע הוא היצר הרע.

הערת המערכת. אכן ניתן לשלוח למדור זה סיפור אודות נושא כאוב זה בכתב ברור (או מוקלד) עם מספר טלפון/פלאפון, ואנו נחזור אליו בהקדם.

האכילת תפנית

לעבוד שעות נוספות

שאלה:

בתלמוד מסכת ביצה (ב"ב ט"ז ע"א) אמרו חז"ל: כל מונותיו של אדם קצובים או מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות, והוצאת ימים טובים, והוצאת בניו לתלמוד תורה. ע"ש. איך מסתבר מאחר זה, אם מה שאנו רואים בענינו שאל פי רוב, עושר האדם תלוי במה שעובד ואיך שעובד וכמה שעובד?

תשובה:

הכל תלוי באמונה ובטחון בה' יתברך שמו. אמנם צריך לעשות השתדלות

בתר מלובה

מעטה, שלפי דרך הטבע תביא לו פרנסתו. אבל יתרה מזו, אינו צריך ואינו מועיל. ואתם העובדים שעות נוספות ומשקיעים שעות רבות ומאמץ גדול לפרנסתם, טועים הם וחסרים באמונה. כי באמת אם מגיע להם להרויח כך וכך, ישיגוהו גם בעבודה פחותה וכבר אמר החכם: "החריצות שקר, והגזרה אמת". ולכן מה שרואים שלפי העבודה, מרויח. היא אחת מהטעויות היצר, לפי שרוב בני אדם אינם בוטחים בבורא באמת. ומי שמאמין בדברי רבותינו ז"ל ומאמין בחי העולמים וזורע, יקבל מה שמגיעו עד סוף הפרוטה האחרונה. והרבה דרכים למקום ברוך הוא.

הרה"ש רבי בנימין אליהו מאצטאק שליט"א

עמידה בזמן אמירת "אבינו מלכנו"

שאלה:

בעשיית כזמן שהש"ס אומר אבינו מלכנו, האם הקהל חייב לעמוד או לא?
כמו כן מה הציבור אמור לענות אחרי כל "אבינו מלכנו", האם יש הבדל בין
אחד למנהיג?

תשובה:

המנהיג לעמוד, כיון שזה בין חזרה לוידוי. ומי שקשה לו לעמוד גם בחזרה, אה"נ ישב. ורגילים לענות אמן, על הכל. ואמן מתפרשת יהי רצון, וגם אמת. וכל מקום לפי עניינו.

הצאנר רבי מנחם מענדל שליט"א

העמדת הסכך על גבי דבר המקבל טומאה

שאלה:

אם האם מותר לשים את הסכך, על גבי קרשים, שתקועים בהם מסמכים

בתר מלובה

והסבך נואע באסמח'ים? (ה) האס אותר שהסבך יאע בהנצ'לי הסוכה?

תשובה:

דעת הרבה פוסקים, שמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אבל יש מחמירים. ולכן לכתחילה נכון להזהר בזה, בפרט בקיום מצוה דאורייתא ובמקום ברכה. ומכל מקום אם עיקר הסמיכה של הסכך, שלא על גבי דבר המקבל טומאה, אלא על קרשים שאינם מקבלים טומאה, אף שהסכך נוגע במסמרים או בברזלים, מותר לדעת רוב הפוסקים. שאין איסור בנגיעה, רק שעיקר העמידה והסמיכה יהיה בדבר שאינו מקבל טומאה.

הרה"י רבי בנימין אליהו מאבאכא שליט"א

מדוע לא היקלו בשמח"ת לנגן בכלי שיר ע"י גוי כמו לגבי חתן?

שאלה:

בשלמן ערוך (סימן של"ח סעי' ב') פסק חתן להתייך לומר לוי לנאן בשמחת חתן. ומבואר במשנה בחורה (סעי' קטן י') וכן פסק ב"ק יוס"ל (שבת ה' ע"ב) ע"פ ש"ך בשמחת חתן ש"י, אך בשמחת תורה - אסור. אך מאיזכך במשנה בחורה (סימן של"ח סעי' קטן ח') וכן ב"ק יוס"ל (שם ע"ב) לא התייך לרקד ולטפח בשמחת חתן, אלא רק בשמחת תורה. ולכאורה יש סתירה: מה חמור חתן?

תשובה:

יש חילוק בין טעמי ההיתר, ההיתר בסימן של"ח בנוי על היסוד שאין שמחת חתן וכלה אלא בכלי שיר (כמבואר במשנה ברורה שם סק"ח), וזה לא שייך בשאר שמחה ואף לא בשמחת תורה. אבל ההיתר בסימן של"ט לרקוד ולטפח, הוא לכבוד התורה בלבד, וזה מצוה בגופו ממש כמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה שרקד בעצמו, ואילו לגבי חתן אין ענין כל כך לכבדו בגופו.

הרה"י רבי נחמן כהן שליט"א

אכילה ושתיה בשמח"ת אחר השקיעה

שאלה:

האם האיטור לאכול ולשתות ללא לחם אחרי שקיעה, עד שמבזלים בימי שבת וחג, תקל עם השמחת תורה? ונבק"מ, אם מותר אחרי מנחה, להגיש שתיה וכיבוד במזון ההקפות והשנה נאמננו מזה, ולבדעתי השמחה היתה חסרה, כי אנשים היו עייפים מההקפות בהוקר, ובלי כיבוד ושתיה שהשנו בשנים הקודמות, היתה השמחה פחות חזקה, כראוי לכבוד של תורה. האם אפשר להגיש שתיה בלבד (מיצים וכדומה), עד צאת הכוכבים, או שמותר עד השקיעה בלבד?

תשובה:

לא מצאנו היתר מיוחד לשמחת תורה יותר משאר חגים. ומכל מקום עיין בחזון עובדיה (שבת חלק ב', עמ' שצ"ה) שאם היה יושב ואוכל מזונות, ושקעה חמה, כל זמן בין השמשות רשאי לאכול ממיני מזונות. ע"ש. ולפי המבואר שם בהערה לאו דוקא אם קבע לסעודה שלישית, אלא כל מה שאוכל נחשב כסעודה אחת. ע"ש. אלא שיש מחמירים בזה וכמו שכתב שם בהערה. וכן דעת מוה"ר מהר"ם הלוי זצ"ל במנוחת אהבה חלק א' (פרק ט') להחמיר בזה. ע"ש.

הרה"י רבי אהרן מאסוס שליט"א

יציאה לחו"ל לטיול

שאלה:

אני ישראלי והתחמתי לא אמאן עם אשה אחו"ל. ומכיון שהיא רצתה שנאזר בחו"ל, הצעתי לה לפני החתונה שנעשה נסיון של שנה בארץ ואם היא תסתבר, נשאר בעצרת ה' יתביק. ויבדעתי עם יבדעתי שיש איטור לתוסב ארץ ישראל לצאת לחו"ל אם לא מסיבות יבדעות ולכן כשמבקשת ממני לנסוע לשם לבקר את הוריה, אומר אני לעצמי להתיר משום מצות כיבוד הורים. האם זה נכון? ועתה, ביקשה ממני לצאת לאיור במדינה אחרת שבחו"ל שאין הוריה שם, מה הבין.

והאם יש צרכים אחרים?

תשובה:

מן הדין אינו ראוי לצאת לטיול. אבל ללכת לבקר על קברות הצדיקים יש צד להקל, וכן היוצא לסחורה או להפיץ תורה. עיין יחווה דעת חלק ה' (סי' נ"ז).

השאון כבי מחיים משאון שליטיא

חיוב כל הכיתה על היזק ממון

שאלה:

תלמיד בכתה ח' ניצוק הכובע שלו בידי תלמידים שלא נתבסו, והתלמיד העניש את כל הכתה לשלם סך מסוים לתלמיד, שיוכל לקנות כובע חדש. יש לציין כי כל התלמידים היום בני מצוה. ושאלותי הן, האם התלמיד רשאי לחייב את כל התלמידים לשלם על נצק שלא הם ביצעו? והאם אין בה נצק חינוכי, שתלמיד שלא עבר נצק, מתבקש לשלם על עברה שלא ביצע?

תשובה:

ברש"י על החומש פרשת בשלח (ט"ז כ"ח) "בהדי הוצא לקי כרבא" - ע"י הרשעים מתגנים הכשרים. עכ"ל. אם היה המורה בעל רוח הקודש, היה אולי יודע מי הוא שהזיק, וינסה לשכנעו להודות, וישלם מחיר הכובע כאשר הוא בשעת הגזלה, שאם הוא משומש ושווה חצי מהמחיר של חדש, זה מה שצריך לשלם. אבל המורה עושה עונש הרתעה, שיכול ע"י זה שיתברר האמת. או גם אם לא ירצו להגיד, לפחות יוקיעו ביניהם את התלמידים המופרעים. ומבחינה חינוכית, אם זה לא בצורה קבועה יכול להיות שזה נכון. וכן מצאנו בענין עכן שמעל בחרם. ואמר הקב"ה ליהושע "חטא ישראל וגם עברו את בריתי..." (יהושע ז', י"א).

השאון כבי מחיים משאון שליטיא

לימוד בספרי אגדה שערכו ביאליק ורבניצקי

שאלה:

האם מותר ללמוד מ"ספר האגדה" שערכו נחמן ביאליק וי"ח רבניצקי?

תשובה:

יש לנו כלל בהלכה "כל היוצא מן הטמא טמא" (עיין בכורות דף ה', ושלחן ערוך יורה דעה סימן ע"ט סעיף ב'). איני יודע במקרה זה, אם לא הכניסו דעותיהם בפירוש האגדה. יש היום עין יעקב גם מנוקד וגם מפורש. כדאי ללמוד רק במה שהוא מוכר ובטוח.

השאלון רבי מחיים מילרמן שלישי

מה מברך המדליק בבית הכנסת, בע"ש?

שאלה:

כמה ברכות יברך המדליק את החנוכה בבית-הכנסת בערב שבת?

תשובה:

אם כבר הדליק וברך בביתו (כפי שמצוי בדרך כלל בערב שבת), וכעת בא להדליק בבית הכנסת, כתב הרב בן איש חי (שנה א' פרשת וישב אות י"א) שלא יחזור ויברך שהחיינו. ע"ש. ומרן מופת הדור הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל כתב בחזון עובדיה - חנוכה (עמוד נ"ו) שגם ברכת "שעשה נסים" אין לחזור ולברך, אלא רק ברכת "להדליק נר חנוכה". ע"ש. ואם יש אדם מהקהל שהוא אורח וכיוצא בזה, שעדיין לא יצא ידי חובת ההדלקה, אפשר לכבד אותו בהדלקה ויברך כל הברכות ("שהחיינו" רק ביום הראשון).

הרה"צ רבי שאול מור שלישי

כס

היכרות ראשונה עם הישיבה

למדתי ב'הישוב החדש' במכינה לישיבה. הר"מ שלי ב'הישוב' הרב אוסטרוב דחף אותי ללמוד בישיבות. שמעתי על 'כסא רחמים' הספרדית, ואמרתי הואיל ואני ספרדי, אולי זה יותר מתאים. הרב אוסטרוב שהיה אשכנזי למהדרין לא שלל על הסף, ואמר "לא אשפוט בלי לראות". קם ועשה מעשה. ביטל מזמנו ובא לתהות על קנקנה של הישיבה למעני. הגיע לישיבה ואמר **למורנו הרב צמח** "יש לי בחור ספרדי שרוצה ללמוד פה, והייתי רוצה לבחון את אחד הבחורים". הרב צמח קרא לפניו את אחד הבחורים (הרה"ג רבי **מיכאל דואני שליט"א**), בחן אותו על מה שלמדו באותו זמן, והתרשם מאוד מההבנה והישרות, ובעיקר מכך שלא רק מדקלמים דברי המפרשים אלא מבינים אותם. כמובן שהוא נתן לי את ברכת הדרך לעבור לישיבה. לפני שהחלטנו סופית, הלכתי עם אבי למרן **רבנו עובדיה יוסף זצ"ל**, שאמר לנו "**אם רוצים לצאת תלמידי חכמים שיודעים הלכה - רק 'כסא רחמים'**". בבין הזמנים באתי לשלשה שבועות להרגיש את הישיבה, והשאר כמו שאומרים - היסטוריה.

הגאון רבי ניר אריאל שליט"א

מתלמידיה של הישיבה בין השנים: תש"ן-תשס"א

תפקיד כיום: ראש כולל

"רב פעלים-בן איש חי" בראשון לציון

זארה מיני

זכרונות ראשונים

אזכרה מאוד חמה. היה קשר טוב בין הבחורים הצעירים למבוגרים, כאשר הבחורים הצעירים מוצאים אצל הבחורים הבוגרים אוזן קשבת ועידוד, דבר שהיה חשוב מאוד לקשיי ההתאקלמות. אם היה צורך, הבחורים המבוגרים היו אף מדברים עבור הבחור עם הר"מ שלו.

תורה שלמדתי באף

לפעמים אני מאד מתפלא על עצמי איך הצלחתי לעמוד בכל הכללים וכללי הכללים של הישיבה, כשסגירות וכללים הם בניגוד גמור לאופיי. אולם תחת ההשפעה המשכרת של הטעם שהיה בלימוד, לא הרגשתי בכלל את כל המגבלות האלו. מנסיון אומר: מי שיהנה מהלימוד, לא ירגיש ולא יבחין כמעט בכל מה שמסביב.

תמונה שלא תשכח

העמל האינסופי והבלתי נתפס של מורנו הרב משה צוק"ל בלימוד התורה. לא היה צורך לקרוא סיפורים על עמל בתורה של גדולי ישראל, פשוט זכינו לראות מול עינינו במוחש מהי מסירות נפש פשוטו כמשמעו עבור לימוד תורה ובירור ההלכה.

מאורע שלא יימחה

מסע הלווייה הכואב של מורנו הרב משה צ"ל. פרידה אחרונה שלנו התלמידים מרבנו המובהק.

זכרון מתוק מהשיבה

אי אפשר לשכוח את האוירה המיוחדת שהיתה בשבתות, האחוה ההדדית, המשפחתיות, הזמירות והדרשות.

'כסא רחמים' בשבילי:

המקום היחיד שמתרגלים יכולת פסיקה מגיל צעיר, בדרך בנויה ומסודרת. במקומות אחרים נרתעים לגשת לכך מגיל צעיר, אך הנסיון מראה שכנראה זו הברירה היחידה כדי להגיע להוראה.

היחודיות של השיבה בעיני

אין ספק שדגל השיבה והציר שעליו היא עומדת, הוא **עמל העיון**, דרכי הפירוק של משפט לכל מרכיביו, וההבנה העמוקה של כוונת כל מלה בהקשרה - בהבנה ולא בסיסמאות.

השפעת השיבה ביום-יום

בדורנו דור המחשב, שכמעט כל המידע ההלכתי פרוש כשמלה בלחיצת כפתור, חשיבות העיון שהקנו לנו בישיבה מתגלה כקריטית לפסיקה אמיתית ונכונה, בפרט בדברים המתחדשים. ללא עיון, ניתן להגיע לשגיאות מגוחכות. בתור מורה הוראה, אני יכול לומר כי עיקר עבודת הפוסק היא העיון. הכל תלוי ביכולת פירוק הענין, וההבנה מה משקלה של כל מלה.

דמויות מהשיבה שהשפיעו

הגאונים רבי בנימין אליהו מאדאר שליט"א ורבי חננאל כהן שליט"א. כאשר נכנסתי

לישיבה הם למדו ב'קיבוץ', והם סללו את דרכי בתמיכה ובעידוד. הקשר היה מאד אכפתי ועמוק. בפרט השפיעה עלינו לטובה הדוגמא האישית שהם הקנו לנו. יכולנו לראות מקרוב איך נראים ומה עושים בחורים שעבדו על עצמם. הם גם היו לומדים אתנו חברותות בהפסקות. את לימוד הלכות שבת למדתי עם בחורים שמעלי, לא כסדר, אלא כל אחד לימד אותי סימן שלמד באותה עת עם רבו, וכך למדתי כמעט את כל הלכות שבת.

רגע של קורת-רוח

כאשר נקראתי להיות שותף בעריכת משנה ברורה "איש מצליח" ח"ה. מהרגע שיצא חלק א', כאשר הייתי בישיבה קטנה, השתוקקתי והתפללתי להיות חלק מהמפעל האדיר הזה, שלטעמי הוא אחת מהיזמות התורניות החשובות ביותר בדורנו, באשר הוא משמש כיום כל לומד ספרדי בשלחן ערוך. גם אם לא זכיתי לחלק גדול בפרויקט הזה, אני מאושר שיש לי חלק, ולו חלק קטן.

הזדמנות שהוחמצה

תמיד הקפדתי ששיעור העיון יהיה המרכז של היום בכל היבט. אך כשלמדנו דיני ספק ספיקא אצל מורנו הרב משה זצ"ל, הוא פתח את השיעורים הראשונים בלימוד שבעה כללים. חשבתי אז לעצמי כי חבל על המאמץ, שהרי הש"ך כתב שלשים ושנים כללים, ולא הכיל הכל, אם כן איך אלמד כאן רק שבעה ואבין אפס קצהו. כיון שעמדתי באותו זמן לפני מבחן בהלכות שבת, החלטתי להשקיע יותר בלימוד בקיאות זה. עד היום אני לא יכול לסלוח לעצמי, איך עזבתי מקור מים חיים. היתה לי הזדמנות פז שלא תשוב ללמוד מפי קדשו של מורנו הרב משה את היסודות של כללי הספק ספיקא. ובפרט שאחר כך התברר לי שבאותם שבעה כללים, הרב תמצת את כל שלשים ושנים הכללים של הש"ך. ומכאן תוכחת מגולה לבחורים שבמקום להתרכז בשיעור בעיון, משקיעים יותר בבקיאות, ושוכחים שעיקר העיקרים הוא העיון שלומדים מהרב, שזה דבר שלא ישוב. כל רעיון להזניח מהעיון, מקורו בעצת היצר.

רגע אישי עם מרן ראש הישיבה

המון רגעים של אכפתיות, דאגת אמת וענוה. למדנו פעם אצל מרן סוגיא בכתובות בענייני חזקה. מדובר באחת הסוגיות הקשות בש"ס, שהרבה קולמוסים נשתברו בה, ולא הגיעו לקצה תכליתה. התקשיתי מאוד בהבנת אחד היסודות. במשך ארבעה ימים ברצף חזרתי ושאלתי את **מרן ראש הישיבה** בביאור הענין. מרן ראש הישיבה לא התייאש, ובכל יום שב והסביר מחדש עד שנרגעה רוחי. הבעיה היתה שבזמן שמרן ראש הישיבה היה מסביר, הכל נראה היה בהיר, אבל איך שנגמר השיעור ושבתי לעיין בדבר, הדברים שוב לא הובררו. ביום הרביעי טרח מרן בטובת עין מיוחדת וכתב לי את תשובתו בחמש שורות תמציתיות ובהירות, כדי שיהיו הדברים לנגד עיני בכל עת. המצחיק הוא, שבמשך שבועות אחר כך, כאשר הייתי מוריד את העינים מהדף, שוב הקושיא היתה קופצת, וכשהייתי מסתכל על הדף, הכל שב והתחוויר. (למי שמסתקרן, אומר את עיקר תשובתו בקצרה: שני עדים אינם

נאמנים לומר שעברו דרך הקיר והקיר נשאר שלם. אין זו חזקה, כמו כל דיני החזקות, אלא חזקה שהטבע עומד על עמדו, ולא נשתנה בשביל שני אלו. כולנו עדים נגד העדים הללו. כלומר גם הבית דין שלא ראו, הרי זה כאילו ראו בעיניהם ואינם יכולים לשפוט נגד עצמם. והוא כעין אמירתו של רבי יהושע היאך מעידים על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שינייה - שהיתה מועילה לבטל עדות של שנים).

מודים דרבנן היינו שבחייהו

פירשתי פעם לפני **מרן ראש הישיבה** בשיעור איזו הבנה בדברי התוספות, ואז הוא דפק על השלחן ואמר לפני כולם: "ארבעים שנה למדנו את התוספות הזה בצורה אחרת, וכך גם הבין מהרש"א, אבל כעת נראה לי שהדרך שלך נכונה יותר, כי מלשון תוספות חכמי אנגליה נראה כהבנתך".

אמירה שהותירה רושם

עצם יראת השמים היוקדת של **מורנו הרב צמח**, חזקה יותר מכל אמירה שיכולה להותיר רושם.

ספר שהשפיע עלי

"ברכת ה'". בכל פעם מחדש מפתיע אותי, איך יכול אדם לקחת נושא כל כך מורכב ומרובה פרטים כמו הלכות ברכות, ולעשות בו סדר מדהים, תחת משטר של יסודות וכללים ברורים והחלטיים.

נדפס מחדש

ממש עכשיו יצא לאור ספרי "העומק שבפשט" על פרשיות השבוע.

צידה לדרך

אנו בוגרי הישיבה שזכינו ליצוק מים על ידי רבני הישיבה ובראשם מרן ראש הישיבה, עלינו להרגיש את דברי מלכת-שבא לשלמה: "אשרי אנשיך, אשרי עבדיך אלה, העומדים לפניך תמיד, השומעים את-חכמתך" (מלכים א' יו"ד, ח').

ספר חובה למשמשים בקודש

מי שלא נאם בפני קהל "צבעוני" בליל שבת, וקיבל בתמורה לחשושים ושמורות עיניים מהבהבות, לעולם לא יבין בנחיצותו של הספר הבא.

כמו רוב ככל בוגרי ישיבתנו הנפלאה, יוצא האברך המצוי אל העם שבשדות, "בסכ"ה" בכדי לשמש כקורא בתורה, וכחזן כ"מתנת ידו", וכבר הוא מוזמן לשאת דברי תורה ולרתק אוזניים צמאות אך גם עייפות נורא ממשא השבוע.

אילמלא ומדובר בכישרון מולד, (וכמדומני רבים בתוכנו מהזוכים) הרי שבאופן טבעי הדרשה תיסוב על דקדוקי לשון מחכמי הצפון והמערב, אלו הענקים שהתענגו להסתלסל באותיות המקרא, והעלו פנינים מאירות ומבריקות מהקוצין והתגין. או יתכן בהחלט דרשה באופי עמוק ומפולפל, מתובל בש"ס ופוסקים, ספרי וספרא, בדיוק מה שריתק את השומעים ברחוב עוזיאל בטווח ה-20 פלוס...

ועיננו ראו כי אחרי דרשה נפלאה שכזו, עוד יבואו ויתמהו עמי הארצות "מה חידשת?!". ופה בעצם כל המקוריות של הספר החדש על התורה שהגיע לשלחנו. הכרך המפתיע מגלה לנו נואם מבריק שהנוסח העממי הפזור בין מעמקי המאמרים מסתיר בשתי ידיים את גדלותו התורנית של המחבר, ומעניק לקורא הפשוט יסודות בעבודת ה', ורעיונות מוסר נוקבים מתוך פרשת השבוע, בשפה שרק בה הוא מבין. לעיתים אולי הנוסח אפילו מרים גבה על האומץ בניסוח שכזה, אך כל מי שבא במגע עם אותו ציבור מבין כי בכדי להרים ממקומות "לא מצוחצחים" לא משתמשים ב"ק"רס סטירילי". כמו הנוסח כך גם תוכן הרעיונות משולב בבקיאות מעניינת ומסקרנת בהיסטוריה ומדע, עובדות מאומתת מפי חוקרים ומדענים, ועם חוש מיוחד לגעת בעדינות בפצעים המוגלתיים של החברה הישראלית.

השילוב המדהים בין דמות תורנית משכמה ומעלה, לבין ידע מ"הרקחות והטבחות" יצר את הספר הנפלא "העומק שבפשוט" מאת הגאון הגדול הרב ניר אריאל שליט"א בוגר ישיבתנו הקדושה, וראש כולל "רב פעלים" בראשון לציון. כמדומה ששם הספר הוא בהחלט מבטא את תוכן החידושים שהוא עמוק ומחזק, לבין השפה וההגשה הייחודית כאילו מדובר בפשוטן של דברים.

כאמור הספר גדוש בשנים עד שלשה מאמרים לכל פרשה מועד ושבת, ברעיונות מרתקים ומחזקים, ביראת ה' ובמדות, דרשות שימצאו אוזן קשבת סוברת ומקבלת, בלב השומעים.

אין ספק כי ספר זה הינו 'מוצר צריכה בסיסי' לכל חזן / קורא בתורה / מתפלל בבית כנסת עם ציבור עמך / דרשן / וכי בתוספת סיפור אקטואלי מרתק קצר, ניתן להגיע לבית הכנסת מבלי לחשוש אולי תגיע הבקשה "כבוד הרב אולי יגיד משהו דברי תורה לבנתיים"...

מה נאה ניר זה!

את הספר ניתן להשיג בחנות המכון או אצל המחבר

בטלפון: 054-8457740

חדשות אני איך?

בית המלוכה

'ברכה' והצלחה

הרב יצחק בכר עם מרן הגאון הראש"ל רבי שלמה משה עמאר שליט"א

יזומה מבורכת רקם והוציא לפועל, הרה"ג רבי יצחק בכר שליט"א ר"מ שיעור ב' יש"ק, על מנת להמריץ את תלמידיו להשקיע בלימוד הטוב"י בסדר ב' בשיבה. ועל כן היחל ללמוד עם הבחורים נושא אמנם קצר, אך מאוד מעשי - הלכות ברכות השחר.

לאחר שסיימו הבחורים את החומר ושננוהו היטב, נבחנו כל בני השיעור אצל הרה"ג רבי חיים ברגי שליט"א ר"מ שיעור ג', במסגרת מכון "אור ההלכה". וב"ה הוציאו כולם ציונים גבוהים ומבורכים בפ"י, וקבלו תעודה על ידיעתם, עם מתן שכרה בצידה.

אך הגר"י בכר שליט"א - הר"מ הבלתי נלאה - לא אמר

די בכך, וביום חמישי י"א אב עלו כל הבחורים ירושלימה, למעונו של מרן הגאון הראש"ל רבי שלמה משה עמאר שליט"א, שבחנם על החומר. ובאמת הכיתה הותירה רושם טוב, עד שהרב שליט"א התבטא במלים אלו: "ראויים אלו הבחורים לבחון אותי, יותר מאשר אני אותם!" בערבו של יום הפתיע הרב בכר את תלמידיו ולקחם למעונו של מרן ראש הישיבה שליט"א אשר במתק לשונו הקדים ודיבר עם התלמידים על מרן הש"ע, תולדות חייו ומפעליו, ולאחר מכן בחן את הבחורים הי"ו. והתפעל מאד מידיעותיהם שידעו

להשיב דבר דבור על אפניו, כדת וכדין.
לא פלא איפוא שלקראת חודש אלול
ופתיחת שנה"ל התשע"ה, נתבקש הרב
בכר לעלות עם בני כתתו לשעור ג'
נברכו בברכת דרך צלחה, וחפץ ה' בידך
יצלח, יישר כח.

לבשי עוזך ציון

ערב שמיטה. כולנו מתעוררים ללמוד הלכות שביעית על בוריין מי מספרי הלכה פסוקה היוצאים לאור בימים אלו חדשים לבקרים, ומי המעיין בהלכות שמיטה ויובל להרמב"ם. אך בכל זאת הרוצה לעמוד על הדברים בשרשן, מוכרח הוא לעיין בסוגיות מסכת שביעית, הפזורים בבבלי, אולם דא עקא, הסוגיות בבבלי אינן מקיפות את כל הלכות שביעית, ואין לנו תלמוד בבלי על סדר זרעים (מלבד מסכת ברכות) כידוע. ואכן שנת השמיטה נותנת עדנה לתלמוד הירושלמי, הכל נפנים לברר, לעיין, ולהתרגל ללשונה הארמי השונה מהבבלי, ומסגנון מהלך הסוגיות, להכריע בין המפרשים וכו' וכו'. והכל בשנה אחת.

בישיבתנו הקדושה, פינה נתייחדה לו לירושלמי, ולא מהיום. לאור קריאתו של מרן רה"י שליט"א עם סיום הבבלי (במסגרת הדף היומי) לקבוע לימוד אף בירושלמי, ולהתמודד עם סגנונו ולשונו, התעוררו מספר אברכים יקרים, ובעידודו של מוהרי"ץ שליט"א ייסדו שיעור לכמנין בני עליה, ללימוד ירושלמי, שהחל בר"ח אלול תשע"ב ונמסר ע"י הרה"ג רבי לירן שלום ישי שליט"א הנודע בבקיאותו הרבה בבבלי ובכושר הסברתו הנפלאה. השיעור מתקיים מיד אחר שיעור "הדף" הבבלי, למשך כארבעים דקות. ובעצת מורנו הרב צמח

שליט"א מתמקדים בשיעור על הבנת הסוגיא על בוריה, כאשר יוכלון שאת בזמן הקצוב, ולא על הספק של דף יומי. ב"ה מאז זכו הלומדים לסיים כחמש מסכתות, ובין פסח לעצרת בשנתנו זו, סיימו מסכת שביעית, והחלו במסכת תרומות. יש לציין כי לומדי השיעור מתוגמלים במלגת עידוד חודשית של כמאתיים ₪, אשר עד כה היתה במימונם של הגבירים הנכבדים למשפחת עמאר הי"ו, לע"נ אמם הגברת כנפיטה בת צגיירה עמאר ע"ה. וכעת זכו באחזקת השיעור האחים השותפים יאיר ודוד עשוי הי"ו ואמם ת"מ, לע"נ אביהם/ בעלה שאול עשוי ז"ל.

שו"ת שתו השערה

הכנס המסורתי לעידוד כתיבת שו"ת ע"י ארגון "שואל ומשיב" בראשות הרה"ג רבי יוסף פרץ (מח"ס שו"ת יוסף לקח ועוד) התקיים זו השנה החמישית ברציפות בפ"י. בכנס השתתפו רבנים חשובים, ובראשם הגאון הגדול רבי יצחק ברדא שליט"א ראש ישיבת "יצחק ירנן", שעשה מאמצים רבים על מנת להגיע לכנס, כדרכו בקודש בכל שנה, ולחזק את הבחורים בדבריו הנפלאים. כיבדו את הארוע ג"כ הדה"מ הגאון רבי מרדכי טולידאנו שליט"א חתנו של מרן זצוק"ל, שהעלה על נס את כתיבתו ולימודו של מרן. ומגיד מישרים הרה"ג רבי ליאור גלזר שליט"א. בסוף הכנס חולקו מלגות לבחורים שכתבו תשובות, כאשר גובה המלגה נמדד לפי איכות הכתיבה ומספר התשובות. וגולת הכותרת היא, הופעת הספרים "שואל ומשיב" (קובץ שאלות ותשובות מכלל חברי הארגון), "החוט המשולש" (שלשה קונטרסים חשובים מג' חברים בארגון), "טובים השנים" (ב' קונטרסים מאת שנים מחברי השיעור). והשנה חידוש נוסף ספר "קנה אחד" והוא ספר שלם מאחד מחברי השיעור. יצוין שכל זה במימונו של איש חיל רב פעלים רבי חיים כהן שליט"א שעושה הכל בצניעות וענווה הרחק מאור הזרקורים.

אשרי בניו אחרי

כמידי שנה התקיימה בישיבתנו הקדושה אזכרה להחה"ש השו"ב רבי שמואל עידאן זצ"ל מנהל הישיבה לש"ש עשרות בשנים. באזכרה השתתפו מרן הגאון ראש הישיבה שליט"א והרבנים הגאוני רבי אברהם יוסף שליט"א רב העיר חולון, רבי חיים בוכריץ שליט"א ראש מוסדות יוסף לקח, ובנו של המנוח, הדיין המצויין, ראש הכולל הגאון רבי דוד עידאן שליט"א, הרבנים העלו על נס את פעולותיו הברוכות של הרב המנוח, שעשה רבות למען לא תשתכח תורה מישראל. וכמובן, הופיע הכרך ה-17 "ויען שמואל" המכיל כמאה (!) תשובות ומאמרים לזכרו של הרב המנוח זצ"ל מאת גאוני הדורות הקודמים זצ"ל, ולהבה"ח מרנן ורבנן, ראשי ישיבות, ואברכי הכולל [אשר רובם לומדי 'כולל ערב' לכתובת שו"ת על שמו], והכל בעריכתו של ידידנו הרה"ג רבי אלעד עידאן שליט"א משגיח בישיבת "אור המאיר", נכד הרב המנוח זצ"ל. כה לחי!

"איתן" מושבך

המבצע הצבאי האחרון "צוק איתן" שבדרום, הורגש היטב בישיבתנו הקדושה. ולא! לא רק עקב האזעקות שנשמעו ברמה בחוצות בני ברק ערב ובוקר. בזמן שרבים מתושבי הדרום העדיפו להנעים את חופשתם במרכז וצפונה, זכתה ישיבתנו והפכה לבית ועד לחכמים לבחורים שהשתוקקו לשקוד על תלמודם בנחת.

ואכן, נקבצו ובאו לישיבה, תלמידי ישיבת "יצחק ירנן" אשקלון, "חכמת רחמים" ברכיה, וישיבת "ברכת ה'" נתיבות. הבחורים למדו בבית המדרש "שוכן ערבות", והתאכסנו בחדרי הפנימיה, וכך הגנו על עם ישראל בהגנה הטובה ביותר על ידי לימוד התורה הקדושה.

זה המקום לציין, כי תפלות רבות נערכו בישיבה למען שלום עם ישראל, מלבד אמירת "אבינו מלכנו" אחר כל תפלה ואמירת סליחות, עשרות ספרי תהלים שסוימו מידי יום ע"י בין הבחורים והאברכים. בהוראת מרן רה"י שליט"א קבוצת בחורים עשו תקון כרת להצלחת המבצע, כן, באחד מימי חמישי נתקבצו בחורי יש"ג יחד עם מרן ראש הישיבה שליט"א, ויש"ק עם מוה"ר רבי צמח שליט"א, ועוררו רחמי שמים בתפלתו המרגשת של הגר"ח בלשון חכמים (ח"ב סי' ג'). בכלל התאגדו קבוצת אברכים גדולה, אשר מידי יום בימו התאספו בזמן ההפסקה וקראו יחדיו סדר "פיטום הקטורת" עם כוונות מיוחדות כפי שנסדר בחוברת שהו"ל הגר"ב שמואלי שליט"א. יה"ר שתכלה שנה וקללותיה ותחל שנה וברכותיה.

על שם גומרה

לאחר שנשלמה במשך השנה האחרונה, מלאכת הרחבת בתי המדרש של יש"ק ויש"ג, ע"י גשר המחבר ביניהם, שנבנה ברב פאר והדר כמסורת ישיבתנו הקדושה, הגיע שלב הגימור החיצוני. פיגומים הורמו אל על, והגשר ועמודיו החיצוניים חופו בקסטות אלומיניום מפוארים, לרומם את בית אלוקיננו. בחזית הוצב לתפארה שמו של תורם הגשר הראשון (בו בנויים המשרדים, וחלק מהכולל) הנגיד היקר מר רוג'י עזריה הי"ו, ונוסף ג"כ הכיתוב: **לע"נ שאול עשוש ז"ל**, כאות הוקרה לבני משפחתו שהזילו זהב מכיסם לצורך הגשר הנוכחי.

זכור את יום השבת

חברי ארגון "תורת השבת" בראשות הבחור היקר ר' יצחק מאזוז הי"ו המקיים שיעור קבוע ללימוד הלכות שבת, פעמיים בשבוע בשעת ההפסקה. ערכו ביום ראשון ערב ר"ח אב, כנס סיום על כללי ט"ל מלאכות, והלכות הטמנה, בורר, וחולה

בשבת. הכנס נערך בהשתתפות

מורנו הגאון הרב צמח שליט"א, המשגיח הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א, והרה"ג רבי ניר אריאל שליט"א ראש כולל בן איש חי ראשון לציון. ובו חולקו תעודות עם חתימות רבני הישיבה, לבחורים שהתמידו לבוא לשיעורים, והראו בקיאות בחומר הנלמד. בסיום הכנס

הוקרנה מצגת על חייו ופעליו של מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל ע"י הרה"ג רבי אליהו כהן שליט"א מחבר סדרת הספרים המפורסמת "מעדני מלך". ברכותינו ללומדים הצעירים שיוסיפו עוד ויעלו מעלה מעלה במעלות התורה והיראה לתפארת עם ישראל מתוך בריאות ונחת.

רוצה אדם בקו שלו!

בתוך תקופה קצרה 35,109 דקות האזנה לקול הישיבה!

תופעת הקווים המשתוללת בקרב מחננו, הפכה להיות חלק אינטגרלי בחיי רבים וטובים. אם בעבר תעריפי הסלולר המאמירים מיתנו את יצר הסקרנות, הרי שמאז מהפכת התקשורת ועידן החבילות, מיום ליום נמתחים קוים חדשים לבקרים ללא הפוגה.

וכמו בכל דבר, יש בו את צד הטוב שב.. וגם את הצד השני, יש שמאדים בו שעות רבות ויקרות בשביל לשמוע "עדכון חשוב" של השעה 18:10 ושוב של 18:15 ושוב של 18:20 וכו' וכו', ויש שזוקפים לזכותו של הרעיון, את אלפי שעות שיעורי התורה הנשמעים "בלכתך בדרך" שיעורי דף היומי, הלכות, דרשות ונאומים חוצבי להבות מגדולי הדורות.

האמת ש'קול הלשון' המכיל עשרות אלפי דרשות ושיעורים, מפי מאות רבנים שונים, קיבל אוזן קשבת מזה שנים רבות, אך מטבעם של דברים בכל מקום ובכל קהילה חפצים לשמוע את קול התורה מרבניה ומנהיגיה.

כזכור בגליון 'כתר מלוכה' הקודם הופיעה מודעה על קו דרשות חדש, שנועד בדיוק לשם כך לרכז את שיעורי מרן ראש הישיבה שליט"א מוה"ר רבי צמח מאוזז שליט"א ורבני הישיבה.

להפתעת העומדים מאחורי המערכת מיום ליום צבר הקו שעות רבות של האזנה, ותגובות רבות הגיעו מבוגרי הישיבה וגם מת"ח חשובים שאינם מבוגרי הישיבה שששו על ההזדמנות לשמוע את דברי מרן ראש הישיבה, ואת הוראותיו כבשידור חי. נכון לרגע כתיבת השורות האזינו לקו 35,109 דקות!

יצוין כי העומדים מאחורי הפרוייקט עושים מאמץ רב, וכי הקו מתעדכן כמעט מידי יום בדרשות ובשיעורים חדשים, מעודכנים אקטואליים ובאיכות שמע גבוהה.

המרתק בהאזנה לקו, כי השיעורים מגוונים להפליא, החל מהלכות שמסר מרן למתפללי בבית הכנסת, יחד עם הגיגי השקפה מדרשותיו של מרן בהיכל הישיבה, קריאת פרקי תהלים משלי ואיוב בעיתם, עם תבלינו המיוחד של מרן, נאומים באירועים מיוחדים, ועוד ועוד שעות של האזנה מחכימה ומרתקת.

פתאום גם אברך 'צפתי' ור"מ 'דרומי' כבר שמעו על דעתו של מרן ראש הישיבה בענין פלוני, ואת החידוש שנמסר אמש בבית הכנסת, וכדו'...

מספר הקו 055-70-22-800

בקרוב יכנסו גם משיעוריו של הגאון המופלא מורנו רבי משה הלוי זצ"ל, ועוד.

השיחה חינם לבעלי מסלול ללא הגבלה, לצערנו לעת עתה ללקוחות גולן טלקום במסלולים הכשרים הקו חסום.

חצר המלונה

ישיבת "כסא רחמים" עמנואל

עד שיבוא אליהו

שמחה גדולה שררה בישיבת "כסא רחמים-עמנואל", בשלהי חודש סיון עת הגיע הגאון רבי אליהו ענקרי שליט"א (תלמידו המובהק ויד ימינו של מרן "איש מצליח") לבחון את תלמידי הישיבה ולעקוב אחר התפתחותה, והפנימיה שתיפתח לתלמידים מחוץ ליישוב עמנואל, לקראת שנת הלימודים הבאה.

הגאון נכנס לשיעורים, ובחן את התלמידים במס' קידושין וב"ק, והתפעל מאוד מידיעותיהם בעיון נמרץ ושליטה מוחלטת בסוגיות הנלמדות, וכן הביע קורת רוח מרובה מהדרך ארץ ויראת שמים הנסוכה על פניהם של הבחורים. [דרך אגב, הרב נר"ו ציין, כי נגרמה לו נחת רוח, בראותו חלק מהבחורים מעוטרים בהדרת פנים זקן, כרצונו הטהור של מרן מייסד הישיבה]. אחר המבחנים מסר הרב דברי חיזוק בפני כלל התלמידים, תוך שהוא מתבל זאת ב'מעשה אבות' מימי הקמת הישיבה ע"י מרן זצוק"ל, לסיים בירך הרב את הנהלת הישיבה שיתפתחו ויגדלו גם הם כמרכז המוסדות בב"ב.

אחר ביקורו, נודע להנהלה שהרב שליט"א המליץ לתלמידים רבים המעוניינים להתעלות בתו"ש בדרך אבותינו, לבוא ולהיבחן בישיבה. ואכן בעקבות המלצתו כבר נרשמו והתקבלו קבוצת תלמידים איכותית לפנימיה החדשה שהחלה כבר מתחילת חודש אלול זה.

הגאון רבי אליהו ענקרי שליט"א בוחן את התלמידים לצדו ראש הישיבה הגאון ר' מרדכי מאזוז שליט"א

להכנס פנימה

לאחר התלבטויות חוזרות ונשנות מצד ההנהלה, וחרף הקשיים הרבים הכרוכים בכך, הן בהשגחת התלמידים, והן בהכנת ארוחות, והציוד הנדרש וכו'. הוחלט השנה לפתוח את שערי הישיבה, גם

לבחורים מחוץ לעיר. שכרה הנהלת הישיבה דירה סמוכה, והיחלו בהכנות קדחתניות להכשרתה לקראת התלמידים החדשים שנרשמו לפנימיה, וקיימו בעצמם "הוי גולה למקום תורה". יבורך גבר ידידנו הרב אוריאל מאזוז שליט"א, אשר נטה שכמו לסבול עול הישיבה לשם שמים, ועתה בזכות השתדלותו הנמרצת, נפתחה שנה"ל בישיבה, והפנימיה בפרט, ברגל ימין ב"ה.

יצוין, כי כהכרת הטוב להאי מוקיר ורחים רבנן הנגיד ר' שלום (שלי) זגדון הי"ו, על פועלו הרב למען הישיבה, נקראה הפנימיה "נוה שלום" לזכותו, יה"ר שיזכה להצלחה ורוב נחת. אמון.

אפיזודה מעניינת, שמענו מפי מחנך חשוב, שתלמידיו הגיעו לפנימית ישיבת עמנואל. וכך הוא מספר: באחד מן הימים חשתי צורך לבקר את תלמידי, ולראות היאך הם מסתדרים אי שם בעיר הרחוקה. קפצתי לשם באורח פתע בשעת ההפסקה, ושאלתי את חברי: "היכן פלוני?" "לא כאן" - נעניתי. "היכן הוא"? נחרדתי. "בבית המדרש!" "ואלמוני איפה?" "גם כן בבית המדרש". האמת היא שלא הכרתי אותם ככאלה המנצלים את שעת ההפסקה ללימוד. ועל כן התפלאתי על השינוי הדרסטי שחוללה בהם הישיבה, בזמן כה קצר. ואכן הלכתי לבית המדרש, עמדתי בפתח וראיתי אותם יושבים ולומדים בחשק רב. לא הוצרכתי ליותר מכך, וחזרתי על עקבותי.

מתיבתא "עץ חיים" בני ברק

"החזק במוסר אל תרף"

אם אמרו חז"ל: "דרך ארץ קדמה לתורה", הרי שבמתיבתא מיישמים זאת הלכה למעשה. ובכן, כהכנה לקראת חג מתן תורה, הוסיפו מחול על הקודש, וכשבועיים לפני החג היחלו בסדר לימוד מוסר נוסף, בזמן הפסקת צהרים בבית המדרש משעה 14.30 עד 14.50. כאשר כל תלמיד לקח לעצמו ספר קבוע להתמיד בו. כעידוד, מחלק אחר סיום הסדר, האחראי יהונתן חדאד הי"ו ממתק קטן לכל תלמיד. ואחת לשבוע-שבועיים נערכת הגרלה על ספר חשוב או 10 ₪. בתאריך כ' בתמוז נערכה הגרלה נוספת ע"ס 50

ש לבחורים שהתמידו להגיע יום אל הסדר. לקראת סיום המבצע בסוף השנה נערכה הגרלה גדולה על ספרים חשובים. יש לציין שרוב ככל התלמידים הקפידו להשתתף וללמוד מוסר בחשק רב ובשמחה, והתוצאות לא איחרו מלהגיע.

מסיבת בר מצוה - וחלוקת תעודות

בג' תמוז נערכה בר מצוה לבחור היקר והנעים **שושן אביחי מאזוז** נ"י באולם הישיבה הקדושה. כאשר כל תלמידי המתיבתא באו להשתתף בשמחתו, יחד עם כל צוות הרבנים שליט"א.

המנהל המסור הרה"ג רבי **יאיר טרבלסי שליט"א**, הפתיע את החתן הבחורים והצוות גם יחד בהזמינו לשמחה את **מורנו הרב צמח מאזוז שליט"א**.

לאחר תשואות השירה בהם קיבלו התלמידים את מוה"ר שליט"א, נתן מורנו הרב שיחה קצרה לתלמידים, מפרשת השבוע פרשת "בלק", על הפסוק: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", שכידוע אמרו חז"ל שבלעם בירך את ישראל באותו ענין שבו רצה לקלל. וכאן נשאלת השאלה, איזו קללה (רח"ל) ביקש בלעם לקלל את ישראל במקום ברכה זו? שלא יקומו לתפלה בבוקר מוקדם?! שלא יתעטפו בטלית ולא יניחו תפילין, אלא ימשיכו לישון עד שיעבור זמן קריאת שמע ותפלה?! מה איכפת לו לבלעם הרשע שהם מתעטפים בטלית ומניחים תפילין ומתפללים?

ותירץ מוה"ר שליט"א, יודע הוא בלעם שכאשר עם ישראל יקומו מוקדם, בכדי להתפלל, ומתעטפים בטלית ומניחים תפילין, אז שום אדם בעולם לא יכול להם! ולכן ביקש הוא לקלל שלא יעשו את מצוות חשובות אלו, ומשם הדרך קצרה יותר בכדי לפגוע בשונאי ישראל. ובזאת, ביקש מורנו הרב מהתלמידים הצעירים שזה עתה הגיעו לגיל מצוות, שיקפידו היטב על התפילות במנין, ובזמן, הן בזמן הלימודים והן בבין הזמנים הקרב ובא.

בסיום דבריו, העלה מוה"ר על נס את מעלת הלימוד בהתמדה, וציין לשבח את התלמידים היקרים דלהלן שנבחנו על מסכתות בע"פ: **אביחי סופר - נתיבות. בן ציון טרבלסי - בני ברק. יוסף חי סופר - נתיבות. אלעזר**

חדאד - נתיבות. החתן שושן אביחי מאזוז - נתיבות. אברהם קרוצ'י - באר שבע. נהוראי חדאד - אשדוד. דוד גבריאל - אור יהודה. נועם שמול - באר שבע. נהוראי פרץ - אלעד. אביחי כהן - באר שבע. יוחאי איפרגן - אשדוד. יעקב איפלח - רכסים. יש לציין כי חלק מהתלמידים נבחנו על כמה מסכתות וקיבלו כמה תעודות. מורנו הרב נתן לחתן הבר מצוה את התעודה שלו, וכיבד את המנהל הרב **יאיר לחלק את שאר התעודות לתלמידים.**

מורנו הגאון הרב צמח שליט"א בדרשה בבר המצוה

צאן קדשים במכון המקדש

בבוקרו הבהיר של יום שני כ"ה בסיון חודש בו ניתנה תורה לעם ישראל, עלו ובאו, אבות ובנים, ילדי המכינה היקרים אשר בת"ת "אור המאיר", למסיבת "קבלת הסידור", בו תעלה תפילתם תפילת תינוקות של בית רבן אל שוכן מעונה, ותבקע שערי שמים לתחנתם הטהורה.

שני האוטובוסים שחנו בשערי הת"ת הפליגו משם אל עיה"ק ירושלים כשהם מלאים מפה לפה בתלמידי המכינה הנרגשים עם האבות שיחיו, וכמובן יחד עם המנהל הרב מיכאל סעדיה שליט"א, והמחנך הרב יוסף מועלם שליט"א אשר לימד את הילדים במשך שנה שלימה, במסירות רבה, את קריאת האותיות, התנועות, והפיכתם למלים ומשפטים מורכבים. וכן הגננות והסייעות אשר שקדו בעמל ויגיעה רבה במהלך כל השנה, בחנוכם וקידומם של הילדים היקרים.

אצל הרה"ג רבי דוד בצרי שליט"א

תחילת הסיור נערך ב"מכון המקדש", בו הסבירו תחלה לאבות, ואח"כ גם לתלמידים (כל אחד לפי רמתו) על כלי המקדש, מה היה שימושם ומטרתם, ועל בגדי הכהן הגדול וכהן הדיוט, ואף הלבישו את אחד הילדים בבגדים אלה.

לבסוף, זכו הילדים להכין "מעין קטורת", ע"י כתישת הסממנים והפיכתם לאבקה, כשכל ילד קיבל מעט קטורת בשקית אישית לבית.

לאחר מכן, ברחבת האודיטוריום אשר במקום, הועלתה מצגת בה חוו הנוכחים את הפעילות היפה המרתקת ושוקקת החיים, הרוחשת בין כותלי הת"ת במהלך כל חדשי השנה.

מכאן המשיכו ע"פ התכנית, אל רחבת הכותל המערבי שריד בית מקדשנו, שם הסתדרו התלמידים בצורת ח', כשהם עטורים בכתר מיוחד לאירוע - אותו קיבלו במכון המקדש, ובסמל הסידור. ושרו בחן רב ובהתרגשות, את השיר: "רבנו של עולם! אני יודע, שבית המקדש השלישי, אינו בנוי מאבנים, הוא בנוי מדמעות..."

לאחר מכן חולקו לאבות ספרי תהלים ותפלת אבות על בנים, מתנתה של אחת מאמהות הגן הגב' אלון ת"מ.

בקברו של מרן זצוק"ל

עם מתנות רבות ערך אלה, נכנסו כולם אל הכותל המערבי לשפוך צקון לחשם, ולהעתיר לבורא עולם תחינה, שיזכו לראות את בניהם גדלים לתורה מצוות ומעשים טובים,

מכאן עלו לשיבת "השלום" בראשותו של הרה"ג רבי דוד בצרי שליט"א, אשר בירך מעומקא דליבא בברכות חמות, את כל הנוכחים. ואח"כ חילק לכל ילד את הסידור, בתוספת ברכה אישית ומיני מתיקה, כדי "שיהא שם שמים נאהב על ידם". לאחר חלוקת שלגונים להורים ולילדים, נסעו אל קברו של מרן רשכבה"ג רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, כשהמחנך הרב יוסף מועלם שליט"א קורא פסוקי תהלים והילדים חוזרים אחריו.

וכך בהרגשה רוחנית נעלה זו, ובתחינה הבוקעת ממעמקי הלב - כי "הלוואי ויתקבלו תפילותינו ברצון", ובהודאה לבורא עולם, ולהנהלת הת"ת ולצוות, על כל ההשקעה למען חינוכם הטהור של ילדי עם ישראל חזרו הילדים והוריהם לאלעד.

ת"ת "איש מצליח" בני ברק

"הכנה דרבה"

כתת מכינה לא' בת"ת "איש מצליח" בבני ברק, אשר בכך שנוסדה ראשונה ירתה אבן פְּנֵה לשאר סניפי הת"ת של מוסדות ישיבתנו הקדושה.

ידיעת תלמידי המכינה בתום שנת הלימודים, הינה מקיפה מאוד תל"ת, והספקם עומד על קריאה רהוטה של מלים ומשפטים עם כל תנועותיהם ובהיגויים הנכון. רוב כללי השוואים, שמות הטעמים עם מנגינתם וקריאת פסוקים עם טעמיהם. כמו כן, השתלמו התלמידים במהלך השנה, בכתבת כל האותיות ואף בכתבת מלים ומשפטים (בכתב מרובע). וכן קנו ידיעות בפתרון תרגילי חיבור וחיסור בכתב ובע"פ. וכל זאת מלבד לנושאי הפרשה ונושאים שבועיים מחכימים, המעצבים את דמותם הרוחנית. זאת ועוד, מבצעים מעודדים ויציאות לטיולים מעניינים ומהנים שמספקת ההנהלה, תורמים ללא ספק לתוצרת הברוכה שתלמידים כבר בכיתות ב' ומעלה, מכינים פרשות שלימות בתקון קוראים בקריאה נפלאה ומדוקדקת, והתחרות ההנאה והסיפוק ניכרים אצלם היטב, בבחינת קנאת סופרים תרבה חכמה.

לקראת סוף שנת הלימודים, נערכה לתלמידי המכינה מסיבת סיום הספר "מפי עוללים" וקבלת הסידור

"איש מצליח" לימות החול. המסיבה נערכה ביום שני ט"ז בתמוז בשעות הבוקר, התלמידים החביבים הגיעו לת"ת בלבוש חגיגי לכבוד האירוע. ומיד לאחר תפילת שחרית מרוממות וארוחת בוקר, ענדו לגופם אפודה מכובדת וכתר מוזהב עם סמל מיוחד, ועלו להסעה לכיוון ישיבתנו הקדושה בשמחה ובשירים. את המשך היום תיעד המחנך הרה"ג רבי מאיר סרוסי שליט"א בסקירה מחורזת שנשלחה להורים, והרי היא לפניכם כדמותה בצלמה:

סקירה על מסיבת הסידור שנערכה בכיתה, ובמחיצת מורנו ורבנו הרב צמח מאוזז שליט"א

זכות גדולה נפלה בחלקנו, שלעולם לא תמוש מזכרונו.

ביום שני השבוע הוא יום המסיבה, נכנסנו אל כבוד מוה"ר רבי צמח בישיבה!

בגיל ובסלודים נכנסו התלמידים, לבושים במדים ובכתרים ענודים.

במאור פנים ובסבלנות לה אין קץ, קבלנו שלכל אחד אישית התייחס.

וכשחרזו התלמידים בשיר והלל, את המנון המסיבה מבלי להתבלבל,

וגם את טעמי המקרא כשסלסלו בידע, שטרחו ללומדם בעמל וזיע,

או אז שמחה של סיפוק ניכרה בפניו, ובחיוך מעודד כמו אב אל בניו,

ידע להסב את תשומת לבנו, לדבר הנוגע בצפור נפשנו:

"סדור תפילה אינו כשאר הספרים, שמרוב שישנם כבר אינם נספרים".

"על ידו נוכל להיות מאותם הזוכים, להתקבל לשיחה לפני מלך המלכים".

"ועל כן להעריכו יש מאוד מאוד, ויתמלאו משאלותינו עוד ועוד".

וכידוע דברים שמהלב הם יוצאים, שבלב השומע היטב שם שוהים.

כך הוכיחו הם את זאת בקבלם, בלי נדר את הדבר - התלמידים כולם.

במוסריו הנפלאים החיינו,

וביר"ש מצקלוגו דבש הטעימנו. ברגש ותשומת לב לכל תלמיד, על אמירת תודה אותו העמיד.

לכולם בעין טובה הוא איחל, שיהיו צדיקים וגדולים בישראל.

את הסדור קיבלו הם מידיו הקדושות, בעינים נוצצות ובפנים נרגשות.

ובעת שחילק הרב את הסדור, צורפו אליו ממתקים מעוצבים בהידור.

בתום טקס הברכות וקבלת הסידורים, החלה המסיבה בריקודים ושירים.

ומסביב לשולחנות בכל טוב ערוכים, בכבוד ובדרך ארץ ישבו הנסיכים.

בין טעימה לטעימה ואחרי הברכה, את פיהם הם מילאו בשירה כהלכה.

הילדים מיום זה רוו רוב נחת, וכל טוב ממתקים מילאו בצלחת.

התמונות שהצטלמו הינן לאות ועדות,

עד יבוא הגואל ויפדנו פדות!

כל תלמיד קיבל שתי תמונות מעוצבות היטב במסגרת מהודרת וכפולה, מנייר עבה ומשובת. אחת - עם כל התלמידים, ואחת - תמונה אישית של הילד עם רבותיו, ובראשם מורנו ורבנו הרב צמח שליט"א, כשבעמוד אחד הובאה הסקירה הנ"ל, ובעמוד האחר הובאו טעמי המקרא עם המנון המסיבה אותו שרו התלמידים במסיבה.

ברכת יישר כח גדול לאנשי הנהלת הת"ת היקרים הי"ו, ובפרט למפקח המסור הרה"ג רבי אליהו קבלן שליט"א שלא חסך מעצמו עמל וטורח, והפיק מסיבה לתפארת על הצד הטוב ביותר. יהי רצון שיראו כולם נחת בעמלם, ושחפץ ה' בידם יצלח בהמשך ניהול הת"ת מתוך שקט ושלווה ויישוב הדעת. אמן!

תרחיב גבולנו בתלמידים

בשלהי שנה"ל האחרונה, נתן מרן ראש הישיבה שליט"א את ברכתו להנהלת הסמינר "עטרת רחל", כי מס' התלמידות בסמינר יגדל באופן משמעותי, על אף שלפי "תחזיות הצמיחה" הריאליות, אחוז התלמידות היה פחות הרבה יותר. הסמינר אמנם החל ברישום הבנות החדשות הממתנות להתקבל לראיון, אך עד לתחילת השנה לא הסתמן מפנה משמעותי במספר התלמידות הנרשמות. ימים ספורים לפני תחילת שנה"ל,

התדפקו על דלתות הסמינר מעל 40 בנות(!) איכותיות נוספות, שעקב סגירת הסמינר אליו הן נרשמו, ונתרו הן בלא מקום לימודים הולם.

בהנהלת הסמינר נערכו למיון קפדני אך מהיר, ועשו לילות כימים על מנת לאפשר את קבלת התלמידות המתאימות לרמה הלימודית ועומדות בתקנון, מיד עם פתיחת הלימודים.

תרים ותגביה ... למעלה

הסמינר ממוקם במבנה מפואר ומאובזר, עם כיתות מרווחות, אולם הרצאות, חדרי מחשבים חדשים ומאובזרים, וכעת בעזרת ה'

מעבודות התלמידות במגמת גרפיקה ואדריכלות

עתידות להיבנות שתי קומות נוספות. בקומות אלו יוקמו מספר כתות נוספות למגמות היחודיות בסמינר (אדריכלות, גרפיקה ממוחשבת, והנהלת חשבונות), ואולם כנסים רחב ידיים. בע"ה בשנה הבאה תתווסף ג"כ אופציה ללימודי הוראה, בשילוב המגמות הקיימות. כך שכל בת יכולה לפנות לאפיק בו היא מצטיינת ומוצאת עניין, בלי לבזבז את השנים היקרות הללו במקצוע שאינו מותאם לה.

לאורו נלך

בניגוד לחרב הקיצוצים המונפת על מוסדות החינוך החרדי מתאפיינת שנה"ל התשע"ה בסמינר "עטרת חל" בתנופת בניה והרחבה, התוכנית להוספת שתי קומות למבנה הקיים יצאה בס"ד לפועל ובשטח ניכרת פעילות בניה מאומצת, הקומות מיועדות הן לחדרי לימוד נוספים והן לאולם כנסים רחב ידיים.

במקביל גדל המקום מבחינת מספר התלמידות, זכות ברכת מרן ראש הישיבה הרה"ג מאיר מאזוז שליט"א עמדה לנו, גל הרישום המבורך לכל הכיתות הן בכמות והן באיכות מצדיק את תוספת הבניה העתידה.

קיר הנצחה אומנותי במיוחד שהוקם בכניסה לסמינר לזכרו של מרן ר' עובדיה יוסף זצוק"ל

לאורו נלך...

מסמל יותר מכל את ברכתו שממשיכה ללוות את בית ספרינו משמיא.

הקיר תחת הכותרת: "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו" מכיל מסגרת בחיפוי אבן ירושלמית שבמרכזה תמונה גדולת מימדים של מרן זצוק"ל, לצידה מרכבה אומנותית עשויה גבס שנושאת את ספריו, פרי רוחו: "יביע אומר", "חזון עובדיה" ועוד. ובצידה השני נח זיכרון מרשים ששלהבת הזכוכית שלו דולקת יומם וליל. התוצאה מרהיבת העין מלמדת רק על מקצת מן העבודה המאומצת וההון הרב שהושקעו בפרויקט זה. והם ביטוי סמלי לקשר העמוק שהסמינר חש כלפי מרן זי"ע, שעד לא מכבר הוזמן לכל מסיבת סיום של כיתות י"ב, וכל תלמידה בוגרת זכתה להתברך ממנו אישית. ואכן הבתים שמקימות בוגרותנו מעידים על מורשתו הרוחנית ומייצגים את יהדות הספרד השורשית.

ונסיים בתפילה שהברכה תוסיף לשרות במקום וגם שתי הקומות הנוספות במהרה לא תענינה לצרכים...

"עד יבלו שפתותיכם מלומר די"....

פרשי עמנו

ס'ניף מלוצה

ראיונות עם מנהלי מוסדות הישיבה

אמרו עליה שהיא עתידה להיות "שוּיץ של ישראל" ולבסוף היא אוכלסה בישראלים בדיוק כמו שבשוּיץ | עמנואל, העיר שמספר פיגועים הכתימו אותה כעיר הנידחת, מתקשה להשתקם מתדמיתה כלכלית רוחנית ומספרית | דווקא בפן הרוחני רוח חדשה נושבת שם, ונוטעת תקוה כי בקרוב יתקיים בה "עוד תטעי כרמים בהרי שומרון נטעו נוטעים וחללו" - כרמי תורה ונטיעות מלבליים | לאחר הניצנים שנבטו בהקמת סניף הישיבה בעיר, הגיע הרגע, וגם הת"ת המקומי ענד את התואר "בנשיאות מרן ראש הישיבה שליט"א" | הרב ציון לוי שליט"א מוותיקי המלמדים בת"ת איש מצליח נקרא אל כס המנהל והשינוי הדרמטי שהתחולל בקרב התלמידים הצוות והמלמדים, ריגש את כל מערכת החינוך בעיר וברשת | ראיון עם המנהל הטרי על "פרשית עמנואל"

מסתבר, שלמרות הכל מתנהלת שם קהילה איכותית ותוססת, משפחות יראי שמים ובני תורה, עם בתי כנסיות, כוללים, תלמודי תורה, [וכידוע] בי"ס לבנות [בלי מחיצה], בקיצור חיי קהילה לכל דבר. דא עקא שמספר התושבים המצומצם מקשה לפתח מערכות חינוך איכותיות מחוסר אפשרות לברור כראוי, וקושי ביצירת קנאת סופרים מבורכת.

המפנה שהגיע לעיר בא דווקא מבריתנו של אברהם אבינו בה השתתף הרה"ג רבי יגאל כהן שליט"א מרבני בית המדרש "עטרת חכמים" חולון. הרב דיבר ברוח המעמד בין הדברים על חשיבות שמירת השושלת והמסורת שעברה מדור לדור, וכי גם היום צריך להמשיך לשמר את המסורת המפוארת של יהדות ספרד וכו' וכו', כמיטב

עמנואל העיר - משום מה נקשרו אליה רק סיפורם של פרשיות מביכות. אילולי המאורע העגום ההוא שגרם לחילול ה' בעטיים של להקת שוטים שהביא את שמה של העיר הצנועה אל הכותרות, ספק גדול אם היינו שומעים על העיר, ולכל היותר אולי בעקבות מעברו מהתם להכא של אחד מראשי העיר בני ברק לשעבר, מעבר לכך ממש לא!

הדבר המפתיע, שדוקא בלדתה של העיר נבאו לה נפלאות, ואיחלו לה להוות האלטרנטיבה לעיר הצפופה, אלא שמיקומה "השומרוני", וקומץ שמועות בשם מספר רבנים, ולאחר מכן התרחשויות ביטחוניות, קצצו את הענף ממנו קיוותה לפרוח, והותירו בה התפתחות איטית ודלה, וכמובן יחידות דיור בחצי חינם!

ת ואל

המסורת לבוגרי הישיבה.

בין המשתתפים נוכח היה אחד מטובי העיר עמנואל, שהדברים הותירו בו רושם רב, והחליט להביא את המסורת המדוברת ששידר הרב אל עמנואל. הוא פנה אל הרב אחר הדרשה, שקישר אותו עם הנהלת הישיבה.

בשנה שאחרי, כבר התנוססה בעיר סניף הישיבה, בראשותו של הרה"ג רבי **מרדכי מאזוז שליט"א**. אשר במשך חמש שנותיה הוציאה פירות מבורכים, וב"ה כבר בתחלת אלול זה התרחבה הישיבה, ופתחו ג"כ פנימיה, לאפשר לתלמידים מרוחקים להצטרף למסלה העולה בית אל (ראה כתבה נפרדת). על התפתחות הישיבה הספקנו לשמוע בגליונות 'כתר מלוכה' הקודמים.

הבשורה שהגיעה לעיר כעת, כי גם הת"ת המקומי "אהלי יעקב" הצטרף אל שרשרת הזהב של איגוד התתי"ם אשר בהכוונתו של מרן ראש הישיבה שליט"א, על שיטת החינוך, הדיוק והלימוד הנודעים באיכותם, ועל רמת הצוות המעולה הן בפן החינוכי והדידקטי, והן (ובעיקר) שיראתם קודמת לחכמתם, והידיעה כי מתעסקים בקדשי שמים.

הרב ציון לוי שליט"א מוותיקי המלמדים בת"ת

איש

מצליח

בב"ב, נקרא אל

הדגל, אל הנהלת הת"ת,

לאחר למעלה מחמש עשרה שנים של הצלחה בחינוך ילדי ישראל. ואכן בכשרונו הפדגוגי העתיק את ההצלחה לעמנואל.

יצאנו איפוא לראיין את כבוד הרב המנהל, ולבחון את הדברים מקרוב.

• **אמנם כבר שנים שכבודו במרכז המערכת של ת"ת "איש מצליח", אך מהיכן היחלה ההיכרות שלך עם הישיבה ורבניה?**

היכרותי עם הישיבה היחלה עוד בהיותי ילד, גרנו אז באזור פרדס כץ בבני ברק, והרב הגאון רבי אליהו **ענקרי שליט"א**, היה מסתובב ומלקט נערים לשמוע שיעורי תורה, ואח"כ היה מכוון אותנו לישיבות הקדושות, מאז החדיר בנו סיפורים רבים על הישיבה ורבניה.

לימים, כשנכנסתי ללמוד בת"ת איש מצליח, היה מגיע רבי אליהו **ענקרי** לעמוד על הידיעות של

**כך גם הגיבוש הנפלא של
בוגרי הישיבה, התמיכה של
מרון ראש הישיבה ואחיו הגאון
רבי צמח מאזוז שליט"א ורבני
הישיבה - לרומם את הבוגרים,
ולא חוסכים בזמן ובכסף,
בשביל להעניק עצה ותושיה
לקדם את בחורי הישיבה
ובוגריה בכל אתר ואתר.**

למספר הבוגרים.

- מה אתה יכול לספר על הרמה הרוחנית והלימודית של ת"ת איש מצליח, כמי שליווה את הת"ת מראשית ימיו?

ת"ת איש מצליח כיום, הינו ת"ת יחודי מאוד, המשמש דוגמא לרבים, אם מצד הצוות היקר הנמצא שם המעניק המון לכל ילד וילד, רמה לימודית גבוהה, לימוד טעמי המקרא, הבנה בהירה בגמרא, ועוד.

כאשר נקראתי לת"ת שלנו ["אהלי יעקב"] בעמנואל, שמתי לי כחזון את ת"ת "איש מצליח" כמודל לחיקוי.

זה באמת המקום להודות למנהלי הת"ת - ובראשם הרה"ג רבי מצליח מאזוז והרה"ג רבי אליהו קבלן שליט"א, שתרמו מזמנם ומניסיונם הרב לת"ת זה שאליו נכנסתי.

- המפנה מתפקיד מלמד לניהול ת"ת, איך זה קרה?

נקראתי לבוא לנהל את הת"ת על ידי הרב רבי מצליח שליט"א, הוא סיפר לי על המצב בת"ת, וכי לדעתו אוכל בס"ד לרתום את נסיוני, להוביל את הת"ת לחוף מבטחים ולהעלותו אל דרך המלך.

התלמידים שלי:

- ממתי נכנסתם ללמוד בת"ת איש מצליח?

לת"ת נכנסתי לפני כ-19 שנה עוד כשהת"ת היה עודנו קטן, היו אז רק 6 כיתות, ונכנסתי לחנך את כיתה ה', מאז זכיתי ללמד במספר כיתות בעיקר ה' - ז', בעיקר כמחנך במקצועות הקודש אך גם מורה במקצועות חול.

- כמי שאינו בוגר הישיבה, תוכל למקד לנו ממבטך במה מתייחדת דרכה של הישיבה?

הייחודיות של הישיבה היא כידוע במגוון רב של פרמטרים, אך הדבר שכבש את ליבי במיוחד, זו היראת שמים שמקנים לכל תלמיד ותלמיד בפרט, ולכל התלמידים בכלל. כך גם הגיבוש הנפלא של בוגרי הישיבה, התמיכה של מרון ראש הישיבה ואחיו הגאון רבי צמח מאזוז שליט"א ורבני הישיבה - לרומם את הבוגרים, ולא חוסכים בזמן ובכסף, בשביל להעניק עצה ותושיה לקדם את בחורי הישיבה ובוגריה בכל אתר ואתר. לא בכדי זו הישיבה היחידה בארץ שבוגריה משמשים בקודש כרבנים, דיינים, מורי הוראות, אנשי מעש המקימים מוסדות תורה, ישיבות, ת"ת ועוד, ביחס גדול מאוד

כמו כן כאשר המלמדים יודעים כי המנהל בקי בחומר הנלמד ומכיר את האתגר, הם מתייעלים יותר.

- שמענו על השינוי האדיר שהתחולל בת"ת, ספר לנו כיצד מגיעים להישג כזה, בתקופה כה קצרה?

ב"ה היתה הרבה סיעתא דשמיא, ויחד עם כל המאמצים של הצוות הגענו ב"ה לאן שהגענו. לדוגמא מיד בימים הראשונים שהגענו לת"ת, התחלתי לעמוד בשער התלמוד תורה, ולקבל כל תלמיד ברוך ובחיבה, ואיחורי תלמידי הת"ת ירדו פלאים.

- אחרי שכבר הגעת אל המקום חוללת מהפכה, מה כעת החזון הבא שלך, לפיתוח הת"ת בנוגע לרמה הרוחנית והגשמית, ובפרט בתורת הישיבה ובדרכה החינוכית?

החזון שלי הוא הובלת שינוי תפיסה, ע"י חיבוק רגישות ונחישות כאחד, לפתח יוזמות אשר לא היו בת"ת עד כה, ולהפיק את המירב האפשרי. לפתח אפיקים חדשים של למידה והעשרה לימודית, וכ"ז כמוזן ע"פ דרך הישיבה.

דבר גדול בעיני, שחשוב לי מאוד להחדיר בת"ת, זו העמקה בלימוד רש"י - מה הוקשה לרש"י ומה רצה בכל מלה, וב"ה כבר התחלנו לשלב את זה. וכן

כמוזן שמאוד התלבטתי, היה קשה לי לעזוב את תפקיד חינוך התלמידים. אך כאשר ראיתי שמרן ראש הישיבה והגאון רבי צמח בעד המהלך ומעודדים אותנו, בטחתי בהשי"ת שיכוון אותי בעצה נכונה, ותמיד אני משתדל להתפלל את תפלת עתניאל בן קנז: "וירבה גבולי בתלמידים" ע"מ לקדש שם שמים.

למרות זאת אף כמנהל, לא נפרדתי לגמרי מלימוד התלמידים, וגם היום אני יושב עם תלמידים כארבע שעות מידי יום, ומוסר להם את השיעורים בגמרא.

דרך אגב דעתם של מרן ראש הישיבה והרב צמח, תמיד נר לרגלי. והקשר עם רבני הישיבה הוא חזק ופורה ותומך, ואני מרבה להיוועץ עמם ולהיעזר בהם רבות בכל תחום.

- המעבר לכסא של מנהל, משולחנו של מלמד, תורם או תרם משהו בניהול הת"ת?

אין ספק שניהול ת"ת הבא ממקומם של המלמדים, תורם לך רבות, היות ואתה בקי בחומר הנלמד, יש לך פרק או שנים בדיקטיקה בהבנת המלמד והתלמידים, מכיר את הקשיים שניצבים בפני המלמדים, רגיש למשברים הצפויים, ומכיר את הכח והפוטנציאל. כך שאפשר למצות את המירב על ידי הדרכה לצוות, מתוך ניסיון לנווט לעזור לסייע, וכמוזן הכל מתוך כבוד הדדי והערכה.

דבר גדול בעיני, שחשוב לי מאוד להחדיר בת"ת, זו העמקה בלימוד רש"י - מה הוקשה לרש"י ומה רצה בכל מלה, וב"ה כבר התחלנו לשלב את זה. וכן לימוד טעמי המקרא שנתחיל בע"ה כבר מהשנה הקרובה, וקריאת שמו"ת ביום שישי.

והעיר?

אין ספק בכך! כבר בתחילת הדרך הרבה בעיות נפתרו / ירדו מסדר היום, הרבה חיכוכים נעלמו, והכל מכיון שהתושבים בכלל והורי התלמידים בפרט, יודעים שיש כאן פטרון, יש כאן גב חזק, והיא הישיבה על שלל מוסדותיה ברחבי הארץ, ומרן ראש הישיבה בראשם. יש גדול שמנווט את הספינה בבטחה. וזה אחד מהפלאים שראיתי עוד בתחילת הדרך, וודאי גם נראה בהמשך.

אני בטוח כי הצלחת הת"ת, העליה הלימודית, הפריחה והשגשוג, והקפיצה האדירה שראינו בת"ת השנה, זה אך ורק בזכות החיבור לרבני הישיבה שליט"א, ה' יאריך ימים על ממלכתם, וימשיכו להנהיג את עם ישראל בבריאות ובשמחה. ולסיום דברינו: פירות העמל של השנה הנוכחית נתנו את אותותיהם, ומספר התלמידים בת"ת עלה גם באיכות, וגם בכמות נוספו עוד כ-50 תלמידים כ"י, בני טובים ובני אברכים.

לימוד טעמי המקרא שנתחיל בע"ה כבר מהשנה הקרובה, וקריאת שמו"ת ביום שישי.

• יש לציין, כי בעצם כל ההתקדמות נזקפת לזכותו של מי שנכנס להפעיל את הת"ת, הרב יאיר כהן שליט"א מנהל ת"ת "להם הבכורים" בירושלים, מתוך ההיכרות הניהולית שלך אתו, כמה מלים על האיש שהספיק לייצב כך מספר תלמודי תורה.

הרב יאיר כהן - פשוט מקים עולה של תורה, מנהל משכמו ומעלה, איש עשיה ענק, המשרה ביטחון ורוגע, מתוך ענוה וחיוך שלא מש. אשר מקדיש כל עתותיו למען מוסדות התורה מתוך מסירות ואהבה, ועם כל העול בניהול מספר גדול של מוסדות הרובץ עליו, בקי הוא בכל פרט ופרט וללא תזכורות, והחלטותיו ברורות ללא היסוס. יש הרבה מה ללמוד ממנו!

• לסיום, האם אתה רואה בהכנסת דרכה של הישיבה לת"ת השפעה על המקום ההורים

הרב יאיר כהן - פשוט מקים עולה של תורה, מנהל משכמו ומעלה, איש עשיה ענק, המשרה ביטחון ורוגע, מתוך ענוה וחיוך שלא מש. אשר מקדיש כל עתותיו למען מוסדות התורה מתוך מסירות ואהבה, ועם כל העול בניהול מספר גדול של מוסדות הרובץ עליו, בקי הוא בכל פרט ופרט וללא תזכורות, והחלטותיו ברורות ללא היסוס. יש הרבה מה ללמוד ממנו!

מכון אורות הנאמ"ן

ירד לדפוס

לקראת סגירת הגליון, נתבשרנו בשמחה שזה עתה ממש ירדה לדפוס המהדורה החדשה של היצירה הכבירה "לחם הבכורים" על כללי הדקדוק, אשר חיבר מורנו הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל ראב"ד ג'רבא.

מהדורה זו יוצאת בעריכתו המיוחדת של ידידנו הדגול הרב דוד גדעון מאזוז שליט"א יו"ר מכון "אורות הנאמ"ן", ובנו בכורו של הגאון הנאמ"ן ומי שמכיר את הספרים היוצאים מתחת ידו, יודע במה מדובר! עבודת נמלים אינסופית, שעשה הרב העורך ע"מ לנקותו ולייפותו, ולהוסיף בו אלפי מקורות וביאורים, למען תצא תורה מפוארה בכלי מפואר, קנקן חדש מלא ישן. בעבודת הספר שילב המחבר זצ"ל שילוב נדיר של דקדוק עם בקיאות רבה בתנ"ך ובכל מקצועות התורה, דבר שלא בא לידי ביטוי בדפוס הראשון שהיה עד כה (ליורנו תר"ל) ואין ספק שעבודת העריכה של רבי גדעון שליט"א היא זו שהביאה לידי ביטוי מוחשי לבקיאות זו. מעלעול בהעתקי שמש' שהמציא לידינו העורך שליט"א, נדהמנו לראות את יופי הספר והדרו, בעימוד מרווח ונעים לעין, עם הדגשות וניקוד לפי הצורך בכדי להקל על הקורא.

דבר מיוחד שהוסיף ידידנו העורך, כל ספר המוזכר בספר, הובא צילום דף השער ופרטים אודותיו. כמו כן בראש הספר הובאו צילומים צבעוניים מתוך כתר אר"צ, בענינים הנוגעים לדברי מרן המחבר. וגולת הכותרת היא כמובן מאות הגהותיו והערותיו של מרן עט"ר ראש הישיבה שליט"א. לאחר שבשנים הקודמות יצאו לאור דוגמאות מתוך הספר [סולת למנחה, תפלת כהן, ו-21 שערם מתוך הספר השלם], כעת הספר השלם - הכולל כ-750 עמ' - והמושלם, ירד לדפוס.

ברכותינו לרב העורך והמהדיר ר' גדעון ה' ישמרהו, שהוא נכדו הראשון של הגה"ק ר' מצליח מאזוז זצ"ל הי"ד, שיפוצו מעינותיו חוצה, והחוט המשולש לא במהרה ינתק. אכ"ר.

איה"ב, בגליון הבא, נקיים ראיון נרחב עם הרה"ג העורך, לרגל הוצאת הספר!

אוצר ההלכה שבת ב'

את הסדרה המפוארת "אוצר ההלכה" מכירים אנו מגליונות קודמים, ועתה יצא לאור כרך ב' מהלכות שבת הכולל את הסימנים רנ"א - רס"ב, על דיני שהיה והטמנה העמוקים והלכות קבלת שבת. דבר גדול עשו העורכים וצרפו בסוה"ס קונטרס ענק בענין ביה"ש, זמן ר"ת, וצירוף שיטת ר"ת לס"ס. הקונטרס כולל בתוכו מתשובותיו של מרן הראש"ל זיע"א בעניינים אלו מספריו יביע אומר והליכות עולם, ומאמרו של מרן ראש הישיבה בנושא זה כפי שנדפס במשנ"ב איש מצליח ח"ג בתוספת נופך מרובה. קובע ברכה לעצמו המפתח המפורט על כל הנושאים ותת נושאים שנדונו ע"י כחמש מאות גאוני ישראל, שדבריהם הובאו בספר. הספר חובה לכל המעוניין לרדת לעומק דברי מרן והרמ"א ונושאי כליהם, ובמיוחד לכותבי שו"ת.

לא תוכל להתעלם

נדמה לפעמים כי בכדי למלא חובתנו/זכותנו כיהודים, דיינו לדעת את חלק אורח חיים ואולי קצת יו"ד, אך חלק אה"ע וחו"מ שייך לדיינים בלבד. כך שהלכות בסיסיות הנוגעות לחיי היומיום כדיני "אבידה", היו כאבודים מאתנו. ורובנו סומכים על ידיעותינו מאז גיל 10 כשלמדנו בת"ת פרק אלו מציאות...

בספר מקיף ודוקא לא עבה, "תורת האבידה" שמו, משרטט הרה"ג רבי אריאל צברי שליט"א, כל פרטי השבת אבידה ודיניה.

ב'מבוא' מפורט המשתרע על 20 עמודים, מבאר המחבר בשפתו הנהירה, את מושגי היסוד בהלכות אבידה - מהו דרך הינוח, ומהו דרך נפילה? מהו סימן מובהק, ומהו סימן גרוע? מהי 'טביעות עין'? וכו'. אח"כ מגיע הספר המתחלק ל"ב פרקים בו מתבארים ההלכות למעשה דבר דבור על אפניו. וכמובן חלק השו"ת על ל"ב סימניו, שמרן ראש

הישיבה שליט"א בהסכמתו הנדירה לספר, מפלפל בדברי ההמ"ח בסי' א' מחלק זה. ומעניין כי ההמ"ח לא שכח להועיל גם למאבדים, וליקט מספר סגולות בדוקות למציאת אבדה. וכמובן, אינדקס מפורט בסוה"ס.

ניתן להשיג בחנות הישיבה. או בטלפון: 054-8454051.

וערבה לה' מנחת

יש, ויש...

יש התופסים מקצוע בתורה, מנתחים אותו לפרטי פרטים, מעיינים בכל צדדיו, ומוציאים ספר לאויר העולם.

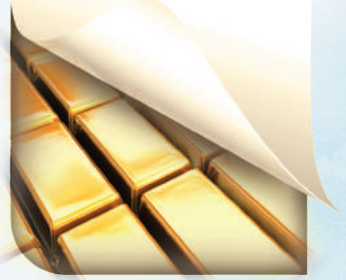
יש כאלו אשר מעדיפים לרכוש בקיאות בכל חלקי התורה באופן כללי, לומדים הם בכל נושא את כל הנוגעים בסוגיא מריש ועד כלה, ומעלים את חידושיהם על הכתב.

הדה"מ ידידנו הרה"ג רבי ראובן מנוחין שליט"א, בחר איפוא בדרך השניה, ובחיבור ענק הכולל לבינתיים ג' כרכים גדולים, כתב חידושי דינים קצרים וארוכים על סדר הש"ע סימן אחר סימן החל מהלכות השכמת הבוקר (בסי' א') ועד להלכות ברכות הסבוכות (סי' קס"ח), ובקרב יצא לאור כרך ד' אשר יגיע עד סי' רמ"א. בכרך א' הניף המחבר ידו גם על הלכות ס"ת ומזוזות שבחיו"ד, וצירפם אל הלכות תפילין.

דבר מעניין מאוד שראינו בהסכמות לספר, כי מורנו ראש הכולל שליט"א בהסכמתו העיר ע"ד המחבר בדין מסויים, ומרן ראש הישיבה שליט"א בהסכמתו הוא, טרח ליישב דבריו(!) ניתן להשיג בבית המחבר רחוב נחל זוהר 3 רמת בית שמש.

אבני קודש

ידידנו הדגול הרה"ג רבי אביחי נחום שליט"א מחה"ס "אבי הנחל" (שו"ת באו"ח ויו"ד), "נחל איתן" (שו"ת בהלכות מקוואות), "שושנת העמקים" (שו"ת בהלכות שמחות). המפורסם ביושר סברתו הברורה, כעת בקונטרס חדש "אבני נחל" - שו"ת בהלכות יחוד, קדושה וצניעות, ושבע ברכות. ההמ"ח דן בעניינים חמורים באורך וברוחב בחריפות ובקיאות ועיון ישר. בראש הספר נדפסו שתי תשובות בדרכי ההוראה - האם מותר להורות בענין שלא עיינת ביסודיות? והאמנם אין לחלוק על גדולי הדור? שאלות מענינות בהחלט שתשובתן תוכלו למצוא בספרנו זה. ניתן להשיג בבית המחבר רחוב אשל אברהם 30 בני ברק טלפון: 0584842706. בשעות הערב.

יושב בסתר ב'

במאמר הקודם למדנו כי אכן יש 'נח נסתר', אך מה תפקידו וחשיבותו? איה מקום כבודו אחר תנועה גדולה בלבד או גם תנועה קטנה? וגם איזו קושיא עצומה תתיישב על פי זה.

הרב אלעד עשוש

א' נחה אחר התנועה. א'י - הנה ו' נחה, וגם כן א'י. או - הנה ו' נחה וגם כן או. ואלה הנחים פעמים בכתב, ופעמים בלא כתב רק בנשימה לבד וכו'. והה"א עם אותיות או"י בזה הדרך כמו שהראיתך כי היא גם היא מהנחות, ולא כללוא עם או"י כי היא בתנועת הא' ואחר שזכרו הא' הנה זכרו אותנו. ועוד וכו". עכ"ל. נמצא, שנח נסתר - אם קריאה - נמצא בכל הברה שהאדם מוציא.

הרגילות לומר, שאחר תנועה גדולה יבוא נח נסתר וכנ"ל, ואילו אחר תנועה קטנה יבוא נח נראה, והרבה כללים בלשון הקודש תלויים בחלוקה זו, וכפי שיתבאר בעתיד בע"ה. וזוהי גם הסיבה לחלוקה בין התנועות הגדולות המושכות אחריהן נח נסתר, ומתבטא בכך שאפשר להאריך בתנועה ללא עצירה בגלל התנועה הבאה, לבין התנועות הקטנות, שאחריהן יבוא נח נראה שמתבטא בכך שאין ניתן להאריך בהן, כיון שהן נעצרות בנח הבא שלא נותן להם מרחב ואריכות ולכן נקראות קטנות. ולכאורה לפי דברי הרד"ק עליון למעלה, גם אחר תנועה קטנה יבוא נח נסתר. ודע שודאי כן הוא שהרי ראב"ע בספרו צחות (דף קמ"ג דפוס ונציא) כותב וז"ל: "והנה מצאנו הא' שיבוא נח נעלם אחר כל תנועה, על כן הושם בראש האותיות. וכן הוא מצא קרא הינו בקמץ גדול, בראשית הינו עם קמץ קטן [ר"ל צירי], ואוריד פאביר הינו עם פתח גדול, תבוא אליך ותלא הינו עם פתח קטן [ר"ל סגול], ראשון הוא לכם הינו עם חיריק, ראש זונב הינו עם חולם, ועם שורוק כמו מסעף פארה וכו". עכ"ל. הנה לך, כי גם אחר תנועה קטנה יבוא נח נסתר א', וכן הוא גם בשאר האותיות לפעמים.

אחר שלמדנו בפעם הקודמת על קיומו של ה"נח הנסתר", והוא אותיות א' ה' ו' י' הבאות 'נחות' ללא כל תנועה או שוא, באמצע או בסוף המלה, (מלבד השוא הנח, הנקרא 'נח נראה' שהוא קיים בשאר האותיות המנוקדות בשוא נח או בסוף המלה), נדבר ונבאר עתה עומק המושג 'נח נסתר'.

נח נסתר נקרא כיום 'אם קריאה' וכן נקרא גם בעבר מדי פעם, אך אם לא נדע מהו המושג 'נח נסתר' בכללותו, לעולם לא נבין, מדוע יקראו אותיות אלו 'אמהות' לשאר האותיות. אנו בע"ה נרחיב מעט בענין זה וההקשר שלו לתנועות הגדולות והקטנות (שבעצם ממנו הגענו לנושא זה), וכך יובהר לנו גם שמו 'אם קריאה'.

יש לדעת, כי אין הנח הנסתר מסתכם באותיות הנ"ל כשנכתבות ללא ניקוד תחתיהן, אלא נח נסתר מתלווה לכל תנועה שהיא, ואחר כל אות עם תנועה יש נח נסתר גם אם איננו רואים זאת. ולכל קול שמוציא האדם נוסף נח נסתר לצורך המשכיות הקריאה, ולכן נקרא 'אם' כדוגמת האם שאינה עוזבת בנה אף לא לרגע.

וז"ל הרד"ק במכלול (דף ע"ח דפוס ליק) המבאר דברים אלו באר היטב: "דע, ישכילך האלקים כי אותיות או"י הם אימות לכל האותיות וכן קראם בעל ספר יצירה ואמר שלש אימות או"י וכו'. ונקראו אימות, בעבור כי לא תוכל להוציא לא תיבה ולא אות בעולם מבלתי אחת מהן, והן אותיות הנשימה כי הם פעמים ללא הרגשת אחת המוצאות. וזה לך האות, בתנועת חמשת המלכים, כי הם כלל כל התנועות שיוכל האדם להניע ולהוציא: אָא - הנה

זו קשה שאם כן מדוע אין תנועה גדולה שהפכה לקטנה, ולמרות שיש נח נראה אחר תנועה גדולה כגון לְיָלֵהָ, לְמָהּ, שְׁמָהּ ועוד.

והתירוץ לכך אחר דברינו לעיל ברור. שכן היסוד הראשוני הוא, שאחר כל תנועה יש נח נסתר, ולכן אם זו תנועה גדולה אתי שפיר ואם זו קטנה נזדקק לדחוק נח זה ע"י נח אחר חזק יותר, והוא הנח הנראה. אך כאשר בתנועה הקטנה בה נמצא הטעם ונגינת המלה, שוב אין צורך לתכוף ולדחוק הנח, כיון שאם נדחק לא תורגש הטעמת המלה, ולכן שם תשאר התנועה הקטנה על מתכונתה הרגילה בתוספת נח נסתר בלבד. וכן אחר תנועה גדולה לעולם יהיה נח נסתר, שאם נצטרך להוריד ולתכוף את הנח הנסתר, לא נוכל לקרוא לה תנועה גדולה. ולכן לא יבוא נח נראה אחר תנועה גדולה, אלא אם כן אינו דוחק בנח הנסתר. דהיינו כאשר הטעמת המלה היא באותה תנועה גדולה שאז הנח הנראה אינו מזיק לאורך התנועה הגדולה. (ואם נסכם שורות אלו, הרי שהתנועה הקטנה צריכה סיבה כדי לחזור לנח הנסתר ולבטל הנח הנראה. ואילו התנועה הגדולה, צריכה למצוא מצב בו הנח הנסתר אינו נדחק ולהוסיף נח נראה. ודו"ק).

סוף דבר הכל נשמע, ישנו הבדל בין התנועות הגדולות לקטנות, בכך שאחר תנועה גדולה לעולם יהיה נח נסתר (הנקרא גם אם קריאה) בין אם הוא מופיע בכתב ובין אם לא. ואחר תנועה קטנה, בדרך כלל, ידחק הנח הנסתר ע"י נח נראה - שוא נח - אלא אם כן בה הטעם שאז תשוב לאיתנה הראשון וישאר הנח הנסתר.

ואתה החפץ להשתלם בחכמת דקדוק לשון הקודש, הבן מאמר זה וקודמו כראוי, שבהם יסודות עמוקים בלה"ק, ועליהם נבנים בניינים רבי קומות, והם הררים התלויים בשערה. ואתה דע לך.

אלא שבאמת אין כאן שום קושי. ולעולם, כאמור שאחר הגדולה יבוא 'נח נסתר', ואחר הקטנה 'נח נראה', ומה שקשה מדברי הרד"ק וראב"ע שמשמע שגם אחר התנועה הקטנה יש נח נסתר, יש לבאר הדבר בהיפוך הַסְפָּה וְהַמְסָפָב. שלא כפי שהבננו שהיות ואחר התנועה הגדולה יש נח נסתר נקראת תנועה גדולה, ואילו אחר הקטנה שיש נח נראה נקראת קטנה. אלא ההיפך הוא הנכון, שְׁמָתְחִילָה אחר כל תנועה גדולה או קטנה היה נח נסתר, אלא שאחר תנועה גדולה שאפשר להאריך בה נשאר הנח הנסתר, ואילו אחר התנועה הקטנה שמטבעה קטנה היא ואי אפשר להאריך, שְׁמוֹ נח נראה כדי לעצור בעד הנח הנסתר.

רצוני לומר, שכשם שהקמץ באות א' של המלה אֶמְרָה הוא תנועה גדולה ואחריה קיים נח נסתר (וכאן - גם מהכתב), כך גם הפתח שבאות נ' במלה נִפְשָׁה שהיא תנועה קטנה, היתה אמורה להתארך ולהתברך בנח נסתר, אלא שבכדי להבחין בינה ובין התנועה הגדולה הוצרכנו לעצור בעדה ולקצר על ידי הנח הנראה (במקרה שלנו השוא הנח באות פ'). ולכן אין הבדל אם נכתב הנח הנסתר אחר התנועה הקטנה או לא, בין כך ובין כך אין אנו מייחסים לו חשיבות שכן נעצר בנח הנראה. ולכן בדוגמאות שהביא ראב"ע אע"פ שאחר תנועה קטנה מציאנו נח נסתר, אין זה הופך את הקטנה לגדולה אלא אחר הנח הנסתר מגיע נח נראה שדוחקו (כגון פְּאִיר על אף הא' שאחר הכ' בפתח, אין אפשרות להאריך בה. שכן אחריה יש ב' דגושה בדגש חזק והיא עוצרת ותוכפת את הכ' לב').

השתא דאתינא להכי, נתרץ קושיא חזקה על ההבדלים בין סוגי התנועות. שאם נקח את המלה פִּנְהָ נראה שיש בה קושי מסויים, שאמנם מה שבאה ו' אחר הב' - ניחא, שכן אחר תנועה גדולה יבוא נח נסתר (אחר חולם - ת"ג - יבוא נח נסתר ו' נחה). אך האות נ' נִקְנְדָה סגול - תנועה קטנה - וכיצד זה לאחריה נח נסתר. וכן במלה שְׁלֵג לכאורה מדוע אין נח נראה אחר הש' הסגולה (-המנוקדת בסגול). שתמיד ענינו על זה בדרך של "ישנן תנועות קטנות העולות דרגא לגדולות". אלא שלמתבונן תשובה

אם ידעת בשורה טובה לחבירך מה'ר ימה'רנה לו את בש'ר במדב'ר וחיתה נפשו בגלך כי המבשר טוב משיב הרוח.
(מוך החיד"א, צפורן שמידי סי' י"א את קע"א)

השמחה במעוננו

מלא טוב להולדת הבת

הרב אריה מאזוז שליט"א
ר"מ בישיבת כס"ר - עמנואל
בני ברק
הרב יצחק כהן שליט"א
דימונה
הרב יצחק נג'אר שליט"א
בני ברק
הרב ראובן חי וקיים שליט"א
הרב ברוך כהן שליט"א
בני ברק
הרב שמעון מאמו שליט"א
אלעד
הרב פנחס עידאן שליט"א
נתיבות
הרב אברהם מאזוז שליט"א
בני ברק
הרב עמית גילברט שליט"א
בני ברק
הרב אוריאל מאזוז שליט"א
אב-בית במתיבתת "עץ חיים"
בני ברק

ברכת מאלימות לבר המצוה

הרב מאיר סרוסי שליט"א
מלמד בת"ת איש מצליח

הרב נתנאל כהן שליט"א
דימונה

הרב יצחק אללוף שליט"א
יפו
הרב יוסף מאדאר שליט"א
בית שמש
הרב בן-ציון כהן שליט"א
נתיבות
הרב רפאל קבלן שליט"א
בני ברק
הרב שמעון שמאי שליט"א
רכסים
הרב אליהו שמחה שליט"א
בני ברק
הרב שמעון קרעי שליט"א
נתיבות
הרב גיא מור שליט"א
בני ברק
הרב משה מאזוז שליט"א
בני ברק
הרב ליאור מזגני שליט"א
בני ברק

להולדת התאומים

הרב אלדן כהן שליט"א
מעורכי "הוראה ברורה" - רבית
בני ברק

סיון טוב להולדת הבן

הרב ציון חדאד שליט"א
באר שבע
הרב שמואל וזאן שליט"א
בני ברק
הרב אליהו קריספין שליט"א
אשדוד
הרב מיכאל ישראל אוחנה
שליט"א
בני ברק
הרב נתנאל סבאג שליט"א
בני ברק
הרב ברק רייבי שליט"א
ראש מערכת
"אוצר ההלכה-שבת"
בני ברק
הרב יוגב עלוש שליט"א
בני ברק
הרב מתניה דריין שליט"א
בני ברק
הרב עמית אלוני שליט"א
ראשון לציון
הרב רפאל כהן שליט"א
נתיבות
הרב מישאל דברייב שליט"א
ירושלים

אהל אהל הנכב

הרה"ג רבי מיכאל סגרון שליט"א

בני ברק

הרה"ג רבי רמי חדאד שליט"א

ראש כולל "אור זרוע" בראש
העין

בני ברק

הרב ישראל חדאד שליט"א

באר שבע

הרה"ג רבי דוד קרעי שליט"א

ראש מוסדות "אהל משה"
נתיבות ורב מושב

זמרת

הרה"ג רבי אליהו קבלן שליט"א

מפקח ת"ת "איש מצליח"

בני ברק

הרה"ג רבי נסים שבתאי שליט"א

מפקח ת"ת "איש מצליח"

בני ברק

הרה"ג רבי אהרון מאזוז שליט"א

בני ברק

אהל אהל הנכב

הרה"ג רבי יעקב כהן שליט"א

בני ברק

הרה"ג רבי שלמה מועלם
שליט"א

ראש מכון "יד רפאל"

פתח תקוה

הרב בנימין וואזן שליט"א

בני ברק

אנישאי

ר' דוד ואזאנה הי"ו

ר' מתניה ביתאן הי"ו

ר' שלום דרעי הי"ו

ר' משה סעדון הי"ו

ר' אברהם כהן הי"ו

ר' יוסף עמרם הי"ו

ר' עידן מאדאר הי"ו

ר' אורי חדאד הי"ו

ר' יאיר כהן הי"ו

ר' שמואל חיים מורדו הי"ו

ר' נתן ישי הי"ו

ר' משה בן-ציון הי"ו

ר' טל כהן הי"ו

ר' יוסף נחום הלוי הי"ו

ר' שמעון כהן הי"ו

ר' אליצור בן-מאיר הי"ו

ר' אליהו אדרעי הי"ו

ר' אליהו פרויה הי"ו

ר' אליחי כהן הי"ו

ר' אוריה נחום הי"ו

ר' ליאור חלקון הי"ו

ר' שמעון מאמאן הי"ו

ר' גדיאל ביתאן הי"ו

ר' נתנאל חניה הי"ו

ר' דויד מכלוף הי"ו

ר' עדיאל כהן הי"ו

ר' משה אברג'ל הי"ו

ר' יאיר סרוסי הי"ו

ר' מיכאל וואזן הי"ו

בני ברק

הרה"ג רבי דוד שרעבי שליט"א

דומ"ץ בבה"ד משפט וצדק

בני ברק

הרב שלמה חורי שליט"א

בני ברק

הרב ניר גבלר שליט"א

בני ברק

הרב אליהו חדאד שליט"א

בני ברק

הרב אושרי חדאד שליט"א

בני ברק

הרב עוזי מימון שליט"א

בני ברק

הרב אפרים טראבלסי שליט"א

בני ברק

הרב רונן מגן שליט"א

בני ברק

הרה"ג רבי ראובן פרץ שליט"א

דומ"ץ בבה"ד משפט וצדק

בני ברק

אנישאי הבן

הרב אהרן כהן שליט"א

נתיבות

הרב רונן כהן שליט"א

ראש מוסדות "לחם הבכורים"

ירושלים

אנישאי הבת

הרב אורי כפיר שליט"א

בני ברק

נדפס בסיוע

האחים המבורכים: **שימו, צבי, ינון וכמוס עמאר**
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת אמם מרת **כנפיטה עמאר ע"ה**.

וכן האחים המבורכים: **מכלוף, יום טוב, אשר וזאן**
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולחיי אמם מרת **מזיאנה מב"ת**.

הגליון מוקדש

לעילוי נשמת המנוח הנכבד והיקר
אוהב תורה ולומדיה, אהב את הבריות, איש אמת,
בעל צדקות אשר זכה להיות מבוני הארץ ומיישביה
שאל בר דוד ושושנה לבית עשוש ז"ל תנצב"ה
הוקדש ע"י אשתו בניו ובנותיו

יה"ר שיתמלאו כל משאלות לבם לטובה, ובכל אשר יפנו ישכילו, וכל
אשר יעשו יצליחו, ויזכו לעושר ואושר וכבוד, בריאות איתנה ונהורא
מעליא, אורך ימים ושנות חיים. **אמן**

בחסות: מאיה שירותי נקיון